

Quyển thứ 3

卷第三

勅修百丈清規卷第三

大智壽聖禪寺住持臣僧德輝奉勅重編

大龍翔集慶寺住持臣僧大訴奉勅校正

請新住持

發專使

[1123c15] 凡十方寺院住持虛席。必聞於所司。伺公命下。庫司會兩序勤舊茶。議發專使修書(頭首知事勤舊蒙堂前資僧眾)製疏(山門諸山江湖)茶湯榜(專使署名)請書記為之。如缺書記。擇能文字者。分為之。用絹素寫榜。所請專使或上首知事。或勤舊或西堂首座。或以次頭首充之。若非知事充專使。亦須以下知事一人同去掌財議事。具須知一冊。該寫本寺應有田產物業。及迎接儀從。一切畢備。山門管待專使一行人從。至起程日。詣諸寮相別。鳴僧堂鍾集眾門送。三門下釘掛帳設。向裏設位。講茶湯禮。請兩序勤舊光伴。如上首知事去。則下首知事行禮。如頭首勤舊去。則上首知事行禮。揖坐燒香揖香歸位。相伴喫茶。再起燒香揖香歸位。相伴喫湯收盞。專使起謝上轎。

SẮC TU BÁCH TRƯỢNG THANH QUI QUYỂN ĐỆ TAM

* *

**ĐẠI TRÍ THỌ THÁNH THIÊN TỰ TRỤ TRÌ THẦN TĂNG ĐỨC HUY PHỤNG
SẮC TRÙNG BIÊN**

**ĐẠI LONG TƯỜNG TẬP KHÁNH TỰ TRỤ TRÌ THẦN TĂNG ĐẠI HÂN PHỤNG
SẮC HIỆU CHÍNH**

*

THỈNH TÂN TRỤ TRÌ : PHÁT CHUYÊN SỬ

[1123c15] Phàm thập phương tự viện trụ trì hư tịch, tức văn ư sở ty, tư công mệnh hạ. Khố ty hội lưỡng tự, cần cựu mỗ nghị phát chuyên sử tu thư (đầu thủ, tri sự, cần cựu, mông đường, tiền tư, tăng chúng) chế số, (sơn môn, chư sơn, giang hồ) trà thang bảng (chuyên sử trí danh) thỉnh thư ký vi chi. Như khuyết thư ký, trách năng văn tự giả, phân vi chi. Dụng quyên tố tả bảng. Sở vị chuyên sử hoặc thượng thủ, tri sự, hoặc cần cựu, hoặc Tây đường, thủ tọa, hoặc dĩ thứ đầu thủ sung chi. Nhược phi tri sự sung chuyên sử, diệc tu dĩ hạ tri sự nhất nhân đồng khứ chưởng tài, nghị sự. Cự tu tri nhất sách, cai tả bốn tự ứng hữu điền sản vật nghiệp, cập nghinh tiếp nghị tụng, nhất thiết tất bị. Sơn môn quản đãi chuyên sử nhất hàng nhân tụng. Chí khởi trình nhật, nghệ chủ liêu tương biệt. Minh tăng đường chung tập chúng môn tống. Tam môn hạ đình quả trưởng thiết,

242

hương lý thiết vị. Giảng trà thang lễ, thỉnh lương tự, cần cữu quang bạn. Như thượng thủ tri sự khứ, tắc hạ thủ tri sự hành lễ. Như đầu thủ cần cữu khứ, tắc thượng thủ tri sự hành lễ.

Ấp tọa, thiêu hương, áp hương qui vị, tương bạn khiết trà. Tái khởi thiêu hương áp hương qui vị, tương bạn khiết thang. Thâu trần. Chuyên sứ khởi tạ thượng kiệu.

SẮC TU BÁCH TRƯỢNG THANH QUI QUYỂN 3

* *

TRỤ TRÌ CHÙA THIỀN ĐẠI TRÍ THỌ THÁNH LÀ TĂNG
BỀ TÔI ĐỨC HUY PHỤNG SẮC CHỈ BIÊN SOẠN LẠI
TRỤ TRÌ CHÙA ĐẠI LONG TƯỜNG TẬP LÀ TĂNG BỀ TÔI
ĐẠI HÂN PHỤNG SẮC CHỈ HIỆU CHÍNH

*

MỜI TRỤ TRÌ MỚI : PHÁI CHUYÊN SỨ

[1123c15] Phàm gặp phải một cảnh chùa nào đó trong mười phương thiếu vắng chức vụ trụ trì thì phải báo cáo ngay cho cơ quan chủ quản bộ môn [sở ty (xem chú thích)], rồi đợi khi mạng lệnh tuyển chọn trụ trì mới của cơ sở hữu quan gửi xuống, khố ty và cần cữu hội họp bàn bạc việc phái chuyên sứ nghinh tiếp trụ trì mới có nhiều loại như do đầu thủ,

do tri sự, do cần cụ, do môn đường, do tiền tư, hay do toàn tăng chúng đứng tên.

Chế định số văn cũng có nhiều loại như ngoài Sơn môn số do toàn thể tăng chúng trong chùa đứng tên mời thỉnh, lại còn có loại số do các chùa bạn đứng tên mời hay số do các cao tăng ẩn dật đứng tên mời; bảng trà và thang thủy do chuyên sứ đứng tên. Các loại số văn nêu trên đều mời thư ký của chùa phụ trách soạn viết, như thư ký trống vắng thì chọn các người giỏi chữ nghĩa trong chùa, phân công từng loại thay thư ký mà hoàn thành, dùng lụa trắng mà viết bằng văn. Việc tuyển chọn chuyên sứ có thể lựa ở các vị tri sự có tư cách cao bên Đông tự, hoặc các vị cần cụ, hay các vị thủ tọa ở Tây đường; hoặc có thể chọn các vị đầu thủ thứ bậc kế tiếp mà sung vào chức vụ này. Nếu chuyên sứ không phải là tri sự đương chức của chùa, thì phải phái một vị đang giữ chức thấp hơn tri sự trong chùa đi theo để phụ trách tài vụ và làm cố vấn cùng nhau bàn bạc công việc. Lại phải trước hết cụ bị một quyển sổ “cần rõ” (tu tri), trong đó biên chép toàn bộ điền sản, vật dụng mà chùa hiện đang sở hữu cùng danh sách các người tùy tùng của đoàn đi nghinh tiếp trụ trì mới.

Sau khi chuẩn bị đầy đủ (thỏa đáng), chùa nhà khoản đãi chuyên sứ và đoàn tùy tùng. Tới ngày lên đường, chuyên sứ và đoàn tùy tùng đến các liêu nói

lời tạm biệt. Gióng chuông ở tầng đường tập họp đại chúng để đưa đoàn ra khỏi sơn môn. Tại tam môn che rạp bằng tranh, trong rạp có đặt tòa vị, cử hành nghi lễ mời chuyên sứ và đoàn tùy tùng uống trà và thang thủy. Phải mời lưỡng tự và cần cụu cùng dự bầu bạn. Nếu đảm nhận chức vụ chuyên sứ là một tăng tri sự có tư cách cao của Đông tự thì được tri sự tăng tư cách thấp hơn làm lễ đưa tiễn. Nếu chuyên sứ là đầu thủ hay cần cụu thì do tri sự tư cách cao hơn làm lễ đưa tiễn.

Trình tự nghi lễ là: vái chào mời ngồi, đốt hương, vái chào thỉnh chuyên sứ đốt hương, rồi ai nấy đều quay về chỗ ngồi của mình, cùng với chuyên sứ bầu bạn uống trà. Rồi lại đứng lên đốt hương, mời chuyên sứ đốt hương xong ai nấy quay về chỗ ngồi cũ, đoạn cùng với chuyên sứ bầu bạn uống thang thủy. Sau đó thu chung tách, chuyên sứ đứng lên đáp tạ rồi lên kiệu ra đi.

*

* *

當代住持受請

[1123c29] 專使到彼寺。先見知客。同到庫司接送安下。次見頭首及諸寮。詣侍司詳稟來歷。侍者通覆住持。候可否。如允請。然後令鋪設卓袱安疏帖報兩序至。入請住持出。專使問訊(請趺坐)

住持中立。專使插香大展三拜進前云(某蒙山門使令。攀屈尊嚴得奉慈顏。下情不勝感激之至)又三拜。詞云(即日時令謹時共惟。新命堂頭大和尚。尊候起居萬福)復三拜收坐具。住持各答一拜。詞云(叨膺請命有玷宗風。且厯遠來不勝多感)專使呈疏帖書問。住持接置几上。開書疏看過。侍者揖坐(專使於住持對面坐。西堂權趨下一位。以讓遠客)喫茶畢。同兩序送客位。堂司行者鳴僧堂鍾。大眾詣方丈作賀。庫司備香。首座知事各插香初展。詞云(法門多幸。伏審榮遷歡動叢林。下情不勝喜躍之至)再展云(即日時令謹時共惟。新命某處堂上大和尚尊候起居萬福)觸禮三拜。住持答一拜。詞云(自揆疎謬偶膺此選。過厯稱賀不勝多愧)眾散知客引專使巡察畢。次第呈納本寺須知儀從什物。當晚特為湯藥石。至夜湯果皆請兩序勤舊。光伴庫司排辦。

ĐƯỜNG ĐẠI TRỤ TRÌ THỤ THỈNH

[1123c29] Chuyên sứ đáo bỉ tự, tiên kiến tri khách. Đồng đáo khố ty, tiếp tổng an hạ. Thứ kiến đầu thủ cập chư liêu. Nghệ thị ty tương bả lai lệnh. Thị giả thông phúc trụ trì, hậu khả phủ. Như duãn thỉnh, nhiên hậu linh phô thiết trác đại, an sở thiệp. Báo lương tự chí, nhập thỉnh trụ trì xuất. Chuyên sứ vấn tấn, thỉnh phu tọa. Trụ trì trung lập. Chuyên sứ tháp hương đại triển tam bái, tấn tiền vân: “Mỗ mông sơn môn sử

lệnh, luyện khuất tôn nghiêm, đắc phụng từ nhan, hạ tình bất thắng cảm kích chi chí”. Hựu tam bái, từ vân: “Tức nhật thời lệnh cần thời. Cộng duy tân mệnh đường đầu đại Hòa thượng tôn hậu khởi cư vạn phước”. Phục tam bái thu tọa cụ. Trụ trì các đáp nhất bái, từ vân: “Thao ứng thỉnh mệnh, hữu điểm Tông phong. Thả lệ viễn lai, bất thắng đa cảm”. Chuyên sứ trình số thiệp thư vấn. Trụ trì tiếp trí kỷ thượng, khai thư số khám quá. Thị giả áp tọa (chuyên sứ ư trụ trì đối diện tọa, Tây đường quyền toàn hạ nhất vị, dĩ nhượng viễn khách). Khiết trà tất, đồng lưỡng tự tổng khách vị. Đường ty hành giả minh tăng đường chung. Đại chúng nghệ phương trượng tác hạ. Khố ty bị hương. Thủ tọa, tri sự các tháp hương sơ triển từ vân : “Pháp môn đa hạnh, phục phẩm vinh thiên, hoan động tùng lâm. Hạ tình bất thắng hỉ dực chi chí”. Tái triển vân: “Tức nhật thời lệnh cần thời. Cộng duy tân mệnh mỗ xứ đường thượng đại Hòa thượng tôn hậu khởi cư vạn phước”. Xúc lễ, tam bái. Trụ trì đáp nhất bái, từ vân: “Tự quĩ sơ mậu, ngẫu ứng thử tuyển, quá lệ xưng hạ, bất thắng đa quĩ”. Chúng tán. Tri khách dẫn chuyên sứ tuần liêu tất, thứ đệ trình nạp bốn tự tu tri nghi tụng thập vật. Đường văn đặc vi thang, dực thạch. Chí dạ thang quả, giai thỉnh lưỡng tự, cần cụ quang bạn. Khố ty bài biện.

TRỤ TRÌ ĐƯƠNG NHIỆM ĐƯỢC MỜI NHẬM CHÚC

[1123c29] Chuyên sứ đến chùa người, trước hết phải hội kiến với tri khách. Tri khách đưa chuyên sứ đến gặp khố ty, khố ty tiếp đãi rồi đưa về nơi nghỉ ngơi. Sau đó, chuyên sứ bái kiến đầu thủ của Tây tự cùng tăng nhân tại các liêu xá. Đoạn chuyên sứ đến thị ty bẩm báo rành rõ lai lịch việc đến chùa, thị giả thay mặt bẩm báo trụ trì rồi chờ xem ngài quyết định thế nào, có ưng hay không. Như trụ trì đáp ứng chuyện mời thỉnh thì sau đó ra lệnh tại thất phương trượng bày biện bàn ghế, trên mặt bàn trải nấp, đem sớ và thiệp mời đặt lên bàn, rồi sau đó mời chấp sự tăng của lương tự đến, vào tấm đường mời trụ trì ra. Chuyên sứ vái chào thăm hỏi vấn an rồi mời trụ trì ngồi kiết-già. (Lễ ra mắt xong), trụ trì đứng ngay chính giữa, chuyên sứ thắp hương, trải tọa cụ giập đầu lạy ba lạy đại lễ, đoạn tiến tới trước nói: “Con vâng sự sai bảo của tỳ tự, ngưỡng mong Hòa thượng hạ mình vàng nhận chức trụ trì của tỳ tự. Được phụng sự từ nhan, trong lòng cảm kích vô cùng!”. Nói xong, lạy ba lạy nói thêm: “Hôm nay khí trời rất tốt, bọn con cùng cầu chúc tân nhiệm trụ trì sinh hoạt như ý, được nhiều phước huệ”. Lại lạy thêm ba lạy nữa rồi đứng lên cuốn tọa cụ, mỗi lần chuyên sứ lạy thì trụ trì đều đáp lễ một lạy nói: “Kẻ này tài hèn, trí thiếu, lạm mong tín nhiệm, đảm nhận lời mời thỉnh trọng đại này, không khỏi làm điểm nhục Tông phong của quý tự. Hơn nữa, chuyên sứ tân cần

từ xa đến đây, càng khiến cho mỡ đây vô cùng cảm kích”. Chuyên sứ dâng trình sớ văn, thiếp và thư thăm hỏi. Trụ trì đón nhận để lên bàn, đoạn mở thư – sớ xem qua một lượt, thị giả vái chào mời chuyên sứ ngồi. Chuyên sứ ngồi đối diện với trụ trì, các vị Tây đường nhún nhường ngồi dưới chuyên sứ một tọa vị. Nhường tọa vị như thế là để biểu thị lòng tôn trọng đối với khách từ xa lại. Mọi người dùng xong trà, thị giả cùng chấp sự tăng lương tự cùng đưa chuyên sứ về phòng khách nghỉ ngơi. Lúc bấy giờ, hành giả đứng ty đánh ba tiếng chuông ở tầng đường, đại chúng tụ tập tại thất phượng trưng để chúc mừng trụ trì. Khố ty chuẩn bị hương, thủ tọa cùng tri sự đều thấp hương. Lạy thứ nhất ngỏ lời rằng: “Hòa thượng đường đầu được vinh dự thăng chức thuyền chuyển đi nơi khác, tin vui chấn động từng lâm, thật là vinh hạnh to lớn của cả chùa chúng ta. Trong lòng luống những vô cùng vui sướng”. Lạy lần thứ hai nói: “Thời tiết hôm nay thật là tốt, bọn con cùng nhau chúc đại Hòa thượng đường đầu sinh hoạt như ý, được nhiều phước huệ”. Nói xong giập tọa cụ xuống nền, lạy ba lạy. Trụ trì đáp lễ một lạy, nói: “Mỡ đây nghĩ mình tài sơ, trí thiếu, ngẫu nhiên được tuyển chọn làm trụ trì chùa ấy, lại mong được chư vị hạ mình chúc mừng, thật lấy làm xấu hổ quá chừng!”. Đại chúng tản ra, tri khách hướng dẫn chuyên sứ tuần liêu. Gặp mặt

thăm hỏi chúng tăng xong, chuyên sứ mỗi tuần tự đem sổ tu tri của bốn tự, danh sách đoàn tùy tùng và các tạp vật mà mình mang theo dâng trình lên trụ trì. Tối đó tại chùa thết tiệc đặc biệt gồm thang thủy và cơm chiều chiều dài chuyên sứ và đoàn. Đến đêm tối lại chiều dài thang thủy và trái cây. Cả hai buổi chiều dài đều mời lương tự và cần cụu quang lâm bầu bạn. Mọi việc đều do khố ty sắp xếp, bày biện.

*

* *

受請陞座

[1124a17] 受請已。次日陞座。侍者分付行者。預於法座下右邊。排列疏帖設位。專使預稟維那請宣疏帖人。侍者覆住持鳴鼓。如常上堂式。住持出至位立。進香卓。專使燒香呈疏帖。每呈一疏。則專使燒香遞上。住持逐一拈各有法語。宣畢專使仍炷香兩展三拜。或觸禮或免在住持意退卓。住持登座提綱敘謝結座。

THỤ THỈNH THĂNG TÒA

[1124a17] Thụ thỉnh dĩ, thứ nhật thăng tòa. Thị giả phân phó hành giả, dự ư pháp tòa hạ hữu biên, bài liệt số thiếp, thiết vị. Chuyên sứ dự bảm duy-na thỉnh tuyên số thiếp nhân. Thị giả phúc trụ trì minh cổ. Như thường thượng đường thức, trụ trì xuất chí vị lập. Tấn hương,

trác chuyên sứ thiêu hương trình sớ thiếp. Mỗi trình nhất sớ tắc chuyên sứ thiêu hương đệ thượng. Trụ trì trực nhất niêm, các hữu pháp ngữ. Tuyên tất, chuyên sứ nhưng chú hương lưỡng triển tam bá. Hoặc xúc lễ, hoặc miễn, tại trụ trì ý. Thoái trác, trụ trì đăng tòa đề cương tự tạ. Kết tòa.

TÂN TRỤ TRÌ VỪA MỚI THỌ NHẬN SỨ MỆNH ĐƯỢC
MỜI THĂNG TÒA

[1124a17] Tân Trụ trì sau khi thọ nhận lời thỉnh cầu nhận sứ mệnh, qua ngày hôm sau tại chùa mình cử hành nghi thức thăng tòa. Thị giả dẫn dò hành giả trước hết ở bên phải dưới pháp tòa đặt bàn, trên đó để sớ-thiếp mời mà chuyên sứ mang tới và bày biện tọa vị của chuyên sứ. Chuyên sứ trước hết bảm báo với duy-na tuyển chọn người đọc sớ-thiếp. Tới giờ, thị giả báo bảm với trụ trì, đoạn gióng trống tập hợp đại chúng giống như nghi thức thượng đường thường lệ. Trụ trì bước ra đến ngay vị trí của mình mà đứng, dâng hương, đoạn mời chuyên sứ đốt hương trình sớ-thiếp. Mỗi lần trình một tám sớ văn, thì chuyên sứ phải đốt hương rồi đệ trình sớ văn lên. Trụ trì tuần tự tiếp nhận lấy và mỗi lần nhận đều có tuyên pháp ngữ. Tuyên đọc sớ xong, chuyên sứ lại tiếp tục đốt hương và hai lần trải tọa cụ ra giập đầu lạy ba lạy, hoặc giả chỉ giập tọa cụ xuống nền thị ý kính lạy, hoặc được miễn, tất cả đều do ý của trụ trì quyết định. Lạy

xong lui xuống, thỉnh trụ trì lên pháp tòa mà ngồi. Sau khi trụ trì ngỏ lời chủ yếu vấn tắt đề cương Phật pháp và tỏ lời tạ ơn các khách khứa quan trọng, nghi thức thăng tòa kể như kết thúc.

*

* *

專使特為新命煎點

[1124a25] 專使先與新命議定齋覲。輕重合宜。兩序勤舊鄉人法眷辦事貼覲。齋料等費專使親送納庫司置辦。至日專使詣方丈插香拜請。初展云(今辰午刻。就雲堂特為煎點。伏望慈悲降重。下情不勝單污之至)再展云(即日時令謹時共惟。新命堂頭大和當。尊候起居萬福)觸禮三拜。住持答一拜。兩序單寮係方丈客頭。同專使行者。一一詣寮。稟請掛煎點牌報眾。於僧堂內鋪設主席。西堂板頭排專使位。茶湯榜張于堂外兩側。至齋時。專使僧堂前伺候住持入堂。問訊歸位揖坐。歸中問訊。揖眾坐。聖僧前燒香。次上下問。次堂外燒香。仍歸堂內。住持前上下問及外堂問訊。仍歸中問訊行食遍。燒香下住持覲。次行大眾覲畢歸位伴齋。俟折水出鳴鼓。專使再起。燒香行禮同前。行茶遍瓶出如前。問訊收住持盞。專使行禮。初展云(某聊備蔬飯。伏蒙慈悲降重。下情不勝感激之至)二展敘寒溫。觸禮三拜。送住持出。再歸堂燒香大展三拜。巡堂一匝。并堂外

復歸內堂中間問訊收盞。鳴鼓三下退座專使隨上方丈致謝。次詣庫司謝辦齋。再詣方丈。請住持至晚藥石。至夜湯果皆請兩序勤舊光伴。

CHUYÊN SỬ ĐẶC VI TÂN MỆNH TIẾN ĐIỂM

[1124a25] Chuyên sử tiên dữ tân mệnh nghị định trai sấn, khinh trọng hiệp nghi: Lương tự, cần cự, hương nhân, pháp quyển, biện sự thiếp sấn, trai liệu đẳng phí. Chuyên sử thân tống nạp, khố ty trí biện. Chí nhật, chuyên sử nghệ phương trượng tháp hương bái thỉnh. Sơ triển vân: “Kim thần ngộ khắc, tự vân đường đặc vi tiến điểm. Phục vọng từ bi giáng trọng, hạ tình bất thắng chiến ô chi chí”. Tái triển vân: “Tức nhật thời lệnh cần thời, cộng duy tân mệnh đường đầu đại Hòa thượng, tôn hậu khởi cư vạn phước”. Xúc lễ tam bái. Trụ trì đáp nhất bái. Lương tự, đơn liêu, hộ phương trượng khách đầu, đồng chuyên sử hành giả, nhất nhất nghệ liêu, bảm thỉnh quải Tiến điểm bài báo chúng, ư tăng đường nội phô thiết chủ tịch. Tây đường bản đầu bài chuyên sử vị. Trà thang bảng trượng vu đường ngoại lương trắc. Chí trai thời, chuyên sử tăng đường tiền ty hậu trụ trì nhập đường, vấn tấn qui vị, ấp tọa. Qui trung vấn tấn, ấp chúng tọa. Thánh tăng tiền thiêu hương, thứ thượng hạ gian. Thứ đường ngoại thiêu hương. Nhưng qui đường nội, trụ trì tiền, thượng hạ gian cập ngoại đường vấn tấn, nhưng qui trung vấn

tấn. Hành thực biến, thiêu hương hạ trụ trì sấn. Thứ hành đại chúng, tất qui vị bạn trai. Hậu chiết thủy xuất, minh cổ.. Chuyên sứ tái khởi, thiêu hương hành lễ đồng tiền. Hành trà biến, bình xuất như tiền. Vấn tấn thu trụ trì trần. Chuyên sứ hành lễ, Sơ triển vân: “Mỗ liêu bị sơ phạm, phục mông từ bi giáng trọng, hạ tình bất thắng cảm kích chí chí”. Nhị triển tự hàn ôn, xúc lễ tam bái, tống trụ trì xuất. Tái qui đường thiêu hương đại triển tam bái, tuần đường nhất táp, tính đường ngoại. Phục qui nội đường trung gian vấn tấn thu trần, minh cổ tam hạ thoái tòa. Chuyên sứ tưng thượng phương trượng trí tạ. Thứ nghệ khố ty tạ biện trai. Tái nghệ phương trượng, thỉnh trụ trì chí vấn được thạch. Chí dạ thang quả giai thỉnh lưỡng tự, cần cự quang bạn.

CHUYÊN SỨ ĐẶC BIỆT THIẾT TIỆC CHIÊU ĐÃI TÂN
THỌ MẠNG TRỤ TRÌ

[1124a25] Chuyên sứ trước tiên cùng với trụ trì mới nhận chức vị thương lượng bữa tiệc trai và tiền vật bố thí nặng nhẹ, nhiều ít thế nào cho thích hợp đặc thể đủ để cung cấp thêm tiền vật bố thí cho chấp sự tăng lưỡng tự, cần cự, người thân đồng hương của trụ trì, quyến thuộc đồng tu, các người biện sự và phí dụng dành cho vật liệu dùng cho bữa tiệc chay. Chuyên sứ nhất nhất giao nạp đầy đủ cho khố ty để nơi đây trọn quyền bày biện lo liệu.

Đến ngày lễ, chuyên sứ đến thất phương trượng đốt hương bái thỉnh trụ trì. Trái tọa cụ giập đầu lay lần đầu tiên nói: “Đúng giờ ngọ hôm nay tại tầng đường đặc biệt chuẩn bị bữa tiệc chay đạm bạc, kính mong Hòa thượng phát đại từ bi, hạ mình quang lâm. Trong lòng thật không khỏi lo sợ toát cả mồ hôi”. Trái tọa cụ hành lễ lần thứ hai nói: “Hôm nay khí trời rất tốt, bọn con cùng nhau kính cầu nguyện đại Hòa thượng đường đầu vừa mới nhận chức sinh hoạt như ý, nhiều phước-nhiều thọ!”. Nói đoạn, giập tọa cụ xuống nền thị ý lễ bái, trụ trì đáp lễ một lay.

Chấp sự tăng lương tự cùng các vị tăng nhân có vai vế cư ngụ đơn liêu, suất lĩnh hành giả khách đầu của thất phương trượng hiệp cùng hành giả mà chuyên sứ mang theo đoàn, đến các liêu xá nhất nhất bấm báo thỉnh cầu treo bảng báo thiết tiệc chay để thông báo cho đại chúng. Trong tầng đường trang trí mới mẻ tinh sạch thơm mát, bày biện tọa cụ chủ tịch trông lóa mắt. Tại bản đầu của Tây đường thiết trí chuyên sứ tọa vị. Bảng báo trà và thang thủy (nay gọi là thái phổ) treo ở hai bên cửa chính ngoài tầng đường. Đến giờ độ trai, chuyên sứ đứng ở trước tầng đường chờ chào đón trụ trì vào tầng đường, vái chào vấn an, cùng đưa trụ trì đến vị trí chủ tịch, vái chào mời ngài ngồi. Sau đó, chuyên sứ trở về khoảng giữa tầng đường hướng về mọi người

vái chào, mời mọi người vào chỗ ngồi dự tiệc, đoạn thắp hương trước tượng Thánh tăng, đoạn tuần tự đến hai nửa gian Nam Bắc của tầng đường đốt hương, kế đến đốt hương bên ngoài tầng đường, rồi sau đó quay trở vào trong tầng đường, đến trước mặt trụ trì, và hai nửa gian Nam Bắc cùng bên ngoài tầng đường vái chào vấn an, rồi lại quay vào gian giữa tầng đường vái chào vấn an đại chúng. Tới chừng đó mới cầm đũa dùng cơm. Đợi cho hành giả đem cơm canh chan xốt vào bát của các vị khách rồi chuyên sứ mới đứng lên đốt hương dâng tài vật bố thí cho trụ trì, kế đó phân phát tài vật bố thí cho đại chúng. Xong rồi quay trở về chỗ ngồi cùng đại chúng bầu bạn dùng tiệc trai.

Đợi sau khi đem thùng chiết thủy (thùng rửa bát đũa) ra ngoài xong, đánh trống, chuyên sứ lại đứng lên đốt hương hành lễ như trước. Hành giả rót nước trà khắp lượt cho tăng chúng (hành trà), đợi tăng chúng uống xong thì mang bình ra khỏi tầng đường như trước đó mang thùng rửa bát đũa ra. Chuyên sứ lại đứng lên thăm hỏi vấn an mọi người, rồi thu lại tách trà của trụ trì, hành lễ: lần trải tọa cụ giập đầu lay lần đầu tiên nói: “Bọn con đây tạm bợ cụ bị một bữa cơm rau, thừa mong đại Hòa thượng từ bi quang lâm, trong lòng thật hết sức cảm kích!”. Lần trải tọa cụ giập đầu trí kính thứ hai tiến hành thăm

hỏi chuyện hàn ôn. Giập tọa cụ xuống nền ba lần biểu thị lạy kính ba lạy, đoạn cung tiễn trụ trì ra khỏi tiệc, rồi quay lại bên trong tăng đường đốt hương trái tọa cụ giập đầu lạy ba lạy, rồi tuần hành trong và ngoài tăng đường một vòng, lại quay vào bên trong tăng đường, đứng ngay khoảng giữa vái chào vấn an tất cả mọi người. Hành giả thâu cất các chén trà đi, trống gióng ba tiếng, mọi người rời bàn tiệc quay về liêu của mình nghỉ ngơi.

Tiệc tan, chuyên sứ liền đến thất phương trượng tạ ơn, kể đến khố ty cảm ơn công tổ chức bữa tiệc chay. Kế đó lại quay trở lại thất phương trượng, thỉnh mời trụ trì buổi chiều đến dùng bữa cơm tối và dùng thang thủy bánh trái lúc ban đêm. Cả hai bữa ăn đều mời lưỡng tự và cận cụ cùng tham dự bầu bạn (quang bạn).

*

* *

山門管待新命并專使

[1124b17] 庫司會議管待供覲如儀。上首知事隔日詣新命前。插香拜請。次詣客位稟請專使。令庫司客頭請兩序勤舊光伴。弊覲當如禮。不可輕蔑。詞語行禮並與特為禮同。寢堂中敷住持高座。專使附位于右。兩序如常列左右。勤舊對面位侍者知事下位。遠接僕從管待外。當支犒勞。

所至住持多因還赴他山。僧行懷其宿憤。動致唇吻。傳之官員士庶。因一人無知而使一寺蒙其惡名。老成耆宿外護隣峯。當戒戢之。然為住持者。凡事留遺愛可也。

SƠN MÔN QUẢN ĐÃI TÂN MỆNH TÍNH CHUYÊN SỨ

[1124b17] Khố ty hội nghị quản đãi cúng sấn như nghi. Thượng thủ tri sự cách nhật nghệ tân mệnh tiền, tháp hương bái thỉnh. Thứ nghệ khách vị bảm thỉnh chuyên sứ. Linh khố ty khách đầu thỉnh lưỡng tự, cần cữu quang bạn. Tệ sấn đương như lễ, bất khả khinh miệt. Từ ngữ hành lễ tịnh dữ đặc vi lễ đồng. Tầm đường trung phụ trụ trì cao tòa. Chuyên sứ phụ vị vu hữu. Lưỡng tự như thường liệt tả hữu. Cần cữu đối diện vị, thị giả tri sự hạ vị. Viễn tiếp bộc tòng quản đãi ngoại, đương chi khao lao. Sở chí trụ trì đa nhân hoàn phó tha sơn. Tăng hành hoài kỳ túc phần, động trí thần vẫn, truyền chi quan viên sĩ thứ. Nhân nhất nhân vô tri, như sử nhất tự mông kỳ ác danh. Lão thành, kỳ túc, ngoại hộ, lân phong, đương giới tập chi. Nhiên vi trụ trì giả, phạm sự lưu di ái khả dã.

CHÙA NHÀ KHOẢN ĐÃI TRỤ TRÌ MỚI THỌ NHẬN CHỨC VÀ CHUYÊN SỨ

[1124b17] Khố ty tập họp các người quản sự thương nghị sự nghi chiêu đãi trụ trì mới thọ nhận chức và

chuyên sứ, gồm cả chuyện đưa tặng lễ vật đúng như nghi thức thường lệ. Trước bữa khoản đãi một ngày, tri sự của Đông tự đến trước trụ trì mới thọ nhận chức thấp hương mời thỉnh, kế đó đến khách đường (phòng khách) thỉnh mời chuyên sứ. Lệnh cho khách đầu hành giả của khố ty đến mời chấp sự tăng lương tự và cần cụ quang lâm bầu bạn. Tài vật dâng tặng phải đúng theo lễ tiết, không thể hơi hợt lơ là coi thường được. Lời lẽ và cung cách hành lễ cùng với lễ tiết thông thường giống nhau. Trong tấm đường bày trí chỗ ngồi cao của trụ trì, chỗ ngồi của chuyên sứ đặt để phụ bên phải của trụ trì. Lương tự sắp hai bên phải trái của trụ trì như lệ thường, cần cụ ngồi đối diện với trụ trì, còn thị giả ngồi ở phía dưới tri sự. Đối với bậc tòng (của các vị đại lão Hòa thượng) từ xa đến nghinh tiếp trụ trì thì ngoài chuyện khoản đãi đại khái như nêu trên, còn phải có thêm phần khao thưởng thù lao nhất định. Tại phần lớn các nơi đến mời thỉnh do tâm mệnh trụ trì nhân phải thuyên chuyển nhậm chức đến chùa xa, một số tăng chúng ở bổn tự nhân trước đây có mối hờn oán bèn nương cơ hội này mở miệng buông lời dè bĩu nói xấu, truyền xa thấu tới tai quan viên cùng bá tánh tục lữ, thường nhân cái vô tri kém hiểu biết của một người mà khiến thanh danh của cả một ngôi chùa phải mang tiếng xấu. Cho nên các bậc tôn túc lão thành tại bổn tự cùng các nhà ngoại hộ và các bậc trưởng lão có uy

vọng của các chùa lân cận nên cố gắng ngửa xa dập tắt. Riêng bậc làm trụ trì cũng phải lưu tâm xét soi lời ăn tiếng nói của mình trong công việc, khiến lúc đã rời xa bỗng tự vẫn giữ được lòng thương mến cảm kích luyến lưu của tăng chúng đối với mình.

*

* *

新命辭眾上堂茶湯

[1124b27] 至起離日。專使詣諸寮別。新命上堂。致謝兩序勤舊大眾。下座鳴鼓三下。向法座立。普與大眾觸禮三拜。從西廊出。鳴大鍾諸法器。大眾門送。行僕門外排立。山門首預釘掛帳設。中敷高座向內。首座向外攝居主位。西堂勤舊分手光伴。東西序兩邊朝坐。上首知事行禮揖坐。揖香歸位點茶收盞。再起燒香揖香歸位點湯。湯罷起謝上轎。兩序勤舊備轎遠送。住持當力免之。鳴大鍾住持轎遠方止。

TÂN MỆNH TỬ CHÚNG THƯỢNG ĐƯỜNG TRÀ THANG

[1124b27] Chí khởi ly nhật, chuyên sử nghệ chư liêu biệt. Tân mệnh thượng đường, trí tạ lưỡng tự, cần cự, đại chúng. Hạ tòa minh cổ tam hạ, hướng pháp đường lập, phổ dữ đại chúng xúc lễ tam bái, tụng tây lang xuất. Minh đại chung, chư pháp khí. Đại chúng môn tống. Hành bộc môn ngoại bài lập. Sơn môn thủ dự đỉnh quải trưởng thiết, trung phu cao tòa hướng nội. Thủ tọa hướng ngoại nhiếp cư chủ vị. Tây đường, cần cự phân thủ quang bạn. Đông Tây tự lưỡng biên triều tọa. Thượng thủ tri sự hành lễ ấp tọa, ấp hương qui vị, điểm trà, thu trần. Tái khởi thiêu hương, ấp hương, qui vị điểm thang. Thang bái khởi tạ thượng kiêu. Lưỡng tự, cần cự bị kiêu viễn tống. Trụ trì đương lực miễn chi. Minh đại chung, trụ trì kiêu viễn phương chỉ.

**TRỤ TRÌ MỚI NHẬN NHIỆM VỤ TỬ BIỆT CHÚNG
THƯỢNG ĐƯỜNG DỪNG TRÀ THANG**

[1124b27] Đến ngày lên đường rời bốn tự, chuyên sử đến các liêu chúng tăng nói lời giã biệt. Trụ trì mới nhận nhiệm vụ đến pháp đường thăng tòa, cảm tạ chấp sự tăng hai tự, các vị cần cự và toàn thể đại chúng. Sau khi trụ trì xuống pháp tòa thì ba tiếng trống gióng lên, ngài đứng hướng mặt về phía pháp tòa, cùng đại chúng giập tọa cụ xuống nền ba

lần để trí ý lạy ba lạy, sau đó theo hành lang phía Tây mà ra ngoài. Lúc bấy giờ, gióng đại hồng chung và đồng loạt thổi các loại pháp khí. Đại chúng đều đứng dậy cung kính đưa ra tận sơn môn. Các bậc tòng đứng sắp hàng hầu ngoài sơn môn. Ngoài cửa sơn môn đã chuẩn bị sẵn dựng rạp che màn, trong trướng bày trí tòa cao hướng về bên trong (hướng về bên ngoài cũng bày trí một tọa vị tương ứng với tòa hướng về bên trong). Vị thủ tọa hướng về bên ngoài tạm nhiếp cư chủ vị. Các vị Tây đường và cần cụu ngồi đối diện quang lâm bầu bạn. Cháp sự tăng hai tự Đông Tây chia ra hai bên ngồi đối diện nhau. Một vị tri sự tăng có tư cách cao (thượng thủ tri sự) hành lễ, vái chào mời trụ trì và mọi người vào bên trong tòa ngồi. Sau đó vái chào mời mọi người thấp hương rồi quay về vị trí cũ dâng trà, đoạn thu dọn chén trà rồi lại đứng dậy đốt hương vái chào mời mọi người thấp hương, đoạn quay về vị trí cũ dâng bày thang thủy. Dùng thang thủy xong, trụ trì mới nhận nhiệm vụ đứng dậy cảm tạ mọi người rồi lên kiệu. Các chấp sự tăng hai tự và các vị cần cụu cũng chuẩn bị kiệu để lên đường đưa xa. Trụ trì mới nhận nhiệm vụ phải hết sức cố gắng ngăn cản. Lúc này phải gióng đại hồng chung để biểu thị trí kính cho đến khi kiệu trụ trì vừa nhận nhiệm vụ đã đi thật xa mới thôi.

西堂頭首受請

[1124c09] 專使到寺先見知客。同到侍司。引見方丈。插香展拜。相看茶罷送客位。次詣諸寮人事畢。稟侍者同詣方丈。咨稟云(某寺今請某人住持)住持報兩序勤舊。同往受請人寮中。敷陳疏帖書問。專使插香行禮與請當代同。如不允。眾為勸請。受請後住持請新命及兩序勤舊茶。送新命歸客位。次第受賀。巡察人事晚請新命專使。特為湯藥石湯果兩序光伴。

TÂY ĐƯỜNG, ĐẦU THỦ THỤ THỈNH

[1124c09] Chuyên sứ đảo tự, tiên kiến tri khách. Đồng đảo thị ty, dẫn kiến phương trưởng, tháp hương triển bái. Tương khán trà bãi, tống khách vị. Thứ nghệ chư liêu. Nhân sự tất, bảm thị giả đồng nghệ phương trưởng tư bảm vân: “Mỗ tự kim thỉnh mỗ nhân trụ trì”. Trụ trì báo lưỡng tự, cần cữu đồng vãng thụ thỉnh nhân liêu trung, phu trần số thiếp thư vấn. Chuyên sứ tháp hương hành lễ, dĩ thỉnh đường đại đồng. Như bất duẫn chúng vi khuyến thỉnh. Thụ thỉnh hậu, trụ trì thỉnh tân mệnh cập lưỡng tự, cần cữu trà. Tống tân mệnh qui khách vị, thứ đệ thụ hạ. Tuần liêu nhân sự. Văn thỉnh tân mệnh, chuyên sứ, đặc vi thang, dước thạch, thang quả. Lưỡng tự quang bạn.

TÂY ĐƯỜNG HOẶC ĐẦU THỦ ĐƯỢC THỈNH MỜI LÀM
TRỤ TRÌ

[1124c09] Chuyên sứ đến chùa, trước hết bái kiến tri khách rồi cùng đến chỗ làm việc của thị giả (thị ty) nhờ thị giả dẫn đến bái kiến phượng trượng, thấp hương trải tọa cụ lễ bái, sau đó thăm hỏi xã giao chuyện ấm lạnh rồi được đưa về khách đường nghỉ ngơi. Kế đó, chuyên sứ đến liêu các tăng, cùng mọi người tham lễ xong, báo bẩm thị giả nhờ đưa đến thất phượng trượng, thưa bẩm rằng: “Chúng con đây ở chùa mõ nay thỉnh mời vị mõ... làm trụ trì”. Trụ trì báo tin này với chấp sự tăng hai tự và các vị cần cụu rồi yêu cầu các vị này đưa chuyên sứ đến liêu của vị đầu thủ... được mời làm trụ trì, đem sớ thiếp và thư tín liên quan đến việc mời thỉnh trình bày ra. Chuyên sứ thấp hương hành lễ, nghi thức cùng với mời thỉnh đương nhiệm trụ trì giống nhau. Như người được mời từ chối tiếp nhận chức mới thì mọi người phải khhyên giải động viên đủ cách, hết tình. Sau khi người được mời xiêu lòng chấp nhận thì trụ trì mời trụ trì mới nhận nhiệm vụ cùng hai tự và cần cụu dùng trà, rồi sau đó mới đưa vị mới nhận chức trụ trì đến tạm trú tại khách đường, vị này trước sau theo thứ tự nhận các nghi thức chúc mừng rồi đến tất cả các tăng liêu thăm hỏi qua mọi người. Tối đó, nhà chùa mời vị trụ trì mới nhận chức và chuyên sứ

dùng thang thủy, cơm tối. Về đêm lại mời dùng thang thủy cùng bánh trái. Tất cả các bữa chiêu đãi này đều có hai tỳ quang lâm bầu bạn.

*

* *

受請人陞座

(名德西堂前堂首座方舉行此)

[1124c17] 專使當隔宿懷香詣方丈。觸禮三拜。詞云(拜請和尚來日為新命和尚引座)次日粥罷。法座右邊排列椅卓。卓上安疏帖。座右亦設住持椅子。鳴鼓集眾。住持出陞座。與五參禮同。令請客侍者請新命趺坐。褒美新命為法而出。勸請舉揚慰眾渴仰。舉話有無不拘(松源為掩室引座。笑庵為松源引座。皆不舉話。石橋為簡常引座。息庵為復庵引座。皆舉話)下座住持歸座。左向外而立。專使同知客侍者。往新命前問訊畢。新命出住持前問訊。次與兩序大眾問訊。若新命是嗣法弟子。住持付法衣有法語。披衣了進前。請住持趺坐。大展三拜。不收坐具。進詞云(早蒙陶鑄仰媿先宗。來請既勤難逃公命。下情無任惶懼之至)又三拜。進詞云(即日時令謹時共惟。堂上本師大和尚。尊候起居多福)又三拜收坐具進前問訊。住持答云(斯道所寄一綵九鼎。不忝當仁惟冀保任)却歸座右立。專使度疏帖各有法語。若非法嗣。

即出座前與住持問訊。次與兩序大眾問訊。徑歸座右拈衣拈疏帖。有法語。專使先稟維那請宣疏帖人。宣畢指座有法語。登座垂語問答提綱敘謝結座下座。到住持前兩展三禮。初展詞云(叨膺請命有玷宗風。仰蒙玉成。下情不勝感激之至)住持答云(喜慶人天之請。榮增佛日之光。下情不勝欣抃之至)再展云(即日時令謹時共惟。堂頭和尚尊候起居多福)觸禮三拜。或講或免。隨住持意次與兩序。大眾問訊知客侍者引。巡察致謝。如嗣法者下座先至住持前。大展三拜。退與大眾問訊。然後巡謝同前。如以次頭首西堂。臨時又在住持斟酌講行。

THỤ THỈNH NHÂN THẮNG TÒA

(Danh đức, Tây dương, tiền đường Thủ tọa phương cử hành thứ)

[1124c17] Chuyên sử đương cách tức hoài hương nghệ phương trượng, xúc lễ tam bái, từ vân: “Bái thỉnh Hòa thượng lai nhật vi tân mệnh Hòa thượng dẫn tòa”. Thứ nhật chúc bái, pháp tòa hữu biên bài liệt ý trác. Trác thượng an số thiếp. Tòa tả diệc thiết trụ trì ý tử. Minh cổ tập chúng. Trụ trì xuất thẳng tòa (dữ Ngũ tham lễ đồng). Linh thỉnh khách thị giả thỉnh tân mệnh phu tọa, bao mỹ tân mệnh vi pháp nhi xuất, khuyến thỉnh cử dương uỷ chúng hát ngưỡng. Cử thoại hữu vô bất câu (Tùng Nguyên vi Yểm Thất dẫn tòa, Tiểu Am vi Tùng Nguyên dẫn tòa, giai bất cử thoại. Thạch Kiều vi Giản Thường dẫn tòa, Tứ Am vi Phục Am

dẫn tòa, giai cử thoại). Hạ tòa trụ trì qui tòa tả hướng ngoại nhi lập. Chuyên sứ đồng tri khách thị giả, vãng tân mệnh tiền vấn tấn tất, tân mệnh xuất trụ trì. Thứ dữ lưỡng tự, đại chúng vấn tấn. Nhược tân mệnh thị tự pháp đệ tử, trụ trì phó pháp y, hữu pháp ngữ. Phi y liễu, tấn tiền thỉnh trụ trì phu tọa, đại triển tam bái, bất thu tọa cụ. Tiến từ vân: “Tảo mông đào chú, ngưỡng quý tiên tông. Lai thỉnh ký cần, nan đào công mệnh. Hạ tình vô nhiệm hoàng cụ chi chí”. Hựu tam bái, tấn từ vân: “Tức nhật thời lệnh cần thời, cộng duy đường thượng bốn sư đại Hòa thượng tôn hậu khởi cư đa phước”. Hựu tam bái thu tọa cụ tấn tiền vấn tấn. Trụ trì đáp vân: “Tư đạo sở ký, nhất thái cửu đỉnh, bất thiếu đương nhân, duy ký bảo nhiệm”. Khước qui tòa hữu lập. Chuyên sứ độ số thiệp, các hữu pháp ngữ. Nhược phi pháp tự, tức xuất tòa tiền dữ trụ trì vấn tấn. Thứ dữ lưỡng tự, đại chúng vấn tấn. Kính qui tòa hữu niệm y, niệm số thiệp, hữu pháp ngữ. Chuyên sứ tiên bảm duy-na thỉnh tuyên số thiệp nhân. Tuyên tất, chỉ tòa hữu pháp ngữ. Đăng tòa thù ngữ, vấn đáp đề cương, tự tạ. Kết tòa hạ tòa, đáo trụ trì tiền lưỡng triển tam lễ. Sơ triển từ vân: “Thao ứng thỉnh mệnh, hữu điểm Tông phong. Ngưỡng mong ngọc thành. Hạ tình bất thắng cảm kích chi chí”. Trụ trì đáp vân: “Hỉ khánh nhân thiên chi thỉnh vinh tăng Phật nhật chi quang. Hạ tình bất thắng hân biến chi chí”. Tái triển

vân: “Tức nhật thời lệnh cần thời. Cộng duy đường đầu Hòa thượng tôn hậu khởi cư đa phước”. Xúc lễ tam bái, hoặc giảng hoặc miến, tùy trụ trì ý. Thứ dữ lương tự, đại chúng vấn tẩn. Tri khách thị giả dẫn tuần liêu trí tạ. Như tự pháp giả, hạ tòa tiên chí trụ trì tiền, đại triển tam bái, thoái dữ đại chúng vấn tẩn, nhiên hậu tuần tạ đồng tiền. Như dĩ thứ đầu thủ, Tây đường, lâm thời hựu tại trụ trì châm chước giảng hành.

NGƯỜI MỚI ĐƯỢC MỜI LÀM TRỤ TRÌ THĂNG TÒA
(Người mới được mời làm tân trụ trì phải vốn là danh tăng đại đức của Tây đường hoặc là thủ tọa của tiền đường mới được cử hành lễ này)

[1124c17] Trước ngày này một đêm, chuyên sứ phải mang hương đến thất phượng trưng trải tọa cụ xuống đất giập đầu lễ ba lạy bắm bạch rằng: “Bái thỉnh Hòa thượng, ngày mai này xin Hòa thượng hãy vì Hòa thượng mới nhận chức trụ trì của tệ tự mà tiến hành lễ hướng dẫn giới thiệu thăng tòa”. Qua ngày hôm sau ăn cháo sáng xong, bên phía phải pháp tòa sắp bày bàn ghế. Trên bàn đặt bày số thiếp liên quan đến việc mời tân trụ trì, bên phía trái pháp tòa cũng đặt ghế của trụ trì. Gióng trống tề tập tăng chúng, trụ trì đến pháp đường thăng tòa, nghi thức cử hành giống như lễ các ngày Ngũ tham trong tháng. Sau đó sai thị giả thỉnh khách mời trụ trì mới thọ mạng vào pháp đường ngồi xếp bằng

kiết-già. Trụ trì phát biểu ngắn gọn vài lời khen tặng tân thọ mạng trụ trì vì đại kế Phật pháp mà rời bỏn tự đến nhận nhiệm vụ ở chùa khác, đồng thời khuyên mời tân thọ mạng trụ trì cử dương tinh nghĩa Phật pháp làm mát lòng kính ngưỡng ái mộ của đại chúng. Tuy nhiên, tân thọ mạng trụ trì có mở lời cử dương tinh nghĩa Phật pháp hay không là điều không bắt buộc [Tùng Nguyên hướng dẫn giới thiệu thăng tòa cho Yểm Thất, Tiểu Am hướng dẫn giới thiệu thăng tòa cho Tùng Nguyên, đều không cử thoại. Thạch Kiều hướng dẫn giới thiệu thăng tòa cho Giản Đường, Túc Am hướng dẫn giới thiệu thăng tòa cho Phúc Am, đều có cử thoại (cử dương tinh nghĩa Phật pháp)].

Xuống tòa, trụ trì trở về vị trí cũ đứng tại bên trái pháp tòa xoay mặt về phía ngoài. Chuyên sứ cùng với thị giả của tri khách và thị giả đến trước mặt tân thọ mạng trụ trì vái chào thăm hỏi xong thì tân thọ mạng trụ trì cũng đến trước trụ trì vái chào thăm hỏi chấp sự tăng hai tự và tất cả tăng chúng. Nếu tân thọ mạng trụ trì vốn là tự pháp của trụ trì thì trụ trì nhân cơ hội này truyền pháp y và ban cho pháp ngữ. Tân thọ mạng trụ trì khoác y xong tiến tới trước thỉnh mời trụ trì thầy mình ngồi xếp bằng kiết-già, trải tọa cụ giập đầu cử hành đại lễ lạy ba lạy. Sau đó không cuốn xếp tọa cụ, mà cất lời bảm bạch

rằng: “Đệ tử từ lâu đã mong được ân sư dạy dỗ rèn luyện, tiếc là tiến bộ không nhiều khiến cảm thấy hổ thẹn với Tông môn. Nay đây nhân chùa kia ân cần đến mời thỉnh, khó mà chối từ thoái thác lệnh của cơ quan công quyền Phật giáo, trong lòng thật không khỏi hết sức lo sợ”. Lại lễ thêm ba lạy nữa, trình lời rằng: “Hôm nay khí trời rất hợp thời lệnh, chúng con những dám kính chúc đại Hòa thượng đường đầu bốn sư, sinh hoạt hằng ngày bình thường, nhiều phước-nhiều huệ”. Lại lễ thêm ba lạy, cuốn tọa cụ tiến lên phía trước chào hỏi vấn an. Trụ trì đáp lễ, ngỏ lời rằng: “Tiền đồ của ông vô lượng, là hy vọng hiện tại của cửa Phật. Như nay dấn thân gánh vác trọng nhiệm ấy tức là gặp điều nhân thì không lùi bước. Mong ông cố gắng bảo nhiệm, làm tròn chức vụ!”. Tân thọ mạng trụ trì lui về bên mé phải của pháp tòa mà đứng, chuyên sứ đem sớ thiếp, nhất nhất đệ trình lên. Hai bên đều tuyên thuyết vài câu pháp ngữ.

Nếu tân nhiệm trụ trì không phải là pháp tự của trụ trì thì sau khi xuống tòa liền đến trước pháp tòa vái chào vấn an trụ trì, đoạn cùng hai tự và toàn thể tăng chúng vái chào vấn an nhau rồi mới quay về mé bên phải của pháp tòa, đưa pháp y lên, kế đưa sớ thiếp lên và đều có nói vài câu pháp ngữ. Trước đó, chuyên sứ đã nhờ duy-na thỉnh mời người tuyên

đọc sớ thiếp. Sau khi đọc sớ thiếp xong, chỉ pháp tòa nói vài câu pháp ngữ. Tân thọ mạng trụ trì lên pháp tòa đối đáp hỏi han chuyên sứ mấy câu, kể nói với mọi người vài câu đề cương Phật lý, sau đó đáp tạ trụ trì và tất cả mọi người liên quan đến buổi lễ. Thế là nghi thức thăng tòa kết thúc, tân thọ mạng trụ trì xuống pháp tòa đến trước trụ trì trải tọa cụ giập đầu lạy ba lạy hai lần. Lần thứ nhất trải tọa cụ lễ bái cúng bắm bạch rằng: “Nhờ hồng phước của Hòa thượng, con lạm nhận lệnh mời làm trụ trì của chùa mõ..., không khỏi điếm nhục Tông môn. Ngưỡng mong ý vàng ngọc của Hòa thượng tác thành cho việc này, trong lòng thật cảm kích vô cùng!”. Trụ trì đáp lời rằng: “Việc tuyển chọn ông làm tân thọ mạng trụ trì, trên hợp với lòng trời, dưới thuận với công luận của người, chẳng riêng một chùa ta cảm thấy vui mừng, mà cả cửa Phật cũng nhân đó mà tăng thêm phần quang vinh, trong lòng thật hết sức hân hoan!”. Tân thọ mạng trụ trì trải tọa cụ lần thứ hai bắm bạch: “Hôm nay khí trời chính hiệp thời lệnh, chúng con cùng cầu chúc Hòa thượng đường đầu sinh hoạt thư thái, nhiều phước – nhiều thọ”. Việc trải tọa cụ xuống nên giập đầu lạy ba lạy tiến hành hay không là tùy ý trụ trì. Tiếp đó, tân thọ mạng trụ trì cùng với hai tỳ và toàn thể đại chúng vái chào vấn an lẫn nhau. Thị giả của Tri khách hướng dẫn tân thọ mạng trụ trì đến khắp các

liều của tăng chúng thăm qua một lượt và cảm tạ mọi người. Nếu tân thọ mạng trụ trì là tự pháp (đệ tử truyền pháp) của trụ trì bốn tự thì sau khi xuống tòa trước hết đến trước trụ trì trải tọa cụ xuống nền giập đầu lay ba lay theo đại lễ, sau đó lui ra cùng đại chúng vái chào vấn an, kế đi một vòng các liều cảm tạ tăng chúng, sự việc tiến hành cũng giống như đã mô tả ở trước.

Như theo thứ tự, đầu thủ hay chấp sự tăng ở Tây đường được tuyển chọn thọ mạng chức vụ tân trụ trì thì lâm thời phải tiến hành nghi thức thế nào là do trụ trì bốn tự tùy nghi châm chước mà thực hiện.

*

* *

專使特為受請人煎點

[1125a13] 專使詣親命前。議定方丈引座嚫資眾嚫宣疏帖人。及兩序勤舊江湖鄉人法眷等貼嚫。至日粥罷。專使懷香詣方丈觸禮拜請云(今晨午刻就雲堂備蔬飯。特為新命和尚。伏望慈悲俯垂降重)復詣新命前拜請。同前禮。方丈客頭同專使行者。請諸寮各掛煎點牌。於僧堂內住持對面設新命位。堂外知客板頭設專使位。其茶湯榜張于堂外兩傍。至齋時覆新命。到僧堂前。俟住持同入堂問訊。專使隨入堂先揖住持歸位。次揖新命歸位。燒香行禮並同前。下食行嚫茶畢。先收新命

盞。專使進前兩展三禮。送新命出後門。專使入住持前兩展三禮。送住持出前門。復歸堂炷香大展三拜。巡堂一匝。并外堂歸中問訊。收盞鳴鼓三下退座。當晚湯果藥石光伴同前。

CHUYÊN SỨ ĐẶC VI THỤ THỈNH NHÂN TIỀN ĐIỂM

[1125a13] Chuyên sứ nghệ tân mệnh tiền nghị định phương trượng, dẫn tòa sấn, tư chúng sấn, tuyên số thiệp nhân cập lưỡng tự, cần cự, giang hồ, hương nhân, pháp quyển đẳng thiệp sấn. Chí nhật, chúc bái, chuyên sứ hoài hương nghệ phương trượng xúc lễ bái thỉnh vân: “Kim thân ngộ khắc tự, vân đường bị sơ phạm, đặc vi tân mệnh Hòa thượng. Phục vọng từ bi phủ thùý giáng trọng”. Phục nghệ tân mệnh tiền bái thỉnh (đồng tiền lễ). Phương trượng khách đầu đồng chuyên sứ hành giả, thỉnh chư liêu các quả Tiền điểm bài. Ủ tăng đường nội trụ trì đối diện thiết tân mệnh vị. Đường ngoại tri khách bản đầu thiết chuyên sứ vị. Kỳ trà thang bảng trượng vu đường ngoại lưỡng bàn. Chí trai thời phúc tân mệnh đáo tăng đường tiền, sĩ trụ trì đồng nhập đường vấn tẩn. Chuyên sứ tùy nhập đường tiền ấp trụ trì qui vị, thứ ấp tân mệnh qui vị, thiêu hương hành lễ tịnh đồng tiền. Hạ thực, hành sấn, trà tất, tiên thu tân mệnh trăn. Chuyên sứ tẩn tiền lưỡng triển tam lễ, tống tân mệnh xuất hậu môn. Chuyên sứ nhập trụ trì tiền lưỡng triển tam lễ,

tống trụ trì xuất tiền môn. Phục qui đường chú hương đại triển tam bái, tuần đường nhất táp, tính ngoại đường, qui trung vấn tấn, thu trần minh cổ tam hạ. Thoái tòa. Đương văn thang quả, được thạch, quang bạn đồng tiền.

CHUYÊN SỨ ĐẶC BIỆT TỔ CHỨC TIỆC CHAY KHOẢN
ĐÃI TÂN THỌ MẠNG TRỤ TRÌ

[1125a13] Chuyên sứ đến trước vị tân thọ mạng trụ trì bàn bạc tài vật bố thí nhờ phương trượng hướng dẫn nghi thức thưng tòa tài vật bố thí cho toàn thể tăng chúng, ban tặng các số gạch tài vật bố thí thêm cho người đọc sớ thiếp và cho chấp sự tăng hai tự, cần cụ, các cao tăng ẩn dật hiện trụ tại chùa, người thân cùng quê và các đồng đạo cùng sư môn của tân thọ mạng trụ trì.

Đến ngày, sau khi dùng cháo sáng xong, chuyên sứ mang hương đến thất phương trượng, tiến hành nghi lễ trải tọa cụ giập đầu xuống đất lạy ba lạy bầm bạch: “Đúng giờ ngọ hôm nay, đặc biệt thiết tiệc chay cơm rau đãi Hòa thượng tân thọ mạng trụ trì tại tăng đường (vân đường). Ngưỡng mong Hòa thượng từ bi hạ mình quang lâm!”. Kế đến trước tân thọ mạng trụ trì bái thỉnh, lễ tiết cũng giống như trước. Hành giả khách đầu của phương trượng cùng hành giả của chuyên sứ đến các liêu yêu cầu treo bài hiệu cáo thị thiết tiệc chay. Trong tăng đường

bố trí như sau : đối diện với chỗ ngồi của trụ trì bố trí chỗ ngồi cho tân thọ mạng trụ trì. Ngoài tầng đường bên cạnh vị trí của tri khách bố trí chỗ ngồi chuyên sứ, bảng cáo thị điểm trà và thang thủy treo hai bên cửa chánh của tầng đường. Đến giờ độ trai, chuyên sứ phúc bảm cùng tân thọ mạng trụ trì, đến trước cửa tầng đường chờ đón trụ trì cùng vào. Trụ trì đến, hai người cùng vái chào vấn an ngài. Sau đó, chuyên sứ theo vào tầng đường trước hết vái chào mời trụ trì vào pháp tòa, kế đó mời tân thọ mạng trụ trì vào pháp tòa. Đoạn đốt hương hành lễ, nghi thức tiến hành cũng giống như đối với trụ trì hiện nhiệm. Tiếp đó dọn tiệc chay, tặng tài vật và dùng trà xong thì trước tiên thu dọn chén trà của tân thọ mạng trụ trì. Kế đó, chuyên sứ đến trước tân thọ mạng trụ trì trải tọa cụ giập đầu lạy ba lạy hai lần, tiễn tân thọ mạng trụ trì theo cửa sau mà ra, đoạn chuyên sứ quay lại pháp tòa đến trước trụ trì đương nhiệm, trải tọa cụ giập đầu lạy ba lạy hai lần, đoạn tiễn đương nhiệm trụ trì theo cửa trước mà ra ngoài. Xong lại quay vào tầng đường đốt hương, trải tọa cụ giập đầu lạy ba lạy, tuần đường một vòng rồi đi ra ngoài tầng đường, đoạn quay vô chính giữa tầng đường hướng về mọi người vái chào vấn an, rồi ngay đó thu dọn chén trà, gióng trống ba tiếng lui khỏi pháp tòa. Tối đó dãi thang thủy, trà quả và thiết cơm tối, có các bậc tôn túc hai tự và cần cụ

quang lâm bầu bạn, nghi thức cũng giống như đối với mời thỉnh đương nhiệm trụ trì làm tân trụ trì.

*

* *

山門管待受請人并專使

[1125a28] 就寢堂敷設住持主位。新命對面中位左設專使位。兩序勤舊光伴左右位。下嚬行禮同前。

SƠN MÔN QUẢN ĐÃI THỌ THỈNH NHÂN TÍNH CHUYÊN SỨ

[1125a28] Tự tẩm đường phu thiết trụ trì chủ vị. Tân mệnh đối diện trung vị, tả thiết chuyên sứ vị. Lương tự, cần cữu quang bạn tả hữu vị. Hạ sấn hành lễ đồng tiền.

NHÀ CHÙA KHOẢN ĐÃI THỌ MẠNG TÂN TRỤ TRÌ VÀ
CHUYÊN SỨ

[1125a28] Tại tẩm đường của trụ trì bày trí chủ vị của trụ trì. Vị trí của tân thọ mạng trụ trì đặt tại chính giữa đối diện với vị trí của trụ trì, bên cạnh mé trái là vị trí của chuyên sứ. Vị trí của các chấp sự tăng hai tự và cần cữu quang lâm bầu bạn ở hai bên phải trái. Tiến hành nghi lễ hiến tặng tài vật bố thí như phía trước đã mô tả đối với mời thỉnh đương nhiệm trụ trì.

*

* *

受請人辭眾陞座茶湯

[1125b02] 受請人令侍者同專使。預詣方丈稟借法座。上堂辭眾。座不敷設。左設住持位鳴鼓集眾。住持出歸位。受請人徑往住持前問訊。次與大眾和南陞座舉揚畢下座。先辭住持觸禮三拜。次向法座立。辭眾普同觸禮三拜。門首向裏中設特位講茶湯。兩序勤舊光伴。上首知事行禮與當代同。鳴大鍾送。以次西堂頭首。則無辭眾上堂。臨行先同專使上方丈。插香觸禮三拜稟辭。次巡察辭別。山門首茶湯禮同前。

THỤ THỈNH NHÂN TỪ CHÚNG THĂNG TÒA TRÀ THANG

[1125b02] Thụ thỉnh nhân linh thị giả đồng chuyên sử dự nghệ phương trượng bảm tá pháp tòa, thượng đường từ chúng. Tòa bất phu thiết. Tả thiết trụ trì vị, minh cổ tập chúng. Trụ trì xuất qui vị. Thụ thỉnh nhân kính vãng trụ trì tiền vấn tẩn. Thứ dữ đại chúng hòa nam thăng tòa cử dương tất hạ tòa. Tiên từ trụ trì xúc lễ tam bái. Thứ hương pháp tòa lập từ chúng phổ đồng xúc lễ tam bái. Môn thủ hương lý trung thiết đặc vị giảng trà thang, lưỡng tự, cần cụ quang bạn. Thượng thủ tri sự hành lễ, dữ dương đại đồng. Minh đại chung tống. Dĩ thứ Tây đường đầu thủ, tắc vô từ chúng thượng đường. Lâm hành tiên đồng chuyên sử thượng phương trượng, tháp hương

xúc lễ tam bái bảm từ. Thứ tuần liêu từ biệt. Sơn môn thủ trà thang lễ đồng tiền.

NGƯỜI ĐƯỢC MỜI THỈNH THỌ MẠNG TÂN TRỤ TRÌ TỪ
BIỆT CHÚNG LÊN TÒA DỰ TRÀ THANG

[1125b02] Người được mời thỉnh thọ mạng tân trụ trì bảo thị giả và chuyên sứ đến thất phương trưng bảm báo, mượn pháp tòa để cử hành nghi thức thượng đường từ biệt đại chúng. Pháp tòa không trang trí gì thêm, mé bên trái thiết trí vị trí trụ trì. Trong lúc triển khai nghi lễ giống trống tập hợp đại chúng, trụ trì ra pháp đường tới ngay vị trí của mình ngồi. Người được mời thỉnh thọ mạng tân trụ trì đến trước trụ trì vái chào vấn an, kế chấp hai bàn tay hướng về đại chúng vái chào biểu thị trí ý, sau đó mới lên pháp tòa cử dương ngấn gọn Phật pháp xong, liền xuống tòa. Trước hết từ biệt trụ trì, giập tọa cụ xuống đất lạy ba lạy trí kính. Kế đó đứng, mặt hướng về pháp tòa cùng đại chúng cáo biệt. Đại chúng cùng giập tọa cụ xuống nền ba lần biểu thị trí ý. Tại cửa cổng của sơn môn hướng về bên trong sắp bày tòa vị tiến hành lễ đãi trà thang, có chấp sự tăng hai tỳ và cần cụu quang lâm bầu bạn do tri sự tăng có địa vị cao hành lễ, nghi thức giống như lúc mời thỉnh đương nhiệm trụ trì. Sau đó giống đại hồng chung đưa đi. Nếu như người được mời thỉnh thọ mạng tân trụ trì là các bậc thấp hơn Tây đường hay đầu thủ, thì không

cử hành nghi thức thượng đường cáo biệt đại chúng. Lúc ra đi trước hết cùng với chuyên sứ đến thất của phượng trượng, thấp hương giập tọa cụ xuống nền lay ba lay bầm bạch cáo từ, kế đi khắp các liêu từ biệt đại chúng. Lễ đãi trà thang tại cổng sơn môn giống như vừa tường thuật ở trên.

*

* *

LỜI BÀN

Tiết này xiển thuật rành rõ đầy đủ lễ tiết và nghi thức việc mời nhận nhiệm vụ tân trụ trì. Phía đi mời nhận chủ yếu được mô tả là chọn lựa chuyên sứ thế nào và một số việc làm cùng lễ tiết phải tuân thủ của chuyên sứ khi đến chùa của người được thỉnh mời thọ mạng tân trụ trì.

Phía được mời có các tình huống sau đây: hoặc là đương nhiệm trụ trì của một chùa nào đó được mời đến làm trụ trì một chùa khác, hoặc là một vị trưởng lão đã thoái hưu hoặc đang ký ngụ ở một ngôi chùa nào đó được mời đến làm trụ trì ở một chùa khác và trong trường hợp này thì vị ấy lại phải một lần nữa rời núi tức là chùa để vì tương lai Phật môn mà phục vụ, hoặc là một chấp sự tăng cao cấp của một ngôi chùa nào đó được thỉnh mời làm trụ trì ở một chùa khác, trong trường hợp này thì được coi như là vinh

thăng chức vụ đặc biệt, còn mối quan hệ đối với trụ trì chùa cũ thì có hai tình huống sau đây:

- a- Một là vị ấy cũng là đệ tử truyền pháp của trụ trì.
- b- Hai là vị ấy chẳng có quan hệ pháp thống với trụ trì.

Trong tất cả các tình huống nêu trên thì mỗi tình huống đều có lễ nghi riêng do nhân thân của các đương sự đó đều có chia ra nhiều cương vị sang hèn, cao thấp khác nhau đưa đến các lễ nghi cũng có tính cách phần giản, khinh trọng khác nhau, nhưng nói chung thì tất cả mọi tình huống đó đều cần giản cứu một cách trân trọng. Các tình huống này thứ nhất biểu thị sự tôn trọng chức vụ trụ trì, thứ hai biểu minh sinh hoạt Thiền lâm phát triển đạt đến giai đoạn mới như hiện nay là thời kỳ chú trọng tu chứng của nội tâm chứ không quá coi trọng hình thức bên ngoài, từ đó đưa đến việc 10 phần chú trọng đến chế độ của từng lâm, cũng là thời kỳ chú trọng đến quan hệ tôn ti trong nội bộ từng lâm cùng với sự quan hệ thân thiết giữa các chùa. Theo lời truyền rất sớm ở đời Tống thì sự thịnh hành lễ nhạc chốn từng lâm đã vượt trội rất xa lễ nhạc của nhà Nho. Có một hôm, Đại sư Lý học của Nho giáo là Trình Hạo đi qua chùa Định Lâm ghé tham quan qui tắc trai đường của chùa này, đã cảm động tán thán: “Ba đời lễ nhạc của Nho gia ta là ở nơi này đây!”. Điều này thuyết minh

phong thái coi trọng lễ nhạc, coi trọng hình thức của Thiền lâm ở đời Tống đã thịnh hành. Đời Nguyên chỉ là căn cứ trên cơ sở của đời Tống để phát triển một bước hoàn thiện mà thôi.

Việc Thiền lâm coi trọng nghi qui có mặt hợp lý là có thể ước thúc cử chỉ của tăng đồ, điều hòa hoạt động của nhà chùa, nâng cao hiệu suất làm việc, đồng thời trong xã hội đẩy lên bao hình tượng tốt đẹp, nhân đó đề cao uy tín của Phật giáo. Tuy nhiên, nếu như lại qui định quá tởn mủn qui chế phép tắc thì lại diễn biến thành tiết mục văn chương rườm rà gây ra lảm tác dụng tiêu cực, thứ nhất là giảm thiểu thời gian của các buổi tọa thiền, đọc kinh của tăng lữ, không có lợi cho tăng nhân trong việc đề cao sự tu dưỡng của tôn giáo, thứ hai tăng phần phụ trách của trụ trì, khiến trụ trì tối ngày phải bù đầu lo liệu các lễ tiết tởn mủn, không còn thời gian rảnh rỗi để dùi mài nghiên cứu Phật lý, ảnh hưởng đến sự nghiệp tối cao tối trọng của người lãnh đạo tự viện là duy trì giáo lý mà cũng ảnh hưởng đến năng lực thích ứng với sinh hoạt xã hội.

Các cương vị này khiến cho rất nhiều cao tăng không chịu dấn thân đảm nhận chức vụ trụ trì. Mục “Tây đường đầu thủ thọ thỉnh” trong tiết này có nói đến chi tiết “Có người không chịu nhận ngay mà cần phải được mọi người khuyến mời”, là phản ánh

chân thực của trạng huống nhiều cao tăng không chịu ra làm trụ trì vừa nêu trên. Hiện tượng từ chối này đến nay vẫn còn, thậm chí rất nghiêm trọng. Theo báo cáo của một điều tra nêu ra thì hiện nay trong giới Phật học Hoa-Việt muốn đào tạo ra một vị trụ trì thích hợp mọi điều kiện tốt là chuyện không dễ dàng chút nào. Sự thực là thái độ của đại đa số người được phỏng vấn đều cho chức vụ trụ trì và chức vụ chủ nhiệm khoa của giáo sư đại học coi như giống nhau. Như trụ trì chùa Thiên Ninh đã nói: “Người cao thượng không thèm nhận chức vụ trụ trì mà chỉ cam phận tu hành thôi”. Chỉ câu nói này thôi đủ để chúng ta thấy rằng văn bản rườm rà, lễ tiết tủn mủn của chốn tùng lâm cần phải sớm được sửa đổi tận cội rễ vậy!

Mặt khác là quyền vị sùng cao của trụ trì, nếu đứng về mặt mua danh đoạt lợi mà nói thì cũng khiến cho người ta phải nhổ nước bọt. Việc lập bè kết đảng để mưu đoạt cho được chức vụ trụ trì hầu trục lợi là chuyện có thật. Người ta đã đem chùa chiền trong mười phương biến dần dần thành miếu thờ của con cháu, mà cũng có cả việc xem chức vụ trụ trì của môn phái làm món truyền thọ riêng tư cho nhau, hoặc xem chức vụ trụ trì như một món hàng đầu cơ tích trữ để trục lợi của thương trường!

Nhìn từ giác độ này thì phạm vi xiển thuật của tiết này không riêng tại chùa nhà, hoặc bốn phái tuyển chọn kế vị trụ trì mà là theo pháp tắc tuyển chọn rộng rãi của Thiền lâm từ trước, nên có ý nghĩa tiến bộ rất to lớn, cho nên cần phải cố sức nhân rộng và giữ gìn mãi mãi.

*

* *

入院

[1125b13] 古人腰包頂笠到山門首下笠。入門炷香。有法語。就僧堂前解包。屏處濯足取衣披搭。入堂炷香。聖僧前大展三拜。參隨人同拜。掛搭已到佛殿。拈香有法語。大展三拜。次土地堂祖堂炷香各有法語。入方丈據室有法語。次第開堂祝。

[1125b19] 聖今時新命到來。當看安下處近遠。近則首座領眾往迎。遠則兩序勤舊而已。專使預當計稟住持。必先發批免眾遠迎。若安下處近當辦湯果。兩序勤舊光伴擇日入院。庫司一一排辦。隔宿掛接住持牌報眾。至時鳴大鍾諸法器。大眾門迎由遠至近。兩行排立。行僕立大眾外。新命到門炷香舉法語。至佛殿炷香舉法語。大展三拜鳴僧堂鍾。大眾先歸鉢位立定。新命入堂炷香。參隨人同展三拜。維那當面問訊引。巡堂一匝。參隨人先出。兩序送新命歸鉢位。觸禮三拜。次

至土地堂祖堂炷香。各有法語。入方丈據室。侍者進前炷香問訊側立候舉法語畢。行者進卓筆硯知事具狀(式見後)備样袱捧呈寺印。新命看封付知事開封。新命視篆。訖就狀上先僉押。次題日子。使印於上。知事收狀。衣鉢侍者收印退卓。住持起身。知事全班進列上首插香兩展三禮。初展詞云(慈蒙和尚光據法筵。下情不勝喜躍之至)再展詞云(即日時令謹時共惟。新命堂頭大和尚尊候起居多福)觸禮三拜。諸山及頭首勤舊進前插香(香不受)草賀畢。客頭行者喝云(請諸山兩班勤舊。就座獻湯)湯罷。請官客諸山點心。若前代住持別遷未赴。或退居東堂。未據室前講交代禮。新命受草賀了。鳴僧堂鐘領眾。躬送前代。歸寮對觸禮一拜。次首座大眾作賀。行僕皆當參拜。

呈寺印狀

[1125c14] 當寺庫司比丘某甲寺印一顆

[1125c15] 右謹申納新命堂頭大和當伏候慈旨年月日具位狀。

NHẬP VIỆN

[1125b13] Cổ nhân yên bao, đỉnh lập. Đáo sơn môn thủ hạ hạp. Nhập môn chú hương, hữu pháp ngữ. Tự tăng đường tiền giải bao. Bình xứ trạc túc, thủ y, phi đáp. Nhập đường chú hương, Thánh tăng tiền đại triển tam bái tham tùy nhận đồng bái. Quả đáp dĩ, đáo Phật điện niêm hương, hữu pháp ngữ. Đại triển tam bái. Thứ Thổ địa đường, Tổ đường chú hương, các hữu pháp ngữ. Nhập phương trượng cử thất, hữu pháp ngữ. Thứ đệ khai đường chúc.

[1125b19] Thánh kim thời tân mệnh đáo lai, đương khán an hạ xứ cận viển. Cận tắc thủ tọa lãnh chúng vãng nghinh. Viển tắc lưỡng tự, cần cựu nhi dĩ. Chuyên sứ dự đương kế bảm trụ trì, tất tiên phát phê mien chúng viển nghinh. Nhược an hạ xứ cận, đương biện thang quả. Lưỡng tự, cần cựu quang bạn, trạch nhật nhập viện. Khố ty nhất nhất bài biện. Cách túc quả Tiếp trụ trì bài báo chúng. Chí thời minh đại chung, chư pháp khí. Đại chúng môn nghinh do viển chí cận. Lưỡng hành bài lập. Hành bộc lập đại chúng ngoại. Tân mệnh đáo môn chú hương, cử pháp ngữ. Chí Phật điện chú hương, cử pháp ngữ. Đại triển tam bái, minh tăng đường chung. Đại chúng tiên qui bát vị lập định. Tân mệnh nhập đường chú hương. Tham tùng nhân đồng triển tam

bái. Duy-na đương diện vấn tấn, dẫn tuần đường nhất tấp. Tham tùng nhân tiên xuất. Lương tự tổng tân mệnh qui bát vị, xúc lễ tam bách. Thứ chí Thổ địa đường, Tổ đường chú hương, các hữu pháp ngữ. Nhập phương trượng cứ thất. Thị giả tấn tiền chú hương vấn tấn trắc lập hậu cử pháp ngữ. Tất, hành giả tấn trắc bút nghiên, tri sự cụ trạng (thức kiến hậu), bị bàn phục phẩm trình tự ấn. Tân mệnh khán phong phó tri sự khai phong. Tân mệnh thị triện cật, tự trạng thượng tiên kiểm áp. Thứ đề nhật tử, sử ấn ư thượng. Tri sự thu trạng, y bát thị giả thu ấn, thoái trắc. Trụ trì khởi thân. Tri sự toàn ban tấn liệt. Thượng thủ tháp hương, lương triển tam lễ. Sơ triển từ vân: “Từ mông Hòa thượng quang cứ pháp diên hạ tình bất thắng hỉ dục chi chí”. Tái triển từ vân: “Tức nhật thời lệnh cần thời, cung duy tân mệnh đường đầu đại Hòa thượng tôn hậu khởi cư đa phước”. Xúc lễ tam bách. Chư sơn cập đầu thủ, cần cứu tấn tiền tháp hương (hương bát thụ) thảo hạ tất. Khách đầu hành giả hát vân: “Thỉnh chư sơn lương ban, cần cứu tự tòa hiến thang”. Thang bãi, thỉnh quan khách chư sơn điểm tâm. Nhược tiền đại trụ trì biệt thiên vị phó, hoặc thoái cư Đông đường, vị cứ thất tiền, giảng giao đại lễ. Tân mệnh thu thảo hạ liễu, minh tăng đường chung lãnh chúng cung tống

tiền đáo qui liêu đối xúc lễ nhất bá. Thứ thủ tọa đại chúng tác hạ. Hành bộc giai đương tham bá.

Trình tự ấn trạng:

[1125c14] Đương tự khố ty tỷ-kheo

Mỗ giáp tự ấn nhất lỏa

Hữu cần thân nạp tân mệnh đường đầu đại Hòa thượng phục hậu từ chỉ

Niên ... nguyệt ... nhật cụ vị trạng

TÂN THỌ MẠNG TRỤ TRÌ VÀO THIỀN VIỆN MỚI

[1125b13] *Người xưa (chất phác) cho nên tân thọ mạng trụ trì vào Thiền viện thật giản đơn, bắt quá lưng đeo bao tải, đầu đội nón mê, vào đến cổng chánh của chùa, gỡ nón xuống vào cổng đốt hương, thuyết một đoạn pháp ngữ ngắn, kế đến trước tăng đường cởi bao tải, ngồi yên lặng một hồi lâu tại chỗ. Sau đó rửa chân, lấy pháp y đắp lên người, vào tăng đường đốt hương, rồi đến trước tượng Thánh tăng trải tọa cụ quỳ lạy giập đầu ba lần đại lễ. Những người tùy tùng cùng với tân trụ trì đồng tham bá tượng Thánh tăng. Sau khi tiến hành xong thủ tục ghi tên (quả đáp: ghi tên vào chùa), tân trụ trì đến điện Phật thắp hương và tuyên vài câu pháp ngữ ngắn gọn, sau đó trải tọa cụ giập đầu lạy ba lần, sau đó lần lượt đến Thổ địa đường và Tổ đường dâng hương, tại mỗi nơi đều có tuyên pháp ngữ, rồi*

mới vào thất phương trượng mà ở, cũng phải có tuyên pháp ngữ. Sau đó mới cử hành lễ khai đường, chúc thọ Thánh Hoàng.

Ngày nay thì không phải vậy, vì khi biết tân thọ mạng trụ trì về đến gần sắp vào tự viện thì phải căn cứ chỗ ngài tạm dừng an nghỉ xa hay gần chùa mình. Nếu gần thì thủ tọa lãnh đạo đại chúng đến nghinh tiếp từ xa, còn nếu ở xa thì chỉ chấp sự tăng hai tự và cần cụ đại diện chùa đến nghinh tiếp mà thôi. Chuyên sứ phải đoán định tính toán tình thế ra sao mà bẩm báo với tân thọ mạng trụ trì để phát thư báo miễn đại chúng phải đón rước từ xa. Nếu chỗ tạm dừng nghỉ gần chùa thì nhà chùa phải lo biện thang thủy, bánh trái đến khoản đãi tân nhiệm trụ trì. Hai tự và cần cụ quang lâm bầu bạn, chọn ngày rước tân nhiệm trụ trì vào tự viện. Các công việc liên quan đến sự kiện này đều do Khố ty lo liệu, đêm trước hôm đó treo bảng hiệu đón rước tân trụ trì báo khắp đại chúng biết tin. Đến ngày gióng đại hồng chung và thổi tất cả các loại pháp khí rồi thì đại chúng ra ngoài cổng chùa sắp thành hai hàng từ xa đến gần. Hành giả và bệc tùng đứng sắp thành hàng ngoài đại chúng. Tân trụ trì đến cổng chùa đốt hương (nhang) và ban pháp ngữ ngắn gọn. Khi vào đến điện Phật, lại dâng hương và cũng ban một đoạn pháp ngữ, đoạn trải tọa cụ tiến hành giập đầu lạy ba lạy. Tiếp

đó gióng chuông tại tầng đường, đại chúng ai nấy đều đến đứng yên ở vị trí mà mình thọ trai hằng ngày. Tân trụ trì vào tầng đường thấp hương, các người tùy tùng cùng nhau trải tọa cụ giập đầu lạy ba lạy. Duy-na đến trước tân trụ trì vái chào vấn an rồi hướng dẫn tân trụ trì tuần đường một vòng. Nhân viên tùy tùng trước hết rời khỏi tầng đường, chấp sự tăng hai tự đưa tân trụ trì đến vị trí ngài độ trai, dùng tọa cụ giập xuống đất biểu thị lạy ba lạy. Kế đó, tân trụ trì theo thứ tự đến Thổ địa đường và Tổ đường đốt hương, tại mỗi nơi đều có ban pháp ngữ. Sau cùng mới vào thất phượng trưng, ngồi ở vị trí trụ trì. Thị giả tiến đến trước, đốt hương vái chào vấn an rồi đứng sang một bên đợi tân trụ trì tuyên xong một đoạn pháp ngữ là hành giả dâng trình bút và nghiên. Tri sự tăng dâng văn trạng và bưng mâm có phủ vải đặt quả ấn của chùa trình lên tân trụ trì (hình thức xem phía dưới). Tân trụ trì tiếp nhận hộp ấn, xem xét dấu niêm phong xong giao cho tri sự tăng mở dấu niêm phong. Tân trụ trì xem ấn triện của chùa xong bèn ký tên vào văn trạng, tiếp đó đề rõ ngày tháng rồi đóng con dấu của chùa vào đấy. Tri sự thu giữ văn trạng, còn thị giả phụ tá trụ trì chưởng quản tiền bạc, vật dụng (y bát thị giả) thu giữ con dấu của chùa, đoạn vịn đỡ trụ trì đứng dậy. Lúc bấy giờ, toàn ban tri sự tiến tới trước sắp thành một hàng, vị thượng thủ trong ban thấp hương, tiến hành trải tọa cụ lạy giập

đầu hai lần: lần thứ nhất sau khi trải tọa cụ bắm bạch: “Từ mong được Hòa thượng đến trụ trì pháp tịch, bốn tụt tăng rạng rỡ không ít, bọn con vô cùng mừng vui khắp khởi trong lòng”. Lần thứ hai sau khi trải tọa cụ bắm bạch: “Khí trời hôm nay hợp thời lành, bọn con đồng chúc nguyện tân thọ mạng đại Hòa thượng đường đầu sinh hoạt như ý, mạnh khỏe lắm phước thọ”. Sau đó giập tọa cụ xuống nền thị ý lay ba lay. Tiếp theo đó là Trưởng lão các chùa bạn chung quanh và đầu thủ của Tây tự cùng cần cụ tu tiến đến trước thắp hương biểu thị chúc mừng đại khái xong, hành giả của khách đầu nói to: “Xin thỉnh mời Trưởng lão các chùa bạn chung quanh, chấp sự tăng hai tự và cần cụ tu tựa tòa để bốn tụt hiến dâng thang thủy”. Dùng xong thang thủy, thỉnh mời các quan khách và trưởng lão các chùa bạn điếm tâm.

Nếu như nguyên nhiệm trụ trì của bốn tự lúc đó còn chưa rời chùa đến chùa khác nhận nhiệm vụ mới, hoặc giả từ nhiệm thoái cư Đông đường của chùa nhà, thì tân nhiệm trụ trì trước khi đến nhận thất phương trượng phải tiến hành nghi thức bàn giao. Tân trụ trì thọ nhận xong lễ chúc mừng giản đơn của tiền nhiệm trụ trì thì gióng chuông tăng đường, đích thân lãnh đạo đại chúng đưa tiễn tiền nhiệm trụ trì về liêu xá của ngài. Cả hai vị tân và cựu trụ trì cùng giập tọa cụ xuống nền biểu thị lễ bái trí ý

lẫn nhau một lạy. Kế đó, thủ tọa và đại chúng tiến tới trước chúc mừng tân trụ trì. Các bệc tùng cũng nên bước tới tham bái.

Mẫu văn trạng trình ấn triện của chùa:

*[1125c14] Tỉ-kheo coi khố ty của bốn tự là mỗ giáp kính cẩn trình nạp một con dấu của chùa. Cúi mong chờ từ chỉ của tân thọ mạng đại đường đầu Hòa thượng!
Ngày ... tháng ... năm ...
Kẻ dâng trạng.*

*

* *

山門請新命齋

[1125c16] 上首知事候據室後人事稍畢備杵袂爐燭具狀(式見後)懷香詣方丈請齋兩。展三禮。初展云(午刻就雲堂備蔬飯祇迎。伏望尊慈特垂降重。下情不勝戰汗之至)再展敘寒溫。觸禮三拜。住持答一拜。知事呈狀。方丈客頭收。庫司客頭鋪設僧堂內住持位。行禮與特為管待同。
齋狀

[1125c22] 當寺庫司比丘某甲右某甲取午刻就雲堂備蔬飯祇迎伏望尊慈特垂降重

[1125c24] 年月日具位某甲狀

[1125c25] 可漏子狀請新命云云尊座前具位謹封

SƠN MÔN THỈNH TÂN MỆNH TRAI

[1125c16] Thượng thủ tri sự hậu cứ thất hậu, nhân sự sảo tất, bị bàn phục, lô chúc, cụ trượng (thức kiến hậu) hoài hương nghệ phương trượng thỉnh trai. Lưỡng triển tam lễ. Sơ triển vân: “Ngộ khắc tự vân đường bị sơ phạm kỳ nghinh. Phục vọng tôn từ đặc thù giáng trọng. Hạ tình bất thắng chiến hãn chi chí”. Tái triển tự hàn ôn, xúc lễ tam bái. Trụ trì đáp nhất bái. Tri sự trình trượng, phương trượng khách đầu thu. Khố ty khách đầu phô thiết tăng đường nội trụ trì vị. Hành lễ dữ đặc vi quản đãi đồng.

Trai trượng:

[1125c22] Đương tự khố ty tử-kheo mỗ giáp. Hữu mỗ giáp thủ ngộ khắc tự trai vân đường bị sơ phạm kỳ nghinh. Phục vọng tôn từ đặc thù giáng trọng
Niên ... nguyệt ... nhật cụ vị mỗ giáp trượng
Khả lậu tử trượng thỉnh tân mệnh vân ... vân. Tôn tòa tiền cụ vị. Cẩn phong

NHÀ CHÙA THỈNH MỜI TÂN THỌ MẠNG TRỤ TRÌ ĐỘ TRAI

[1125c16] Tri sự tăng cấp cao chờ cho tân trụ trì đã vào ở tại thất phương trượng, chính thức tự nhiệm, và chuyện sắp xếp nhân sự phần nào đã xong, bèn dùng mâm cây có trái nắp phủ đặt lư hương và đèn cây cùng thiếp mời độ trai lên đó, đoạn mang hương

đến thất phương trượng thỉnh trụ trì phó trai, trải tọa cụ giập đầu lạy ba lạy hai lần. Lần trải tọa cụ đầu bấm bạch: “Đúng ngọ trưa nay tại vân (tăng) đường chuẩn bị một bữa cơm rau chay đơn giản để vui mừng đón nhận tân trụ trì tỵu nhiệm, khẩn thiết kính mong Hòa thượng hạ mình quang lâm, trong lòng thật không khỏi hết sức run sợ vã mồ hôi”. Trong lần trải tọa cụ thứ hai, ngỏ lời thăm hỏi nóng lạnh, giập tọa cụ xuống nền ba lần biểu thị lễ bái. Trụ trì lấy tọa cụ giập xuống nền một lần biểu thị đáp lễ. Tri sự trình văn trạng mời tân trụ trì phó trai. Hành giả khách đầu của phương trượng thu lấy văn trạng, hành giả khách đầu của khố ty sắp bày tòa vị của trụ trì tại tăng đường, nghi thức và lễ tiết (hành lễ) cụ thể giống như tình huống khoản dĩ.

Mẫu văn trạng mời phó trai:

[1125c22] Tỳ-kheo khố ty của đương tự là mỗ giáp. Có các mỗ giáp đúng ngọ tỵu tại vân đường (tăng đường) chuẩn bị cơm rau sơ sài. Thỉnh mời. Cúi mong được tôn từ đặc biệt xót thương long trọng hạ mình đến dự.

Ngày ... tháng ... năm ... cụ vị
Mỗ giáp ... trình văn trạng
Bì thư đựng văn trạng kính mời
Tân mệnh trụ trì ... vân ... vân
Trước tôn tòa cụ vị,
Kính cẩn dán kỹ.

開堂祝壽

[1125c27] 古之開堂朝命下。或差官敦請。或部使者。或郡縣遣幣禮請就某寺。或本寺官給錢料設齋開堂。各官自有請疏及茶湯等榜。見諸名公文集。近來開堂多是各寺自備。至時入院侍者分付行者。鋪設法座。報眾掛上堂牌。具寫官員諸山名目。預呈住持於座左設位。鋪卓袱爐燭。排列疏帖。預先和會維那宣公文。首座宣山門疏。以次頭首。或諸山江湖名勝宣其餘疏。及預請諸山一人白椎。座前對面排官員位。侍者覆方丈鳴鼓眾集。侍者同專使。入請住持。出鏡鉞幡花挑燈迎引。至法堂位前立。如受請時未拈衣。當舉法語。披衣畢。專使進前插香行禮。初展云(即日伏蒙和尚先據法筵。下情不勝感激之至)再展敘寒溫畢。觸禮三拜。住持答一拜。先呈公文舉法語畢。接付維那宣白。次山門諸山江湖疏。一一遞上有法語分送宣讀。若見任官請開堂有疏。親自捧遞有法語宣畢。指法座有法語。登座拈香祝聖。次拈帝師省院臺憲郡縣文武官僚香。侍者逐一度香。惟法嗣香住持懷中拈出。自插爐中。斂衣趺坐。侍者燒香下座問訊。兩序出班問訊畢。侍者再登座燒香問訊。禮與旦望上堂同。諸山住持送入院者亦出問訊。住持當令侍者請官員坐。諸山上首出白椎鳴。椎一下云(法筵龍象眾。當觀第一義)住持垂語問答提綱。敘謝官員諸山云(此日開堂。端為祝聖。不敢多詞敘陳)專使兩序勤舊

略提過。詳在小參時敘陳。結座白椎人復鳴椎一下白云(諦觀法王法。法王法如是)下座先受官員作賀畢。知事接送客位。客頭行者即進爐燭。一字排列座前。專使插香兩展三禮畢。堂司行者喝云(諸山人事)次喝云(西堂人事)展禮喝云(知事人事)兩展三禮。又喝云(首座大眾人事)勤舊蒙堂前資諸寮齊插香。同大眾兩展三禮畢。莊庫菴塔法眷鄉人。暫到展賀畢據座。侍者小師插香大展三拜。次執局行者插香禮拜。次參頭領眾行者。插香禮拜。次直廳轎番莊甲作頭老郎人僕參拜畢。住持即往客位。致謝官員諸山。次第巡察。諸寮當陳香几爐燭坐位。各具威儀。於寮外伺住持至。寮主先於門前下首立。迎入請趺坐插香。住持答香。略敘寒溫致謝送出。蒙堂前資眾寮皆列門外下首。同迎同送。

KHAI ĐƯỜNG CHÚC THỌ

[1125c27] Cổ chi khai đường triều mệnh hạ. Hoặ sai quan đôn thỉnh, hoặ bộ sứ giả, hoặ quận huyện khiến tự lễ thỉnh tựu mỗ tự, hoặ bốn tự quan cấp tiền liệu thiết trai. Khai đường. Các quan tự hữu thỉnh sơ cập trà thang đẳng bảng, kiến chư danh công văn tập. Cận lai khai đường đa thị các tự tự bị. Chí thời nhập viện, thị giả phân phó hành giả, phô thiết pháp tòa, báo chúng quải Thượng đường bài, cụ tả quan viên, chư sơn danh mục, dự trình trụ trì. Ủ tòa tả thiết vị, phô trắc phục, lô chúc, bài liệt số

thiếp. Dự tiên hòa hội duy-na tuyên công văn. Thủ tọa tuyên sơn môn số, dĩ thứ đầu thủ. Hoặc chi sơn giang hồ, danh thắng, tuyên kỳ dư số. Cập dự thỉnh chư sơn nhất nhân bạch trụ. Tòa tiền đối diện bài quan viên vị. Thị giả phúc phương trượng minh cổ chúng tập. Thị giả đồng chuyên sứ nhập thỉnh trụ xuất. Nãi bạt, phiên hoa, thiêu đăng nghinh dẫn, chí pháp đường vị tiền lập. Như thụ thỉnh thời vị niêm y, đương cử pháp ngữ. Phi y tất, chuyên sứ tấn tiền tháp hương hành lễ. Sơ triển vân: “Tức nhật phục mônng Hòa thượng quang cử pháp diên. Hạ tình bất thắng cảm kích chí chí”. Tái triển tự hàn ôn tất, xúc lễ tam bá. Trụ trì đáp nhất bá. Tiên trình công văn cử pháp ngữ tất. Tiếp phó duy-na tuyên bạch. Thứ sơn môn, chư sơn, giang hồ số, nhất nhất đệ thượng hữu pháp ngữ phân tống tuyên độc. Nhược kiến nhiệm quan thỉnh khai đường hữu số, thân tự phủng đệ, hữu pháp ngữ. Tuyên tất chỉ pháp tòa, hữu pháp ngữ. Đăng tòa niêm hương chúc Thánh. Thứ niêm đế sư, tỉnh, viện đài, hiến, quận huyện văn vũ quan liêu hương. Thị giả trực nhất độ hương. Duy pháp tự hương, trụ trì hoài trung niêm xuất, tự tháp lô trung. Liễm y phu tọa. Thị giả thiêu hương, hạ tòa vấn tấn. Lương tự xuất ban vấn tấn tất, thị giả tái đăng tòa thiêu hương vấn tấn, lễ dữ đán vọng thượng đường đồng. Chư sơn trụ trì tống nhập

viện giả diệc xuất vấn tẩn. Trụ trì đương linh thị giả
thỉnh quan viên tọa. Chư sơn thượng thủ xuất bạch
trùy. Minh trùy nhất hạ vân: “Pháp diên long tượng
chúng, đương quán đệ nhất nghĩa”. Trụ trì thù ngữ
vấn đáp đề cương, tự tạ quan viên, chư sơ vân:
“Thử nhật khai đường, đoan vi chúc Thánh, bất cảm
đa từ tự trần”. Chuyên sứ lưỡng tự, cần cữu lược đề
quá, tường tại tiểu tham thời tự trần. Kết tòa bạch
trùy nhân phục minh trùy nhất hạ bạch vân: “Đế
quán pháp vương pháp, pháp vương pháp như thị”.
Hạ tòa tiên thụ quan viên tác hạ tất, tri sự tiếp tống
khách vị. Khách đầu hành giả tức tẩn lô chúc, nhất
tự bài liệt tòa tiên. Chuyên sứ tháp hương, lưỡng
triển tam lễ tất, đương ty hành giả hát vân: “Chư
sơn nhân sự”. Thứ hát vân: “Tây đường nhân sự”.
Triển lễ hát vân: “Tri sự nhân sự”. Lưỡng triển tam
lễ, hựu hát vân: “Thủ tọa, đại chúng nhân sự”. Cần
cữu, môn đương, tiền tư chư liêu tề tháp hương.
Đồng đại chúng lưỡng triển tam lễ tất. Trang khố,
am tháp, pháp quyển, hương nhân, tạc áo triển hạ
tất cứ tòa. Thị giả tiểu sư tháp hương đại triển tam
bái. Thứ chấp cục hành giả sáp hương lễ bái. Thứ
tham đầu lãnh chúng hành giả tháp hương lễ bái.
Thứ trực sảnh, kiệu, phiên, trang giáp, tác đầu lão
lang, nhân bộc tham bái tất. Trụ trì tức vãng khách
vị trí tạ quan viên, chư sơn. Thứ đệ tuần liêu. Chư

liêu đường trần hương kỹ, lô chúc tọa vị. Các cụ uy nghi ư liêu ngoại ty trụ trì chí. Liêu chủ tiên ư môn tiền hạ thủ lập. Nghinh nhập thỉnh phu tọa tháp hương. Trụ trì đáp hương, lược tự hàn ôn, trí tạ tống xuất. Mông đường, tiền tư, chúng liêu giai liệt môn ngoại hạ thủ. Đồng nghinh đồng tống.

LỄ KHAI ĐƯỜNG CẦU CHỨC THÁNH THỌ HOÀNG ĐẾ

[1125c27] Lễ khai đường khi xưa là do mạng lệnh của triều đình ban xuống, hoặc do triều đình phái quan viên đến đôn thỉnh, hoặc do bộ viện ở kinh đô phái sứ giả đến, hoặc do quận huyện cử quan mang tài vật đến lễ thỉnh tổ chức tại một chùa nào đó, hoặc do bản tự tự tổ chức lấy, được quan phủ địa phương cung cấp tiền tài và vật tư để thiết trai khai đường. Các quan viên đều có gửi sớ văn yêu cầu khai đường cùng bản thanh đơn về khai diễn trai hội trà điểm và cơm rau. Điều này thấy ghi chép nhiều trong văn tập của các bậc văn nhân danh tiếng.

Thời gian gần đây, lễ khai đường phân nhiều do nhà chùa tự tổ chức lấy. Tới ngày giỗ khai đường, thị giả dẫn dò hành giả trang trí bày biện pháp tòa, treo lên bài hiệu Thượng đường để thông báo cho toàn thể tăng chúng hay biết và ghi chép danh mục đầy đủ của các quan viên và tôn túc các chùa bạn đến dự lễ, trước tiên trình cho trụ trì xem qua. Phía bên trái pháp tòa thiết lập tọa vị gồm bàn ghế có phủ

nắp bàn lên, trên đó đặt lư hương nhỏ, đèn cây và bày biện các sớ thiệp liên quan đến buổi lễ. Trước hết bàn cùng nhau cử duy-na tuyên đọc công văn và cử thủ tọa tuyên đọc sớ đơn thỉnh trụ trì khai đường của toàn thể tăng chúng trong chùa. Tiếp đó, đầu thủ các thứ bậc thấp hơn, tôn túc các chùa bạn đến dự lễ hay các cao tăng danh tiếng ẩn dật phân công nhau đọc các loại sớ văn khác, đồng thời chuẩn bị một vị tôn túc trưởng lão của các chùa bạn đến dự lễ đảm nhận việc động chùy. Phía trước đối diện pháp tòa của trụ trì sắp bày tọa vị của các quan viên, thị giả bảm báo phương trượng giống trống tập hợp đại chúng. Thị giả cùng chuyên sứ mời trụ trì ra, dùng nghi trượng cùng chấp chỏ, cờ phướn, thảo hoa và đèn lồng kết thành nghinh dẫn trụ trì đến trước vị trí của mình ở pháp tòa mà đứng. Như tại buổi lễ thọ thỉnh nhận chức mà trụ trì chưa cử hành nghi thức nhận pháp y thì ngay lúc này cần tuyên pháp ngữ rồi chính thức đắp pháp y lên người, xong rồi chuyên sứ tiến đến phía trước thắp hương hành lễ. Lần trải tọa cụ đầu tiên bảm bạch: “Hôm nay thừa mong Hòa thượng trụ trì pháp tịch khiến chùa ta tăng thêm rạng rỡ, trong lòng không khỏi cảm kích vô cùng!”. Lần trải tọa cụ thứ hai tiến hành hỏi han chuyện ấm lạnh, sau đó lấy tọa cụ dập xuống nền 3 lần biểu thị trí ý lễ bái. Trụ trì lấy tọa cụ dập xuống nền một lần biểu thị đáp lễ. Trước hết

trình công văn của quan phủ, trụ trì tuyên một đoạn pháp ngữ, tiếp đó duy-na đọc công văn trên. Thứ nữa, tôn túc chùa nhà, trưởng lão các chùa bạn, cao tăng ẩn dật cư ngụ tại chùa nhất nhất trình sớ văn lên, đối mỗi người trụ trì đều có tuyên pháp ngữ rồi phân biệt giao cho từng người tuyên đọc các sớ văn đó. Nếu là quan viên đương nhiệm thỉnh mời khai đường có sớ văn thì sớ ấy do đích thân vị đó đệ trình lên trụ trì, trụ trì cũng lại có pháp ngữ. Tuyên đọc các sớ văn xong xuôi, chỉ pháp tòa, lại cũng tuyên pháp ngữ. Trụ trì lên pháp tòa dâng hương chúc thọ Thánh thượng. Kế đốt dâng hương chúc phước để sư, thượng thư tỉnh cùng quan viên Tuyên chính viện cho tới quan liêu văn võ của quận huyện sở tại. Các cây hương này đều do thị giả đốt đệ lên, duy chỉ có cây hương chúc phước thầy truyền pháp của mình thì trụ trì tự rút ra trong người, tự đốt rồi tự cắm vào lư hương, đoạn nâng y cho nghiêm trang mà phụ tọa, trọn lòng thành mà ngâm chúc. Thị giả đốt hương, trụ trì xuống tòa hướng về mọi người vái chào vấn an. Các bậc tôn túc của hai tự bước ra khỏi hàng hướng về trụ trì chào hỏi xong, thị giả lại lên pháp tòa lần thứ hai, đốt hương vái chào vấn an. Lễ nghi cùng với lễ thượng đường ngày mừng một và ngày rằm giống nhau, trụ trì các chùa bạn đến đưa tân trụ trì nhập viện cũng bước ra động chùy gõ. Trước hết động một tiếng chùy bấm bạch: “Tiệc

300

pháp đầy voi thiêng (pháp diên đầy đủ các bậc Thiền sư kiệt kiệt) phải nên quán đệ nhất nghĩa đế! (của Như Lai, chứ không phải là của trụ trì)”. Trụ trì bèn tuyên Phật lý để hiển phát cùng trả lời các câu hỏi đề cương Thiền pháp của đại chúng cùng tuân tữ các quan viên dự lễ. Trụ trì các chùa bạn bấm bạch: “Hôm nay cử hành lễ khai đường, chủ yếu là chúc thọ đương kim Thánh thượng nên không dám lăm lờ bàn luận Phật lý và trần tình các sự việc khác”. Chuyên sứ, hai tữ, cần cữ đều đề cập qua loa một số vấn đề (sẽ nói rõ ở tiết mục tiểu tham). Thế là sau khi các bậc tôn túc nói xong các vấn đề trên thì coi như nghi thức thượng đường kết thúc, người phụ trách động chùy lại động một hồi chùy gõ, bấm bạch: “Hãy nghe kỹ pháp của vua pháp (đức Phật), pháp của vua pháp là như thế!”.

Sau khi trụ trì xuống tòa, trước hết nhận lời chúc mừng của các quan viên. Quan viên chúc tụng xong được tăng tri sự đưa về khách đường nghỉ ngơi. Hành giả khách đầu dâng lư hương và đèn cầy, bày thành hàng như chữ “nhất” trước pháp tòa. Chuyên sứ thấp hương trải tọa cụ giập đầu lạy ba lạy hai lượt xong thì hành giả của đường ty cất tiếng lớn bấm bạch: “Trụ trì các chùa bạn hãy bước đến hiến tặng lễ vật”. Kế đó lại lớn tiếng bấm bạch: “Các tôn túc ở Tây đường hãy bước tới hiến tặng lễ vật!”. Đoạn trải tọa

cụ tiến hành giập đầu lạy ba lạy hai lần, rồi lại nói lớn tiếng: “Tri sự Đông tự hiến dâng lễ vật!”. Kế đó tiếp tục trải tọa cụ giập đầu lạy ba lạy hai lần, hô lớn tiếng: “Thủ tọa và tăng chúng hiến dâng lễ vật!”. Trước các liêu của cần cụu, môn đường, và tiền tư đều thấp hương và cùng đại chúng trải tọa cụ giập đầu lạy ba lạy hai lượt. Các người quản sự điền trang, khố phòng, am tháp cùng các đồng đạo quyến thuộc chung sư môn cùng đồng hương thân thuộc với trụ trì, và các du phương tăng tạm thời dừng chân tại chùa đều tiến tới trải tọa cụ giập đầu lạy ba lạy hai lần để chúc mừng. Nhận lễ chúc mừng xong, trụ trì ngồi tại pháp tòa. Thị giả và tiểu sư đệ tử đều thấp hương trải tọa cụ giập đầu lạy ba lạy đại lễ. Kế đó, hành giả của phương trượng biện sự xức cũng thấp hương lễ bái. Tiếp theo, tham đầu lãnh đạo các hành giả thấp hương lễ bái. Tiếp theo, các người bộc dịch luân phiên trực sảnh đường và người khiêng kiệu, phu làm vườn, người làm công việc chân tay trong chùa thấp hương lễ bái.

Tất cả mọi người lễ bái xong, trụ trì lập tức đến khách đường cảm tạ các quan viên và các trụ trì chùa bạn đang tạm nghỉ tại đây, sau đó tuần hành các liêu thăm hỏi mọi tăng chúng. Liêu các tăng phải đặt bàn hương án, lư hương và đèn cây, tòa vị. Mọi người đều cụ oai nghi sắp hàng cung kính đứng trước liêu đợi trụ trì

đến. Khi trụ trì đến, liêu chủ trước hết đứng cúi đầu bên ngoài liêu, nghinh đón trụ trì vào liêu mời ngồi kiết-già, tiến tới thấp hương trí kính. Trụ trì cũng thấp hương đáp lễ, tiến hành thăm hỏi chuyện ấm lạnh xã giao. Chúng tăng biểu thị ý tạ ơn rồi đưa tiễn trụ trì đi ra khỏi liêu. Mông đường, tiền tư các liêu đều đứng sắp hàng trước liêu cúi đầu cùng rước cùng đưa trụ trì với liêu chủ.

*

* *

山門特為新命茶湯

[1126b08] 茶湯榜預張僧堂前上下間。庫司仍具請狀(式見後)備样袱爐燭。詣方丈插香拜請。免則觸禮稟云(齋退就雲堂點茶特為。伏望慈悲降重)稟訖呈狀。隨令客頭請兩序勤舊大眾。光伴掛點(茶湯)牌報眾。僧堂內鋪設住持位(近時有齋時。聞長板鳴。知事入堂炷香展拜。巡堂一匝請茶。然特為住持陳賀。古規亦無巡堂請大眾之禮。免之為當)齋退鳴鼓集眾。知事揖住持入堂。歸位揖坐燒香一炷。住持前揖香。從聖僧後轉歸中間訊立。行茶遍瓶出。往住持前揖茶退身。聖僧後右出炷香展三拜。起引全班。至住持前兩展三禮送出。復歸堂燒香。上下間問訊收盞退座。湯與茶禮同。但無送住持出堂。湯罷就座藥石。
狀式

[1126b20] 當寺庫司比丘某右某啟。取今晨齋退晚刻就雲堂點茶湯用伸陳賀之儀。伏望尊慈特垂降重

[1126b23] 年月日具位狀

[1126b24] 可漏子同齋狀式

SƠN MÔN ĐẶC VI TÂN MỆNH TRÀ THANG

[1126b08] Trà thang bảg dự trườg tẳg đườg tiền thườg hạ gian. Khố ty nướg cụ thỉnh trẳg (thức kiến hậu). Bị bàn phục, lô, chúc, nghệ phườg trườg tháp hườg báỉ thỉnh. Miển tắc xúc lễ bắm vậ: “Trai thoái tự vậ đườg điểm trà đặc vi. Phục vộg từ bi giáng trộg”. Bắm cậ trồnh trẳg. Tuy lính khắch đầu thỉnh lườg tự, cầ cự, đặi chúg quang bạ. Quả Điểm trà thang bài báo chúg. Tẳg đườg nội phồ thiế trự trồ vự (cậ thồ hữ trài thồ vậ trườg bản mìn trỉ sự nhậ đườg chú hườg triển báỉ, tuầ đườg nhắ táp thỉnh trà, n히려 đặc vi trự trồ trầ hạ. Cỗ qui điệc vô tuầ đườg, thỉnh đặi chúg chỉ lễ. Miển chi vi đườg). Trai thoái mìn cỗ tặp chúg. Trỉ sự ấp trự trồ nhậ đườg. Qui vự ấp tợa. Thiêu hườg nhắ chú, trự trồ tiền ấp hườg, tùng Thắnh tẳg hậu chuyển qui trườg vậ tắn lậ. Hằnh trà biể bìn xướ. Vậg trự trồ tiền ấp trà, thoái thầ Thắnh tẳg hậu hữ xướ, chú hườg, triể tam báỉ. Khỏ dĩn toầ ban, chí trự trồ tiền lườg triể tam lễ tồg xướ. Phục qui đườg thiêu hườg thườg hạ gian vậ tắn thu trầ thoái

304

tòa. Thang dũ trà, lễ đồng. Đán vô tống trụ trì xuất đường. Thang bãi tự tòa được thạch.

Trạng thức:

[1126b20] Đương tự khố ty tử-kheo mỗ. Hữu mỗ khải, thủ kim thân trai thoái trạng văn khắc tự vân đường điểm trà thang dụng thân trần hạ chi nghi. Phục vọng tôn từ thùi đặc giáng trọng Niên ... nguyệt ... nhật. Cụ vị trạng Khả lậu tử đồng trai trạng thức

CHÙA NHÀ ĐẶC BIỆT KHOẢN ĐÃI TRÀ VÀ THANG
THỦY TÂN THỌ MẠNG TRỤ TRÌ

[1126b08] *Bảng hiệu báo khoản đãi trà thang tân thọ mạng trụ trì được treo hai bên phải trái trước tầng đường (vân đường). Khố ty cụ bị văn trạng thỉnh mời (hình thức trình bày phía sau), cụ bị mâm gỗ có trái vải nắp đặt lư hương và đèn cây lên trên đó đến thất phương tượng thấp hương bái thỉnh. Nếu được trụ trì miễn lễ thì giập tọa cụ xuống nền biểu thị kính ý lễ lạy rồi bắm bạch: “Sau buổi độ trai, thỉnh Hòa thượng trụ trì đến vân đường (tầng đường) để đặc biệt đãi ngài trà. Cúi xin Hòa thượng từ bi hạ mình long trọng đến dự!”. Bắm bạch xong đệ trình văn trạng thỉnh mời. Liên đó, trụ trì lệnh cho khách đầu thỉnh mời tôn túc hai tự, cần cụu và toàn thể đại chúng quang lâm bầu bạn. Treo bài*

hiệu Đãi trà thang để thông báo đại chúng, trong tầng đường bày biện tòa vị của trụ trì (mấy lúc gần đây đang buổi độ trai nghe tiếng đánh bản một hồi dài thì tri sự vào tầng đường đốt hương, trải tọa cụ giập đầu lay ba lay đại lễ, đi vòng tầng đường khắp lượt mời uống trà, rồi đặc biệt trần tình lời chúc mừng tân thọ mạng trụ trì. Theo qui định xưa thì khỏi phải cử hành lễ đi vòng khắp tầng đường để thỉnh mời đại chúng. Nay nếu miễn trừ lễ này thì cũng nên đấy!)

Sau bữa cơm chay, gióng chuông tập họp đại chúng. Tầng tri sự vái chào mời thỉnh tân thọ mạng trụ trì vào tầng đường, đưa đến chỗ ngồi mời ngồi rồi đốt hương lần nhất. Tiến tới trước trụ trì vái chào mời ngài thấp hương, theo phía sau tượng Thánh tăng di chuyển về khoảng giữa thăm hỏi vấn an rồi đứng đó. Hành giả rót trà khắp lượt rồi đưa bình trà ra ngoài, đến trước trụ trì thăm hỏi vấn an, đoạn lui thân; từ phía bên phải sau tượng Thánh tăng bước ra đốt hương, trải tọa cụ giập đầu lay ba lay. Xong đứng lên hướng dẫn toàn ban đến trước trụ trì trải tọa cụ giập đầu lay ba lay đại lễ hai lần, đoạn cung kính tiến đưa trụ trì ra ngoài rồi quay lại bên trong tầng đường đốt hương, thăm hỏi vấn an hai dãy phải trái của tầng đường, thu dọn chén trà rồi tháo lui khỏi pháp tòa. Lễ khoản đãi thang thủy cũng giống như

lễ đãi trà, nhưng không có khoản tiền đưa trụ trì ra khỏi tăng đường. Dùng thang thủy xong, tụt tòa dùng cơm tối.

Mẫu văn trạng mời dùng trà và thang thủy:

[1126b20] Tỷ-kheo mỗ phụ trách khố ty của chùa nhà khai bạch: “Hôm nay đây, sau buổi độ trai sáng, đến chiều kính mời Hòa thượng đến tăng đường (vân đường) để khoản đãi trà thang thể hiện trần tình nghi thức chúc mừng. Cúi mong tôn ý từ bi xót thương mà đến dự cho buổi lễ được long trọng!”.

Ngày ... tháng ... năm ...

Kẻ dâng văn trạng

Bì thư cũng đồng với văn trạng mời độ trai.

*

* *

當晚小參

[1126b25] 齋罷侍者覆住持云(今晚小參)令客頭報眾掛小參牌。具寫專使兩序。勤舊蒙堂。前資諸寮。莊庫菴塔。暫到入院侍者。禪客參隨。或有相送官客諸山留宿者。逐一條列預用呈稟。昏鍾鳴侍者覆方丈鳴板後鳴鼓一通。眾集兩序歸位立定。住持出登座。垂語問答提綱畢敘謝。行者秉燭侍者呈目子。庶得詳盡。下座客頭行者喝云(方

丈和當請諸山和尚兩班西堂勤舊蒙堂侍者禪客。
即今就請堂獻湯)知事送官客。歸客位湯果。

ĐƯƠNG VĂN TIỂU THAM

[1126b25] Trai bãi, thị giả phúc trụ trì vân: “Kim văn tiểu tham”. Linh khách đầu báo chúng quải Tiểu tham bài. Cụ tả chuyên sứ, lưỡng tự, cần cự, mộng đường, tiên tư chư liêu, trang khố am tháp, tạm đáo nhập viện, thị giả, Thiên khách tham tùy. Hoặc hữu tương tổng quan khách, chư sơn lưu túc giả, trực nhất điều liệt, dự dụng trình bảm. Hôn chung minh, thị giả phúc phương trượng minh bản. Hậu minh cổ nhất thông chúng tập. Lưỡng tự qui vị lập định. Trụ trì xuất đăng tòa. Thùy ngữ vấn đáp đề cương tất, tự tạ. Hành giả bình chúc, thị giả trình mục tử thứ đặc tường tận. Hạ tòa, khách đầu hành giả hát vân: “Phương trượng Hòa thượng thỉnh chư sơn Hòa thượng, lưỡng ban, Tây đường, cần cự, mộng đường, thị giả, Thiên khách. Tức kim tự thỉnh đường hiển thang”. Tri sự tổng quan khách qui khách vị thang quả.

BUỔI TIỂU THAM NGAY CHIỀU TỐI ĐÓ

[1126b25] Sau buổi độ trai, thị giả bắm bạch trụ trì rằng: “Chiều tối nay có lễ tiểu tham”. Trụ trì lệnh cho khách đầu thông báo toàn thể đại chúng treo bài hiệu Tiểu tham. Ghi danh sách đầy đủ chuyên sứ, hai tỳ, cần cữu, môn đường, tiền tư, và tặng chúng các liêu, phụ trách ruộng vườn kho đụn, coi sóc am tháp, hành giả mới đến tạm nhập viện, thị giả và Thiên khách đồng dự buổi tiểu tham. Hoặc giả có các quan viên và khách khứa, cùng trụ trì các chùa bạn đưa tiễn tân thọ mạng trụ trì đến nhập viện đang tạm ngụ qua đêm thì phải ghi chép tên tuổi số, lượng dự liệu trình bắm trụ trì. Chuông tối gióng lên là thị giả bắm bạch phương trượng đánh một bản, sau đó gióng một hồi trống thông báo. Đại chúng tập hợp, hai tỳ đến chỗ vị trí đứng yên đầu đó. Trụ trì bước ra lên pháp tòa, thùy ngữ và hỏi đáp đề cương xong, nói lời cảm tạ mọi người. Hành giả cầm đuốc, thị giả đệ trình mục lục người dự buổi lễ thật đầy đủ. Trụ trì xuống pháp tòa thì hành giả khách đầu hô lớn: “Hòa thượng phương trượng thỉnh mời Hòa thượng trụ trì các chùa bạn, lưỡng ban (lưỡng tỳ), Tây đường, cần cữu, môn đường, thị giả, Thiên khách giờ đây xin mời thỉnh đến tăng đường đãi thang thủy!”. Tri sự tặng đưa mời quan khách đến khách vị (nhà khách) dùng thang thủy, bánh trái.

為建寺檀越陞座

[1126c03] 知事須隔宿覆住持。次早侍者令客頭掛上堂牌報眾。庫司差人嚴設祠堂。供養粥罷。特為上堂陳白事意畢。說法下座。集眾詣祠堂。炷香點茶湯上供。維那舉經回向。

VÌ KIẾN TỰ ĐÀN VIỆT THĂNG TÒA

[1126c03] Tri sự tu cách túc phúc trụ trì. Thứ tảo thị giả linh khách đầu quả Thượng đường bài báo chúng. Khố ty sai nhân nghiêm thiết từ đường cúng dường. Chúc bái, đặc vi thượng đường trần bạch sự ý tất, thuyết pháp hạ tòa. Tập chúng nghệ từ đường chú hương, điểm trà thang thượng cúng. Duy-na cử kinh hồi hướng.

(TÂN TRỤ TRÌ) VÌ THÍ CHỦ KIẾN TẠO BỔN TỰ MÀ
THĂNG TÒA

[1126c03] Tăng tri sự nên ngay đêm trước ngày lễ bái bạch cùng trụ trì. Sáng hôm sau, thị giả bảo hành giả khách đầu treo bảng hiệu Thượng đường để thông báo cùng đại chúng. Khố ty sai người trang trí sắp đặt trang nghiêm sạch sẽ từ đường, tài vật cúng dường phải chuẩn bị đầy đủ chu toàn. Sau khi dùng cháo sáng xong, trụ trì đặc địa thượng đường lên pháp tòa. Trước hết trình bày rõ ràng mục đích, ý nghĩa của sự việc (vì thí chủ kiến tạo bổn tự mà thượng đường), kế thuyết pháp. Xong liền

xuống tòa, tập họp đại chúng đến từ đường lễ bái, thấp hương, điểm trà thang dâng cúng. Sau cùng, duy-na tụng niệm một đoạn kinh văn, đem công đức hồi hướng cho thí chủ kiến tạo tự viện.

*

* *

管待專使

[1126c08] 知事預稟住持。議專使宣疏帖人覲資輕重。方丈備貼覲。須令合節。至日寢堂釘掛鋪設位次。請兩序勤舊光伴。設特為位。請客侍者躬請。其餘人則方丈客頭稟請。禮與常特為同。

QUẢN ĐÃI CHUYÊN SỨ

[1126c08] Tri sự dự bẩm trụ trì, nghị chuyên sứ, tuyên sớ thiệp nhân sấn tư khinh trọng. Phương trượng bị thiệp sấn, tu linh hiệp tiết. Chí nhật, tẩm đường, đình quải, phô thiết vị. Thứ thỉnh lương tự, cần cụ quang bạn. Thiết đặc vi vị. Thỉnh khách thị giả cung thỉnh. Kỳ dư nhân tất phương trượng khách đầu bẩm thỉnh. Lễ dữ thường đặc vi đồng.

KHOẢN ĐÃI CHUYÊN SỨ

[1126c08] Tăng tri sự dự tính bẩm báo trụ trì, bàn bạc quà tặng nặng nhẹ cho chuyên sứ và người đọc sớ thiệp. Thất phương trượng chuẩn bị quà tặng của cá nhân trụ trì bố thí thêm cho người có công sao

cho hợp lễ. Tới ngày tắm đường treo đóng bài hiệu và sắp bài tòa vị, kế mời lương tự, cần cụu quang lâm bầu bạn, thiết kế tòa vị cho chuyên sứ. Thị giả thỉnh khách đích thân mời thỉnh chuyên sứ, ngoài ra các người khác thì khách đầu của thất phương trưng bảch bạch thỉnh mời. Nghi thức cuộc lễ cùng cuộc lễ đặc biệt quán đái thường lệ giống nhau.

*

* *

留請兩序

[1126c13] 兩序伺管待專使畢。約詣方丈咨稟告退住持未可遽從。侍者令客頭行者備湯具杵袱爐燭。住持帶侍者詣庫司諸寮。勉留客額先報迎住持。入分手坐。侍者燒香點湯。盡禮勸留。若職過滿亦須寬耐。候住持稍暇。再稟辭退。

LƯU THỈNH LƯƠNG TỰ

[1126c13] Lương tự ty quán đái chuyên sứ tất, ước nghệ phương trưng tư bảch cáo thoái. Trụ trì vị khả cừ tùng, thị giả linh khách đầu hành giả bị thang, cụ bàn phục lô chúc. Trụ trì đái thị giả nghệ khố ty, chủ liêu miễn lưu. Khách đầu tiên báo nghinh trụ trì nhập phân thủ tọa. Thị giả thiêu hương điểm thang, tận lễ khuyến lưu. Nhược chức quá mãn, diệc tu khoan nại, hậu trụ trì sảo hạ, tái bảch từ thoái.

THỈNH MỜI CHẤP SỰ TẶNG HAI TỰ Ở LẠI CHÚC VỤ

[1126c13] Hai tự canh chừng cho tiệc lễ chuyên sự xong, ước hẹn nhau cùng đến thất phương trượng bẩm báo ý xin từ chúc. Trụ trì không thể chấp thuận ngay ý nguyện xin từ chúc của họ mà lệnh cho thị giả bảo hành giả khách đầu chuẩn bị thang thủy, mang mâm gỗ có phủ nắp vải đặt lư hương, đèn cây lên trên ấy. Trụ trì đích thân hướng dẫn thị giả đến nơi khố ty và liêu cư trú của hai tự, an ủi nài nỉ níu kéo các vị ở lại. Khi trụ trì đến, khách đầu trước tiên thông báo để nghinh tiếp trụ trì vào liêu cùng chấp sự tặng hai tự ngồi đối diện nhau. Thị giả đốt hương, dâng thang thủy, trụ trì trọn lễ tận lực thuyết phục họ ở lại chúc vụ. Dù cho chúc vụ đã quá hạn từ lâu, nhưng các chúc sự tặng hai tự cũng chưa vội từ chúc ngay mà hãy ẩn nhẫn ít lâu chờ khi trụ trì hơi rảnh rỗi công việc mới lại bẩm bạch xin từ chúc.

*

* *

報謝出入

[1126c19] 凡官員檀越諸山相送入院者。禮應報謝。郡縣官府亦合參見。如居山林遠出。令行者傳語庫司首座維那知會。出久則知事探伺歸期。令堂司掛接呼尚牌報眾。鳴鍾門迎。住持先令傳語免之。即往佛殿土地堂燒香。首座領眾至方丈

問訊。眾退留兩序勤舊。獻湯而散。侍者方丈執局行者插香禮拜。次參頭領眾行者禮拜畢。住持須巡察報禮。若在城附郭朝莫出入無時。不必講行。或蜜回方丈。兩序勤舊皆當詣方丈問起居。無準和尚住徑山日。化緣多出入。每闕齋粥時。徑歸僧堂。伴眾食畢。方丈客頭候聖僧侍者鳴下堂椎。大眾將下地。喝云(大眾少立方丈和尚巡堂)住持燒香巡堂一匝出堂。又喝云(和尚傳語大眾不煩訪及)兩序勤舊亦當詣方丈問訊。

BÁO TẠ XUẤT NHẬP

[1126c19] Phàm quan viên, đàn việt, chư sơn tướng tống nhập viên giả, lễ ứng báo tạ. Quận, huyện, quan phủ, diệp hiệp tham kiến. Như cư sơn lâm viễn xuất, linh hành giả truyền ngữ khố ty, thủ tọa, duy-na tri hội. Xuất cữu tặc tri sự thám ty quy kỳ, lệnh đường ty quả tiếp Hòa thượng bài báo chúng, minh chung môn nghinh. Trụ trì tiên linh truyền ngữ miễn chi, tức vãng Phật điện, Thổ địa đường thiêu hương. Thủ tọa lãnh chúng chí phương trượng vấn tẩn, chúng thoái lưu lưỡng tự, cần cữu hiến thang nhi tán. Thị giả phương trượng, chấp cục hành giả tháp hương lễ bái. Thứ tham đầu lãnh chúng hành giả lễ bái tất, trụ trì tu tuần liêu báo lễ. Nhược tại thành phụ quách, triêu mô xuất nhập vô thời, bất tất giảng hành. Hoặc mật hồi phương trượng. Lưỡng tự, cần cữu giai đương nghệ phương trượng vấn khởi cư. Vô Chuẩn Hòa thượng trụ Kính

314

Sơn nhật, hóa duyên đa xuất nhập. Mỗi hám trai chúc thời, kính quy tăng đường, bạn chúng. Thực tất, phương trượng khách đầu hậu Thánh tăng thị giả minh hạ đường chùy, đại chúng tương hạ địa, hát vâng: “Đại chúng thiếu lập, phương trượng Hòa thượng tuần đường”. Trụ trì thiệu hương tuần đường nhất táp xuất đường. Hựu hát vâng: “Hòa thượng truyền ngữ, đại chúng bất phiền phỏng cập”. Lương tự, cần cụu, diệc đương phỏng phương trượng vấn tẩn.

TÂN TRỤ TRÌ RỜI KHỎI VÀ TRỞ VỀ CHÙA PHẢI BÁO TẠ

(Trụ trì chùa bạn và tham kiến Quan phủ địa phương)

[1126c19] Phàm các quan viên, đàn việt và trụ trì các chùa bạn và đàn việt đưa tân trụ trì nhập viện thì theo lễ tân trụ trì phải nên đến thăm viếng biểu thị đáp tạ. Tân trụ trì cũng phải tham kiến quan phủ của quận, huyện. Như chùa ở nơi rừng núi, trụ trì phải đi xa, lệnh cho hành giả truyền lời lại với khố ty, thủ tọa và duy-na nên cùng nhau bàn bạc việc xử lý công việc của chùa. Nếu tân trụ trì ra ngoài lâu thì tăng tri sự phải nghe ngóng, dò xét ngày tân trụ trì quay lại chùa, bảo đường ty treo bài hiệu đón tiếp Hòa thượng thông tri cùng toàn thể tăng chúng rồi gióng chuông để đại chúng tụ tập tại cổng chùa nghinh tiếp trụ trì trở về. Nhưng thường thì tân trụ trì trước đó đã bảo thị giả truyền lời miễn lễ tiếp rước đó mà tự mình âm thầm trở về chùa rồi tức khắc đến điện Phật, Thổ địa đường

đốt hương. Thủ tọa lãnh đạo đại chúng đến thất phượng trượng vái chào vấn an xong rồi đại chúng lui ra, chỉ giữ lại hai tự và cần cựa hiến thang thủy rồi mới giải tán. Sau đó, hành giả của thị giả thất phượng trượng và hành giả chấp cuộc thất phượng trượng thấp hương lễ bái. Kế đó, tham đầu lãnh đạo các hành giả đến lễ bái. Xong đầu đầy, tân trụ trì phải đến khắp các liêu thăm qua chúng tăng để biểu thị ý đáp tạ lễ.

Còn nếu chùa tọa lạc ở trong thành hay ở ngoại ô hoang dã, tân trụ trì sớm tối đi về bất cứ lúc nào thì bất tất phải tiến hành nghi thức đưa đón. Hoặc có lúc trụ trì (từ đây đã quen chùa mới nên xin gọi gọn là trụ trì, thay vì tân trụ trì) bí mật âm thầm về đến thất phượng trượng thì hai tự và cần cựa phải đến thất phượng trượng vấn an sức khỏe trong ngày. Ngày xưa lúc Hòa thượng Vô Chuẩn Sư Phạm trụ trì chùa Kính Sơn, thường thường hay ra khỏi chùa hóa duyên, nhưng luôn canh chừng mỗi khi đến giờ độ trai hay cháo đều trực tiếp trở về tăng đường dùng cơm bầu bạn cùng tăng chúng. Dùng cơm xong, hành giả khách đầu thất phượng trượng đợi thị giả của Thánh tăng giộng chùy xuống tăng đường, đại chúng sắp rời đường xuống đất ra ngoài bèn lớn tiếng hô: "Đại chúng hãy tạm dừng bước giây lát, Hòa thượng phượng trượng muốn tuần đường thăm hỏi mọi người!". Trụ trì liền thấp hương tuần đường khắp một

vòng rồi ra khỏi tăng đường. Hành giả khách đầu thất phương trượng lại hô lớn: “Hòa thượng trụ trì có ngỏ lời, đại chúng bất tất phải đến thất phương trượng thăm hỏi vấn an!”. Tuy nhiên, hai tự và cần cụu phải đến thất phương trượng thăm hỏi vấn an.

*

* *

交割砧基什物

[1127a05] 入院後須會兩序勤舊茶。詳細詢問山門事務砧基契書什物。逐一點對交割。計算財穀。簿書分明關防作幣。務在詳審。

GIAO CÁT CHÂN CƠ THẬP VẬT

[1127a05] Nhập viện hậu, tu hội lưỡng tự, cần cụu trà, tường tế tuân vấn sơn môn sự vụ châm cơ, kế thư, thập vật. Trục nhất điểm đối giao cát, kế toán tài cốc, tịch thư phân minh, quan phòng tác tệ, vụ tại tường thẩm.

BÀN GIAO SỔ BỘ VỀ RUỘNG VƯỜN VÀ TÀI VẬT CỦA CHÙA

[1127a05] Sau khi tân trụ trì vào tự viện nhậm chức rồi cần phải đãi trà mời hai tự và cần cật hội họp, hỏi han căn kẽ các công việc của chùa, chủ yếu là sổ bộ ghi ruộng vườn, cơ ngơi nhà chùa (châm cơ), cùng các loại bằng khoán (khế thư) và mọi đồ vật, nhất nhất đều phải tra xét đối chiếu rồi bàn giao rõ ràng. Lại phải sai người kế toán rành mạch tài vật và lương thực của chùa, rồi sau đó ghi chép kỹ càng vào sổ sách, đặc biệt hết sức đề phòng có kẻ gian dối hay làm chuyện tặc lậu. Vì lý do này mà phải hết sức thăm tra cẩn thận.

*

* *

LỜI BÀN

Tiết này chép rõ những sự vụ phải xử lý của tân trụ trì khi vừa mới vào chùa mới và những lễ tiết lúc mới bắt tay vào việc. Lễ tiết tân trụ trì đạo nhiệm từ xưa đến nay có xu hướng từ giản đơn mộc mạc cho đến xa hoa rườm rà. Trong bài kể chuyện người xưa đeo ruột tượng, đội nón mê đến nhận chức, tình huống nghi thức thật là giản đơn mộc mạc, là sự việc của thời Đường và đầu thời Tống, nhưng đến thời Nam Tống thì hành sự của trụ trì diễn ra uy nghi, cho đến đầu thời Nguyên là lúc sách này hình

thành, thì việc trụ trì đến nhận chức đã biến thành một lễ tiết hết sức rườm rà, phiền phức. Cho đến gần đời nay, thì nghi thức thăng tòa nhậm chức trụ trì của tăng nhân trừ danh thật là long trọng khác thường. Điều này nhìn ở bề mặt phản ánh ảnh hưởng tập tục xã hội của thời đại đối với Phật giáo. Tác giả cố ý nêu lên tác phong giản đơn mộc mạc của trụ trì thời xưa để đối chiếu với chuyện bày vẽ thời nay mà ngầm ý hy vọng khôi phục lại truyền thống tốt đẹp thời xưa.

Sau khi trụ trì nhận chức thì việc trọng đại nhất phải xử lý là lễ khai đường chúc thọ Hoàng đế. Khai đường là hưởng toàn thể tăng chúng trong chùa mà thuyết pháp, còn chúc thọ là cầu chúc Hoàng đế đương triều, đế sư, thượng thư tỉnh cùng Tuyên chánh viện cho đến quan liêu văn võ tại bốn huyện, bốn quận phước thọ dài lâu. Trong hai sự kiện trên, thuyết pháp chỉ là hình thức, còn chúc thọ mới là sự kiện quan trọng. Trong nguyên văn có một đoạn nói: *“Khai đường ngày này chính là nhắm vào việc chúc Thánh, cho nên không dám nói nhiều chuyện khác”*, đã nói lên rõ ràng sự quan hệ nặng nhẹ giữa khai đường và chúc thọ. Trạng huống này phản ánh mức độ nường cây của Phật giáo đời Nguyên đối với chính quyền thế tục, mà đây cũng là mức độ mà nhà nước khống chế Phật giáo.

Nhìn lại lịch sử Phật giáo Trung Quốc đã có truyền thống biết nương tựa vào chính quyền thế tục để mà phát triển. Như lãnh tụ Phật giáo đời Đông Tấn là Đạo An cũng đã từng nói: “*Nếu không nương tựa vào nhà vua thì pháp sự khó mà đứng vững*”, và chính bản thân sư cũng là một tấm gương về sự quan hệ tốt đẹp với đế vương. Tuy nhiên từ đời Ngụy Tấn cho đến đời Tùy Đường thì tính độc lập của giáo đoàn nhất quán mạnh mẽ. Lúc ấy có biết bao cao tăng đại đức đều có phẩm hạnh cao quý không khom lưng, cúi đầu trước quan quyền sang quý, được người đời sau vô cùng thán phục.

Tân trụ trì vừa nhận chức phải ưu tiên vì đàn việt kiến tạo chùa mà thăng tòa tại miếu thờ từ đường của họ, thăm viếng bái tạ trưởng lão ở các chùa bạn, tham kiến quan phủ tại địa phương, quyết định sự đi ở của các chức sự tăng quan trọng trong chùa, và bàn giao sổ bộ ghi tài sản tiền nong của nhà chùa. Các sự tình ấy, hơn phân nửa là quan hệ thế tục cần cho sự sinh tồn và phát triển của nhà chùa và cũng là nội dung Trung Quốc hóa Phật giáo. Nhân vì tuy Phật giáo cho rằng tứ đại giai không cần phải siêu thoát trần duyên, lục căn nên thanh tịnh, nhưng cũng không né tránh nhìn thẳng sự thực trong đời là để mưu cầu hoàn cảnh sinh tồn và phát triển tốt đẹp thì không thể không kiến lập quan hệ mật thiết với

quan phủ địa phương, các chùa bạn quanh vùng và đàn việt, đồng thời cũng không thể lơ là chuyện quản lý kinh tế của tự viện. Do vậy mà nội dung của tiết này càng biểu lộ cho thấy rõ ràng đặc điểm của sinh hoạt chốn Thiền lâm.

Trong Thiền lâm có Thổ địa đường, có từ đường của đàn việt, cho thấy Thiền tông tại quá trình Trung Quốc hóa đã coi trọng tín ngưỡng dân gian của đất nước Trung Quốc, và đã đem văn hóa truyền thống của bản địa hấp thụ dung hòa vào quan điểm Phật lý nhờ vậy nên mới ăn sâu cội rễ vào đất đai Trung Quốc, rồi dần dần trở thành một bộ phận văn hóa cực kỳ quan trọng của Trung Quốc.

*

* *

受兩序勤舊煎點

[1127a09] 至日首座知事勤舊詣方丈。插香拜請住持。次請侍者小師。鋪設住持寢堂中位。兩序勤舊位如常坐。侍者帶行小師問訊住持畢。兩序勤舊末坐。至時首座請住持出。揖坐行禮若免。只燒香進前問訊下覲。首座知事勤舊為首。三人問訊歸位坐。食畢首座起身燒香。如免禮則就坐喫茶。諸山道舊及辦事法眷小師等。請寢堂煎點禮同。但煎點人設位高下。臨時斟酌。

THỰ LƯƠNG TỰ, CẦN CỰU TIẾN ĐIỂM

[1127a09] Chí nhật, thủ tọa, tri sự, cần cưu nghệ phương trượng, tháp hương bái thỉnh trụ trì, thứ thỉnh thị giả tiểu sư, phiên thiết trụ trì tẩm đường trung vị. Lương tự, cần cưu vị như thường tọa. Thị giả đái hành, tiểu sư vấn tấn trụ trì tất, lương tự, cần cưu mặt tọa. Chí thời thủ tọa thỉnh trụ trì xuất, áp tọa hành lễ. Nhược miễn, chỉ thiêu hương tấn tiền vấn tấn hạ sấn. Thủ tọa, tri sự, cần cưu vi thủ. Tam nhân vấn tấn qui vị tọa. Thực tất, thủ tọa khởi thân thiêu hương. Như miễn lễ tắc tự tòa khiết trà. Chư sơn, đạo cưu, cập biện sự pháp quyển, tiểu sử đấng, thỉnh tẩm đường tiến điểm lễ đồng, đăn tiến điểm nhân thiết vị cao hạ, lâm thời, châm chước.

TÂN TRỤ TRÌ THỌ NHẬN LƯƠNG TỰ VÀ CẦN CỰU MỜI TIỆC CHAY

[1127a09] Đến ngày hành lễ, thủ tọa, tri sự và cần cưu đồng đến thất phương trượng tháp hương bái thỉnh trụ trì tham dự tiệc, sau đó thỉnh mời thị giả và đệ tử trụ trì (tiểu sư), bày trí tọa vị của trụ trì ngay chính giữa tẩm đường. Riêng tọa vị của hai tự và cần cưu thì đặt ở nơi như thường lệ, thị giả dẫn hành giả và tiểu sư vái chào vấn an trụ trì xong, hai tự và cần cưu ngồi ở phía dưới cuối. Đến giờ, thủ tọa thỉnh trụ trì ra, chào hỏi mời ngài ngồi rồi hành lễ. Nếu trụ trì miễn lễ thì chỉ cần đốt hương tiến tới

trước trụ trì thăm hỏi dân lễ vật bố thí. Trong nghi thức dâng lễ vật bố thí này thì thủ tọa, tri sự và cần cụ đứng đầu. Ba người này thăm chào vấn an xong, quay về vị trí mình. Dùng cơm chay xong, thủ tọa đứng lên đốt hương, như trụ trì miễn lễ thì mọi người ngồi tại chỗ uống trà. Tôn túc các chùa bạn, đồng đạo cũ và các đồng đạo đang biện sự cùng tiểu sư thì nghi thức mời mọc cùng với nghi thức mời độ trai tại tấm đường trụ trì giống nhau. Tuy nhiên người được mời dùng cơm ngồi ở vị trí cao thấp thì có thể tùy nghi châm chước.

*

* *

退院

[1127a19] 住持如年老有疾。或心力疲倦。或緣不順自宜知退常住錢物。須要簿書分明。方丈什物點對交割具單目一樣兩本。住持兩序勤舊僉押。用寺記印。住持庫司各收一本為照。公請一人看守方丈。至退日上堂敘謝辭眾下座。搥鼓三下而退。若留本寺居東堂。相斷住持者。須當盡禮溫存。宋理宗以靈隱寺菜園。為閻妃建寺。住山癡絕冲公即日退院。躬荷包笠往遊廬山。遣使留之不回。高風千古孰能繼之。

THOÁI VIỆN

[1127a19] Trụ trì như niên lão hữu tật, hoặc tâm lực bì quyện, hoặc duyên bất thuận, tự nghi tri thoái. Thường trụ tiền vật, tu yếu bạ thư phân minh. Phương trượng thập vật, điểm đối giao cát. Cụ đơn mục nhất dạng lưỡng bốn. Trụ trì, lưỡng tự, cần cụ kiểm áp, dụng tự ký ấn. Trụ trì, khố ty, các thu nhất bốn vi chiếu. Công thỉnh nhất nhân khán thủ phương trượng. Chí thoái nhật, thượng đường tự tạ từ chúng. Hạ tòa, quặc cổ tam hạ nhi thoái. Nhược lưu bốn tự, cư Đông đường. Tương kế trụ trì giả, tu đương tận lễ ôn tồn. Tống Lý Tông dĩ Linh Ẩn tự thái viên vi Diêm phi kiến tự. Trụ sơn Si Tuyết Xung công tức nhật thoái viện, cung hà bao lạp, vãng du Lô Sơn. Khiển sứ lưu chi bất hồi. Cao phong thiên cổ, thực năng kế chi.

QUI ĐỊNH TRỤ TRÌ TỪ CHÚC

[1127a19] Trụ trì nếu như già yếu bệnh tật nặng, hoặc tâm lực mệt mỏi, hoặc giả trong xử lý với đại chúng có điều không thuận lợi thì nên tự mình phải biết từ chức rút lui. Tiền tài đồ vật của thường trụ (chùa) phải ghi chép vào sổ sách rành mạch, mọi vật dụng của thất phương trượng đều phải kiểm điểm đối chiếu để bàn giao. Phải làm hai bản danh mục thập vật như nhau, trụ trì, hai tự và cần cụ

cùng ký tên vào, rồi dùng con dấu của chùa đóng lên. Trụ trì thoái chức và khố ty mỗi bên giữ một bản để làm bằng đối chiếu về sau, công cử một người tạm trông coi thất phượng trượng. Tới ngày từ chức, trụ trì thượng đường nói lời cảm tạ, đoạn già từ đại chúng rồi xuống tòa. Gióng trống ba tiếng xong, trụ trì từ chức lui ra. Nếu trụ trì từ chức ở lại bổn tự thì cư trú tại Đông đường, người kế nhiệm trụ trì phải hết mực giữ lễ, cử chỉ luôn ôn tồn kính cẩn với ngài. Vua Lý Tông nhà Nam Tống dùng vườn rau của chùa Linh Ẩn để xây chùa cho bà phi họ Diêm của đế thì trụ trì bổn tự là ngài Hòa thượng Si Tuyết Đạo Xung ngay ngày đó từ chức rời chùa, đích thân đeo bao lưng, đội nón mê đến du lãm núi Lô (Lô sơn). Đế sai sứ ngăn giữ lại, nhưng sư nhất định không quay về. Cao phong của sư ngàn sau, đổ ai nói bước nổi !

*

* *

LỜI BÀN

Tiết này diễn giải chế độ trụ trì tự động từ chức, thuyết minh trong trường hợp nào thì trụ trì nên từ chức, trong thời gian từ chức nên tiến hành thủ tục gì, và địa vị cùng sự đãi ngộ đối với trụ trì từ chức.

Trụ trì vốn do công cử mà nhiệm chức thì không thể bình thường tự động từ chức được. Điều này cho thấy sinh hoạt Thiền lâm mang tính chất rất dân chủ, nêu lên đặc điểm của Thiền lâm là lấy Phật pháp làm trọng. Chế độ này là kế thừa tính dân chủ truyền thống của Phật giáo từ Ấn Độ truyền sang, nhưng trong bối cảnh xã hội chuyên chế phong kiến ở Trung Quốc, thì việc chấp hành tính dân chủ đó không dễ dàng gì, thường thì vấp phải tính tham quyền cố vị không chịu tự động thoái chức của trụ trì, cho nên trong tiết này mới nhấn mạnh tính cách xem địa vị cao sang như mây nổi của Thiền sư trứ danh Sĩ Tuyết Đạo Xung, bảo trì phẩm cách cao thượng độc lập của người xuất gia, mong rằng Thiền lâm lấy ngài làm tiêu chuẩn.

Nhưng, cũng có riêng một tình huống, tức là trụ trì hết sức cần thoái chức, mà không tìm đâu ra được người kế nhiệm xứng đáng nên bị ép buộc đành phải lưu nhiệm lần hai. Điều này một mặt nêu rõ việc tìm anh tài trong Thiền lâm không phải dễ, mặt khác cũng phản ánh việc đảm nhận chức vụ trụ trì là phải gánh chịu gian khổ vô cùng, cho nên phần lớn các cao tăng đại đức vì đại nghiệp của Phật giáo mà phải cố gắng kê vai gánh vác chức vụ trụ trì, còn như nguyện vọng chân thực của các ngài là chỉ mong chẳng quan, chẳng chức để mà chuyên

tâm tu hành. Cho nên việc một số người cho rằng làm trụ trì chỉ để ngồi mát ăn bát vàng, xa hoa kiêu hợm là không đúng. Khổ nỗi đối với đa số trụ trì ngày nay thì quan niệm trên chẳng những đúng mà còn quá hơn thế nữa?.

*

* *

遷化

[1127b01] 示疾覺沈重。預請兩序勤舊點對。封收衣鉢行李。就留方丈。差公謹行僕看守。以俟估唱。或有標撥俵散物件。須要平允。毋令恩怨不均致後爭競。若衣鉢微薄。務從儉簡。遺戒小師不得披麻慟哭。請首座主喪。一切佛事並免。但舉無常偈云亡僧津送。毋費常住。毋勞大眾。若住持有功山門。寺眾念其遺愛。或衣鉢稍豐。當如儀講行喪禮。有官員檀越諸山法眷遺書。即當遣送。

遺囑

[1127b10] 某寺住持某。世緣報謝風燭不停。所有隨身衣鉢檀信施利。非常住物。煩兩序抄割。端請某人主行喪事。餘俵眾僧看經每喪。毋致繁多侵用常住。幸察此。意。伏希悉及年月日住山某押。

遺書之式

[1127b15] 尊宿早忝遊從。柰合離之有數。繼承推挽遂黽勉於微緣。電露我空雲山益渺。敢祈保護以壽斯文拜禱不歸。

[1127b18] 鄰封住山無補。每依鄰壁之光。夢境元空。幸謝世緣之幻。莫諧面別惟切心馳。冀佛日以流輝。俾宗風而益振。伏惟。珍重。

[1127b21] 法眷叨濫住山。有媿同門之有。因循抱疾。將為畢世之人。敬奉手書聊伸 面別。光昭先師之令德。道在 吾屬之力行。無任傾勤。伏惟珍重。可漏子書拜 某人稱呼某寺比丘某謹封。

THIÊN HÓA

[1127b01] Thị tậ giác trâm trọng, dự thĩnh lưỡng tự, cần cữu điểm đối, phong thu y bát hành lý tựu lưu phương trượng. Sai công cần hành bọc khán thủ, dĩ sĩ cổ xướng. Hoặc hữu tiêu bát biểu tán vật kiện, tu yếu bình duẫn, vô linh ân oán bất quân, trí hậu tranh cạnh. Nhược y bát vi bạc, vụ tùng kiệm giản. Di giới tiểu sư bất đắc phi ma đống khốc. Thĩnh thủ tọa chủ tang. Nhiệt thiết Phật sự tịnh miễn, đăn cử vô thường kẹ vân vong tăng tân tống. Vô phí thường trụ, vô lao đại chúng. Nhược trụ trì hữu công sơn môn, tự chúng niệm kỳ di ái, hoặc y bát sảo phong, đương như nghi giảng hành tang lễ. Hữu quan viên, đàn việt, chủ sơn, pháp quyền di thư, tức đương khiể tống.

Di chúc:

[1127b10] Mỗ tự trụ trì mỗ, thế duyên báo tạ, phong chúc bất đĩnh. Sở hữu tùy di thân y bát, đàn tín thí lợi, phi thường trụ vật, phiền lưỡng tự sao tráp. Đoan

thỉnh mỗ nhân chủ hành tang sự. Dư biểu chúng tăng
khán kinh, hành táng, chúc vô trí phần đa xâm dụng
thường trụ. Hạnh sát thử ý. Phục hy tất cập.

Niên ... nguyệt ... nhật trụ sơn mỗ giáp

Di thư chi thức:

(a- Tôn túc)

[1127b15] Tảo thiểm du tùng, nại hiệp ly chi hữu số.
Kế thừa thôi văn toại mẫn miễn ư vi chuyên. Điện
lộ ngã không, vân sơn ích miễn. Cảm kỳ bảo hộ dĩ
thọ tư văn, bái đảo bất bị.

(b- Lâm phong:)

[1127b18] Trụ sơn vô bổ, mỗi y lân bích chi quang.
Mộng cảnh nguyên không, hạnh tạ thế duyên chi
huyền. Mạc bài điện biệt duy thiết tâm trì. Ký Phật
nhật dĩ lưu hung, tí Tông phong nhi ích chấn. Phục duy
trân trọng.

(c- Pháp quyến:)

[1127b21] Thao lạm trụ sơn hữu quý đồng môn chi
hữu. Nhân tuần bảo tật, tương vi tất thế chi nhân.
Kính phụng thủ thủ liêu thân diện biệt. Quang chiêu
tiên sư chi linh đức, đạo tại ngô thuộc chi lực hành.
Vô nhiệm khuynh cần.

Phục duy trân trọng

Khả lậu tử

Thư bái mỗ nhân xưng hô mỗ tự tử-kheo mỗ căn phong.

TRỤ TRÌ QUA ĐỜI

[1127b01] Trụ trì bệnh nặng, nhắm không qua khỏi bèn mời hai tự và cần cụu đến kiểm điểm đối chiếu, thu giữ y bát (tài vật) và hành lý riêng tư của trụ trì, cất kỹ vào trong thất phương trượng, sai phái một hành giả đạo hạnh trang nghiêm ngay thẳng, hoặc một bộc dịch tính tình cẩn trọng trông coi, để đợi sau này đem bán đấu giá, hoặc giả nếu có đem một phần tài vật phân tán bố thí trước thì phải thi hành hết sức công bình hợp lý, không nên tạo ra cảnh ân oán không minh bạch, khiến tăng chúng tranh chấp công kích dè bĩu nhau sau này.

Nếu như tài vật riêng tư của trụ trì ít ỏi đơn sơ thì tang lễ nên tổ chức kiệm ước giản đơn, không để cho đồ đệ của trụ trì mặc tang phục sô gai mang đai hiếu, khóc lóc thảm thương, ủy thác thủ tọa chủ trì tang lễ của mình. Mọi nghi thức Phật sự trong tang lễ nên miễn, nhưng phải niệm tụng bốn bài kệ vô thường trong (kinh Nhân vương), nghi thức cũng như lễ tống chung một vị tăng tân viên tịch thông thường, không nên phung phí tài vật của thường trụ, mà cũng không làm nhọc phiền tăng chúng.

Còn nếu như trụ trì có nhiều công lao đóng góp cho chùa nhà, tăng chúng cảm niệm ân đức của ngài, hoặc giả của cái riêng tư của trụ trì để lại thật

nhieu thì nên y theo nghi thức đã định từ trước mà tiến hành tang lễ cho đầy đủ phong cách. Như trụ trì có di thư gửi cho các quan viên thân thích bấy lâu cùng thí chủ, trụ trì các chùa bạn, huynh đệ đồng môn (pháp quyến) thì phải lập tức sai người đem di thư đó đưa cho họ.

Mẫu di chúc:

[1127b10] Trụ trì ... (mõ) của chùa ... (mõ), thể duyên đã đáp tạ xong (dứt), ngọn đèn cây trước gió chẳng yên được (sắp qua đời), có chút tài vật tùy thân do đàn việt bố thí cho bấy nay tích góp được, chẳng phải tài vật của thường trụ (của tập thể nhà chùa), cảm phiền hai tự đăng ký vào sổ sách, (trích ra một phần) nhờ ông ... (mõ) chủ trì cử hành tang lễ (cho tôi), phần còn lại thì ban phát cho chúng tăng tụng kinh, cử hành tang lễ. Yêu cầu chớ có bày biện quá đáng làm hao phí xâm phạm của thường trụ!

Những mong các vị thể sát ý nguyện của tôi, cúi mong thông báo cho mọi người được rõ!

Ngày ... tháng ... năm ...

Trụ trì ... (mõ)

Ghi tên và ký tên

Dạng thức di thư: có 3 loại

(a- Gửi cho các Tôn túc)

[1127b15] Tôi đây thuở nhỏ sớm hân hạnh làm bạn cùng huynh giao du, những tưởng mãi mãi bên huynh hầu nối tiếp đức hạnh nên mới kéo níu chút duyên hờ mỏng manh, nào hay đâu sống chết hợp tan đã có số. Tôi nay phận mỏng, kiếp phù sinh sắp kết thúc, như mây núi xa dần xa mặt mờ. Bên bờ lâm chung, mong huynh bảo trọng, chúc huynh trường thọ!

Riêng gửi thư này bái đảo, thư chẳng hết lời!

(b- Gửi cho trụ trì chùa bạn:)

[1127b18] Tôi đây lạm làm trụ trì bốn tự chẳng có gì nương tựa, mỗi mỗi đều trông cậy vào đức sáng chùa bạn của huynh giúp đỡ (cảm kích vô cùng). (Tôi nay thế duyên đã dứt), cuộc đời như mộng cảnh vốn không. Nay may mắn đến lúc đáp tạ thế duyên huyễn ảo. Buồn thay lúc lâm chung không được cùng huynh giáp mặt nói lời vĩnh quyết, chỉ gửi mấy hàng biểu thị tâm ý muôn một. Hy vọng quang huy của Phật nhật mãi mãi chiếu soi, Tông phong của quý tự ngày càng chấn hưng hoằng dương. Cúi mong tự bảo trọng!

(c- Gửi cho huynh đệ đồng Bốn tự:)

Tôi lạm nhận trụ trì, thật rất hổ thẹn cùng các huynh đệ đồng môn bốn tự. Gần đây bệnh tật vây lấy thân, chỉ lần khăn ôm bệnh qua ngày, sớm tối

trở thành người thiên cổ là xa cuộc đời. Kính gửi một mảnh thư tang, tạm bợ thay tôi biểu đạt ý giáp mặt chia tay vĩnh viễn, đức hạnh cao cả của tiên sư đều trông cậy ở anh em chúng ta nỗ lực phụng hành, phát huy rộng lớn. Không sao nói hết lòng tư niệm, cúi mong các anh em cố bảo trọng!

Hình thức bao thư như sau:

Thư kính gửi

Ông mõ (xưng hô)

Tỉ-kheo của chùa mõ ... kính cẩn dán kín.

*

* *

入龕

[1127b27] 初示寂。侍者即令客頭行者下僧堂報眾。鳴椎一下。白云(堂頭和尚傳語大眾。風火相逼不及面達)又鳴椎一下。次報諸寮。堂司行者鳴僧堂鍾集眾。上方丈吊慰罷。首座同兩序勤舊商議。發訃狀(式見後)報諸山發書請人主喪。須諸山名德隣封老成。或法眷尊長。或只本寺首座。如有遺命遵行舉請。小師侍者親隨人安排洗浴。著衣淨髮入龕。遺偈貼龕左。維那領小師炷香請首座入龕佛事。安排寢堂。置龕爐燭几筵供養。至時鳴僧堂鐘集眾。舉佛事已。維那出。念誦云(切以。冥權妙密。示化迹於人天。至性圓明。契玄機於佛祖。恭惟。堂頭和尚皦然智月。光收萬

頃之波。允矣悲心。式副十方之感。瞻顏無地披志有歸。是集真徒讚揚聖號。為如上緣。念清淨法身毘盧遮那佛。云云)舉大悲呪。回向云(上來念誦諷經功德。奉為堂頭和尚無生報地妙極莊嚴。十方三世云云)再舉楞嚴呪。回向云(諷經功德。奉為堂頭和尚增崇品位。十方三世云云)當夜集眾。念誦云(白大眾。堂頭和尚已歸真寂。眾失所依。但念無常慎勿放逸。為如上緣。念清淨法身毘盧遮那。云云)回向同前。二時上粥飯。三時上茶湯。大眾諷經見職維那回向同前。近時風俗薄惡。僧輩求充莊庫執事不得。或盜竊常住。住持依公擯罰。惡徒不責己過。惟懷憤恨。一聞遷化。若快其志。惡言罵詈甚至。椎擊棺龕槍奪衣物逞其凶橫。主喪耆宿諸山檀越官貴士庶參學交遊。當為外護。人誰無死。況是座下參徒犯者必擯逐懲治。主喪執事若能預甲戒飾。早令悛格化惡於未萌。尤全外觀之美。

狀式

[1127c19] 某寺喪司比丘某右某山門不幸堂頭

[1127c20] 和尚今月某日遽爾歸真謹以計聞謹狀

[1127c21] 年月日某寺喪司比丘某狀

[1127c22] 可漏子

[1127c23] 訃告

[1127c24] 某處堂頭和尚禪師具位謹封

NHẬP KHÁM

[1127b27] Sơ thị tịch, thị giả tức linh khách đầu hành giả hạ tăng đường báo chúng. Minh chùy nhất hạ bạch vân: “Đường đầu Hòa thượng truyền ngữ đại chúng, phong hỏa tương bức, bất cập diện đạt”. Hựu minh chùy nhất hạ. Thứ báo chư lieu. Đường ty hành giả minh tăng đường chung tập chúng, thượng phương trưng điều ủy bãi, thủ tọa đồng lương tự, cần cụ thương nghị phát phó trạng (thức kiến hậu) báo chư sơn. Phát thư thỉnh nhân chủ tang. Tu chư sơn danh đức, lân phong lão thành. Hoặc pháp quyển tôn trưởng, hoặc chỉ bốn tự thủ tọa. Như hữu di mệnh, tuân hành. Cử thỉnh tiểu sư, thị giả, thân tùy nhân an bài tẩy dục, trước y, tịnh phát, nhập khám. Di kệ niệm khám tả. Duy-na lãnh tiểu sư chú hương, thỉnh thủ tọa nhập khám Phật sự, an bài tẩm đường. Trí khám lô, chú, kỷ, diên cúng dường. Chí thời minh tăng đường chung tập chúng, cử Phật sự dĩ duy-na xuất, niệm tụng vân: “Thiết dĩ, minh quyền diêu mật, thị hóa tích ư nhân thiên. Chí tánh viên minh, kế huyền cơ ư Phật Tổ. Cung duy, đường đầu Hòa thượng kiêu nhiên, trí nguyệt quang thu vạn khoảnh chi ba duãn hĩ. Bi tâm, thức phó thập phương chi cảm. Chiêm nhan vô địa, phi chí hữu quy. Thị tập chân đồ tán dương Thánh hiệu. Vi như thượng duyên, niệm thanh tịnh pháp thân Tỳ-

lô-giá-na Phật vân vân”. Cử Đại bi chú, hồi hướng vân: “Thượng lai niệm tụng phúng kinh công đức, phụng vi đường đầu Hòa thượng vô sanh báo địa diệu cực trang nghiêm. Thập phương tam thế vân vân”. Tái cử Lăng nghiêm chú, hồi hướng vân: (phúng kinh công đức, phụng vi đường đầu Hòa thượng tăng sùng phẩm vị, thập phương tam thế vân vân) đương dạ tập chúng. Niệm tụng vân: “Bách đại chúng, đường đầu Hòa thượng dĩ quy chân tịch, chúng thất sở y, đản niệm vô thường, thân vật phóng dật. Vi như thượng duyên niệm thanh tịnh pháp thân Tỳ-lô-giá-na Phật vân vân”. Hồi hướng đồng tiền. Nhị thời thượng chúc phạn, tam thời thượng trà thang. Đại chúng phúng kinh, kiến chức duy-na, hồi hướng đồng tiền. Cận thời phong tục bạc ác. Tăng hối cầu sung trang khố chấp sự bất đắc, hoặc đạo thiết thường trụ. Trụ trì y công tấn phạt. Ác đồ bất trách kỷ quá, duy hoài duy hoài phần hận. Nhất văn thiên hóa, nhược khoái kỳ chí. Ác ngôn mạ li, thậm chí trùy kích quan khảm, thượng đoạt y vật, trình kỳ hung hoành. Chủ tang kỳ túc, chư sơn, đàn việt, quan quý, sĩ thứ, tham học, giao du, đương vi ngoại hộ. Nhân thủy vô tử, hướng kỳ tòa hạ tham đồ phạm giả, tất tấn trực trừng trị. Chủ tang chấp sự, nhược năng dự giáp giới sức, tảo

linh thân cánh hóa ác ư vị minh, vưu toàn ngoại
quan chi mỹ.

Trạng thức:

[1127c19] Mỗ tự tang ty tử-kheo mỗ. Hữu mỗ sơn
môn bất hạnh đường đầu Hòa thượng kim nguyệt
mỗ nhật, cừ nhĩ quy chân.

Cẩn di phó văn, cẩn trạng

Khả lậu tử

Phó cáo

Mỗ xứ đường đầu Hòa thượng thiên sư cụ vị cẩn phong.

LIỆM DI THỂ VÀO QUAN TÀI

[1127b27] Trụ trì vừa thị tịch, thị giả bảo hành giả
khách đầu xuống tăng đường thông báo cho đại
chúng biết, đánh một tiếng chùy gõ bầm bạch rằng:
“Hòa thượng đường đầu truyền lời cho đại chúng,
gió lửa bức ngặt nhau, không kịp cùng mọi người
giáp mặt quyết biệt”. Lại đánh một tiếng chùy gõ,
kế đó báo cho các liêu là trụ trì đã qua đời. Hành
giả đường ty giống đại hồng chung ở tăng đường tập
họp đại chúng đến thất phương trượng điều nghiễn
(hỏi thăm đám tang) và ủy vấn. Sau đó, thủ tọa cùng
hai tự và cần cụu thương lượng phát phó cáo (người
Việt ta quen nói là cáo phó) (hình thức trình bày
phía sau) gửi các chùa bạn, phát thư mời người chủ
trì tang lễ. Người chủ tang phải là bậc danh tăng,

đại đức của chùa bạn, hoặc là các bậc tiền bối niên
lạp cao ở các chùa xung quanh hoặc các bậc tôn
trưởng, trong các sư huynh đệ đồng môn của trụ trì,
mà cũng có thể do thủ tọa của bốn tự đảm nhiệm.

Nếu trụ trì có để lại di chúc thì nhất nhất phải tuân
hành. Cử vài người trong các đệ tử, thị giả và người
thân tùy an bài việc tắm rửa cho di thể trụ trì, sau
đó mặc pháp y, cạo sạch lông tóc rồi mang di thể
liệm vào quan tài. Bài kệ để lại của cố trụ trì phải
trưng lên bên mé trái quan tài, duy-na đái lãnh
chúng đệ tử của trụ trì đốt hương, thỉnh mời thủ tọa
an bài Phật sự liệm di thể cố trụ trì vào quan tài.
Sau đó, quan tài được đặt tại tấm đường của cố trụ
trì, phía trước quan tài bày biện lư hương và đèn cây
cùng bàn cúng cơm để cúng dường. Tới giờ, gióng
chuông tại tăng đường để tập hợp đại chúng. Cử
hành nghi thức Phật sự xong, duy-na bước ra khỏi
hành niệm tụng rằng: “Chúng ta cảm nhận sâu sắc
rằng, phương tiện quyền xảo của Phật và bồ-tát
rộng lớn vô cùng. Các Ngài hiển thị việc xuất hiện
là để giáo hóa chúng sanh tại các hoạt động ở tự
nhiên và xã hội mà tâm tánh giác ngộ thì không nơi
nào mà chẳng thông, có thể ngộ ý tưởng thâm áo
của Phật tổ. Ngài Hòa thượng đường đầu của chúng
ta đương nhiên là một người giác ngộ triệt để, trí
huệ của ngài chẳng khác chi ánh trăng trong sáng

tin anh, chiếu soi muôn trượng sáng mòi, còn tâm từ bi của ngài thì có thể rải đến hết thủy muôn vật có đời sống, trở thành gương mẫu khắp thiên hạ. Nhưng nay thì ngài đã quay về thế giới Cực lạc trời Tây. Từ nay, chúng ta không còn cơ hội nhìn thấy dung nhan từ bi của ngài, nhưng tiếp nối chí hướng ngài vạch ra thì có chỗ quay về. Vì thế mà tập hợp các đệ tử của ngài cùng các người được ngài dạy dỗ, tán dương danh hiệu Thánh của Phật và Bồ-tát. Vì các nhân duyên nêu trên nên niệm pháp thân thanh tịnh của đức Phật Tỳ-lô-xá-na v.v...”. Tiếp đó cử hành niệm chú đại bi, đem công đức này hồi hướng cho cố trụ trì rằng: “Chúng con đem công đức niệm tụng và tụng kinh vừa rồi hồi hướng cho cố Hòa thượng đường đầu, cầu mong ngài vào cõi Niết-bàn vô sanh diệt, vãng sanh về Tịnh độ Cực lạc muôn đức trang nghiêm. Nguyện chư Phật và Bồ-tát không nơi nào mà không có, không giờ phút nào mà chẳng hiện diện, bảo hộ cho ngài”. Kế đó lại phúng tụng chú Lăng nghiêm, biểu thị ý nguyện chuyển thí rằng: “Công đức phúng tụng các kinh vừa qua, xin hồi hướng cho cố Hòa thượng đường đầu hầu để ngài tăng cao phẩm vị. Cầu nguyện tất cả (chư) Phật và (chư) Bồ-tát bảo hộ ngài”. Tối đó, tập hợp đại chúng niệm tụng, duy-na bầm bạch rằng: “Bạch đại chúng! Hòa thượng đường đầu đã viên tịch rồi, mọi người chúng ta đều mất nơi nương tựa, ai ai cũng

(phải) nên tưởng nghĩ đến nhân sinh vô thường mà lúc nào cũng nên tâm niệm niệm tu học, không nên tự mình buông lung, ham muốn tính chuyện nhàn nhã biếng nhác. Vì các nhân duyên nêu trên nên tụng kinh Pháp thân thanh tịnh của Như Lai, Phật Tỳ-lô-xá-na”. Kế đó chuyển thí công đức cho cố trụ trì giống như đã nói ở trên. Sớm chiều dâng cúng hai thời cơm cháo, ba thời sáng – chiều – tối dâng cúng trà và thang thủy. Mỗi lần dâng cúng, đại chúng niệm kinh, duy-na biểu đạt chuyển thí công đức cho cố trụ trì giống như vừa nói ở trên.

Thời gần đây, phong tục bại hoại, một số tăng chúng trước đây cầu xin giữ chức trang khố hay chấp sự không được, hoặc các kẻ cắp trộm tài vật của thường trụ bị trụ trì phát hiện đánh phạt theo phép công, hoặc tấn xuất, hoặc trị tội. Ác đồ không tự biết trách cứ lỗi lầm của mình mà chỉ biết mang lòng oán hận nên vừa nghe trụ trì viên tịch là khoái chí mình, dùng lời lẽ độc ác chửi rủa thậm tệ ngài, thậm chí dùng dùi gõ đánh vào quan tài hay thương đoạt y vật của trụ trì, biểu hiện nét hung bạo, kiêu hoành của chúng. Gặp phải tình huống này thì người chủ tang lễ, các lão tiền bối, trụ trì các chùa bạn, thí chủ, quan viên, sĩ thứ, tín đồ cùng tất cả những ai từng giao du với trụ trì để được học tập thỉnh giáo với ngài đều phải dẫn thân xông ra, làm

kẻ ngoại hộ bảo vệ quan tài cố trụ trì, ngăn chặn ác đồ quây phá. Ai mà không một lần chết? Lẽ nào kẻ lợi dụng sau khi người ta qua đời mà làm điều xằng bậy lại là môn đồ tham học dưới tòa của trụ trì. Đối với kẻ liều mạng dám vi phạm phép tắc làm điều xằng bậy như thế thì nhất định phải mạnh tay đuổi cổ trình trị. Chủ tang lễ và tăng chấp sự nếu dự liệu được ý đồ làm chuyện xằng bậy của kẻ vô pháp mà ngăn chặn hoặc sớm thuyết phục để chúng nhận thức điều lầm lỗi, đánh tan ý niệm làm chuyện xằng bậy, đem sự cố đập tan trước khi nó vừa manh nha thì sẽ bảo tồn được thanh danh của một ngôi chùa.

Hình thức văn trạng cáo phó:

[1127c19] Tĩ-kheo mỗ (...) chủ nhiệm lo tang sự của chùa mỗ (...), kính cẩn cáo phó:

Có chùa mỗ (...) bất hạnh, Hòa thượng đường đầu vào ngày ... tháng này qua đời. Kính cẩn trình văn trạng cáo phó.

Ngày ... tháng ... năm ...

Tĩ-kheo chủ nhiệm lo tang sự của chùa mỗ trình văn trạng cáo phó (mỗ) này.

Bao thư đề: Cáo phó (Hoa gọi là phó cáo)

Hòa thượng thiền sư đường đầu chùa ở xứ mỗ

(Nêu rõ chức hàm của vị Hòa thượng nhận thư ra)

Dán cẩn thận.

*

請主喪

[1127c25] 主喪人至鳴大鍾。集眾門迎。至龕前炷香首座大眾問訊。眾散兩序勤舊送客位。插香展禮。主喪人居主位。首座分手座定躬起燒香。復位獻茶。小師即列前插香。大展三拜。方丈執局及參頭領眾行者。相次插香禮拜。後方丈僕從參拜罷獻湯。送兩序出。庫司備點心。兩序光伴次第巡察。凡主喪者須老成名德。如圓悟為開福寧和尚主喪。接月菴果公以嗣其法。可為標格。

THỈNH CHỦ TANG

[1127c25] Chủ tang nhân chí minh đại chung tập chúng môn nghinh. Chí khám tiền chú hương. Thủ tọa, đại chúng vấn tẩn. Chúng tán, lưỡng tự, cần cữu tống qui khách vị. Tháp hương triển lễ, chủ tang nhân cư chủ vị, thủ tọa phân thủ. Tòa định, cung khởi thiêu hương, phục vị hiến trà. Tiểu sư tức liệt tiền tháp hương, đại triển tam bái. Phương trưởng chấp cục cập tham đầu lĩnh chúng hành giả, tương thứ tháp hương lễ bái. Hậu phương trưởng bộc tòng tham bái bãi hiến thang tống lưỡng tự xuất. Khố ty bị điểm tâm, lưỡng tự quang bạn. Thứ đệ tuần liêu. Phàm chủ tang giả tu lão thành danh đức. Như Viên Ngộ vi Khai Phước Ninh Hòa thượng chủ tang. Tiếp Nguyệt Am Quả công dĩ tự kỳ pháp, khả vi tiêu cách .

THỈNH MỜI CHỦ TANG LỄ

[1127c25] Khi người chủ trì tang lễ tới chùa thì gióng đại hồng chung tập họp tăng chúng ra ngoài cổng chùa nghinh tiếp. Chủ tang lễ đến trước quan tài đốt hương, thủ tọa và tăng chúng vái chào vấn an. Đại chúng thoái lui, hai tự và cần cụt đưa chủ tang về khách đường, cắm nhang trải tọa cụ giập đầu lay ba lay hai lần tỏ lòng chí kính. Chủ tang lễ vào khách đường cư chủ vị. Thủ tọa ngồi đối diện xong, mọi người cùng đứng dậy đốt hương, xong đầu gối quay về vị trí của mình, hành giả dâng trà, các tiểu sư đệ tử cố trụ trì sắp hàng cắm hương rồi trải tọa cụ giập đầu lay ba lay hai lần. Tiếp theo đó, hành giả biện sự thất phương trượng cùng tham đầu suất lĩnh các hành giả tuần tự thắp hương, trải tọa cụ giập đầu lay ba lay. Sau hết là bệc tùng của thất phương trượng tiến lên tham bái, nghi lễ chấm dứt là dâng thang thủy. Chủ tang tiến đưa hai tự ra ngoài, khố ty chuẩn bị bữa điểm tâm khoản đãi chủ tang, có hai tự quang lâm bầu bạn. Kế đó, người chủ tang đi khắp các liêu thăm hỏi tăng chúng. Phạm người chủ tang phải là bậc lão thành danh đức, như khi xưa thiền sư Viên Ngộ Khắc Cần (Phật Quả Viên Ngộ) làm chủ tang lễ của Hòa thượng Đạo Ninh chùa Khai Phước (tức Thiền sư Khai Phước Đạo Ninh) ở Đàm Châu, thật hết sức đẹp

lòng mọi người. Về sau này kế nhiệm ngài Đạo Ninh trụ trì chùa Khai Phước là thiền sư Nguyệt Am Thiện Quả nhân cơ hội này được làm tự pháp đệ tử của thiền sư Viên Ngộ. Các câu chuyện trên có thể nêu lên mẫu mực ngàn năm trong việc chọn người chủ tang vậy.

*

* *

請喪司職事

[1128a04] 主喪人巡察罷。兩序勤舊小師隨到客位。呈衣鉢簿遺墨等物。會茶議請喪司職事(書記維那知客侍真侍者)并一切佛事(資次見後)以次議請。除舉哀小參二佛事。係主喪人為之。分孝服(輕重見後)如無布絹。隨宜折錢俵之。主喪人須與首座計會所遺衣鉢多少。默作三分。一分准喪司孝服諷經燈燭之費。一分歸常住。陪貼供養。一分俵大眾。看經并佛事板帳等用。主喪人須存公正。不可徇私。帶行僧行不得干預執役。每日諷經俵嚩奠茶湯。不拘兩序勤舊。各請一人掌財。庶絕浮議。聖僧侍者把帳喪司公。差庫子客頭茶頭一行人。管辦事。請見職維那同議。見職知客接外客。喪司合千人僕。排單揭示。

THỈNH TANG TY CHỨC SỰ

[1128a04] Chủ tang nhân tuần liêu bãi, lương tự, cần cự, tiểu sử tùy đáo khách vị, trình y bát bạc, di mặc đẳng vật, hội trà nghị thỉnh tang ty chức sự (thư ký, duy-na, tri khách, thị châm thị giả tính nhất thiết Phật sự (tư thứ kiến hậu), dĩ thứ nghị thỉnh. Trừ cử ai, tiểu tham nghị Phật sự hệ chủ tang nhân vi chi. Phân hiếu phục (khinh trọng kiến hậu), như vô bố quyên, tùy nghi chiết tiền biểu chi. Chủ tang nhân tu dĩ thủ tọa kế hội sở di y bát đa thiếu, mặc tác tam phần: nhất phần chuẩn tang ty hiếu phục, phúng kinh, đặng chúc chi phí - Nhất phần quy thường trụ bồi thiếp cúng dưỡng - Nhất phần biểu đại chúng khán kinh tính Phật sự bản trưởng đẳng dụng. Chủ tang nhân tu tồn công chính, bất khả tuần tư. Đái hành, tăng hành bất đắc can dự chấp dịch. Mỗi nhật phúng kinh biểu sấn, điện trà thang, bát câu lương tự, cần cự, các thỉnh nhất nhân chưởng tài, thứ tuyệt phù nghị. Thánh tăng thị giả bả trưởng, tang ty công sai khố tử, khách đầu, trà đầu nhất hành nhân, quản biện sự. Thỉnh kiến chức duy-na đồng nghị. Kiến chức tri khách tiếp ngoại khách. Tang ty hiệp thiên nhân bộ, bài đơn yết thị.

MỜI THỈNH NGƯỜI BIỆN SỰ CỦA ỦY VIÊN HỘI LO TANG LỄ

[1128a04] Sau khi người chủ tang đi khắp các liêu thăm tặng chúng xong thì hai tỳ, cần cừu và đệ tử của trụ trì cùng đến phòng khách, trình ra sổ bộ ghi chép tài vật riêng tư mà trụ trì dành dụm được, cùng các văn bản do trụ trì để lại. Mọi người vừa uống trà vừa thương nghị mời thỉnh các người biện sự việc trị tang (như thư ký, duy-na, tri khách và thị giả phụng thị di ảnh) và cũng thương nghị luôn nên cử hành các Phật sự trong tang lễ như thế nào (sẽ trình bày phía sau). Các Phật sự này đều được người chủ tang nhất thiết mời thỉnh, trừ hai Phật sự là cử ai và tiểu tham là do người chủ tang trực tiếp cử hành chẳng đợi mời thỉnh ai, dự trừ phân phát hiếu phục (hiếu phục nặng nhẹ của mọi người, xin xem phần Hiếu phục phía sau trình bày). Nếu như không có sẵn tang phục vải lụa thành phẩm thì có thể tùy nghi tính thành tiền rồi trao cho đệ tử tỳ may. Người chủ tang phải cùng thủ tọa tính toán kiểm kê xem tài vật riêng tư mà trụ trì để lại nhiều ít mà chia ra làm ba phần:

- a. Một phần giao tang ty dùng cho nhu cầu lo liệu tang lễ như phí may đồ tang (hiếu phục), phí tụng kinh, phí dầu đèn, đèn cây.
- b. Một phần sung vào tài sản của thường trụ (của tập thể nhà chùa) hầu cải thiện tiêu chuẩn bữa ăn của đại chúng hằng ngày.

- c. Một phần dùng để thù lao cho toàn thể tăng chúng tụng niệm kinh văn và phí dụng thanh lý công ghi chép sổ sách các tài vật mà cố trụ trì để lại.

Người chủ tang phải giữ dạ công bình, chính trực, không nên ngã theo riêng tư ai. Các tăng nhân mà người chủ tang mang theo không được can dự vào công việc của nhân viên lo tang lễ. Mỗi ngày các khoản cử hành nghi lễ tụng niệm, phân phát tài vật bố thí, dâng cúng trà và thang thủy cùng tế điện thì bất kể là hai tự hay cần cữu đều phải nên mời thỉnh một người chưởng quản tài vật hầu chặt đứt mọi lời ra tiếng vào dị nghị.

Thị giả Thánh tăng quản lý bản trưởng, trị tang ủy viên hội cộng đồng phái định hành giả khố ty, hành giả khách đầu, hành giả trà đầu bàn bạc nhau quản lý điều động nhân dịch và mời duy-na trị tang cùng nhau thương nghị. Riêng tri khách trị tang thì lo tiếp khách người ngoài. Tang ty điều động cả ngàn nhân bộc trong tang lễ nên nhất nhất sắp xếp phân công, đều phải ghi vào bảng biểu công bố rành mạch.

*

* *

孝服

[1128a18] 侍者小師(麻布褙)兩序(苧布褙)主喪及法眷尊長(生[1]布褙)勤舊辦事鄉人法眷諸山(生絹腰帛)檀越(生絹巾腰帛)方丈行者(麻布巾褙)眾行者(苧布巾)方丈人僕作頭(麻布巾衫)甲幹莊客諸僕(麻布巾)。

HIẾU PHỤC

[1128a18] Thị giả, tiểu sư: ma bố chuyết. Lương tự: trữ bố chuyết. Chủ tang cấp pháp quyến tôn trưởng: sanh bố chuyết. Cần cụ, biện sự, hương nhân, pháp quyến, chư sơn: sanh quyên yêu bạch. Đàn việt: sanh quyên bố yêu bạch. Phương trưởng hành giả: ma bố cân chuyết. Chúng hành giả: trữ bố cân. Phương trưởng nhân bộc, tác đầu: ma bố cân sam. Giáp cán, trang khách, chư bộc: ma bố cân.

TANG PHỤC

[1128a18] Thị giả và các tiểu sư (đệ tử của cố trụ trì) mặc tang phục áo dài (trực chuyết) bằng sô gai, chấp sự tăng hai tự mặc tang phục áo dài trực chuyết bằng cỏ gai, người chủ tang và sư huynh tôn trưởng đồng môn của cố trụ trì mặc áo dài trực chuyết bằng vải thô. Cần cụ và nhân viên biện sự, người đồng hương và sư huynh đệ đồng môn của trụ trì cùng trụ trì các chùa bạn dùng lụa thô chế thành dây lưng trắng quấn ngang mình, thí chủ cũng dùng lụa thô chế

thành dây lưng trắng quấn ngang mình, hành giả thất phương tượng đội khăn tang bằng vải gai, các hành giả đội khăn tang bằng vải cỏ gai, bệch dịch của thất phương tượng cùng các người coi công nhân đội khăn tang bằng vải gai, mặc áo tang ngắn bằng vải gai; người làm vườn và các loại công nhân, bệch dịch chỉ đội khăn tang bằng vải gai mà thôi.

*

* *

佛事

[1128a22] 入龕移龕鎖龕法堂掛真舉哀奠茶湯對靈小參奠茶湯起龕山門首真亭掛真奠茶湯起龕提衣起骨入塔入祖堂全身入塔撒土(如衣鉢豐厚。每日奠茶湯。添轉龕轉骨等佛事)。

PHẬT SỰ

[1128a22] Nhập khám, di khám, tả khám, pháp đường quải chân, cử ai điện trà thang, đối linh tiểu tham, điện trà thang, khởi khám, sơn môn thủ chân đình quải chân, điện trà thang, an cốt, đề y, khởi cốt nhập tháp, nhập Tổ đường, toàn thân nhập tháp, toát thổ (như y bát phong hậu, mỗi nhật điện trà thang, thêm chuyển khám, chuyển cốt đẳng Phật sự).

TÊN GỌI VÀ CÁC NGHI THỨC PHẬT SỰ

[1128a22] Phật sự liệm di thể vào quan tài, đưa quan tài ra pháp đường, đóng chặt nắp quan tài, treo chân dung cố trụ trì tại pháp đường, cử ai, cúng trà và thang thủy, tiểu tham trước linh sàng, cúng trà và thang thủy, khiêng quan tài ra khỏi pháp đường, treo chân tượng lên tại cái đình nhỏ đặt chân tượng ngoài cổng chùa, cúng trà thang, châm đuốc gỗ tượng trưng, an định hũ đựng di cốt, ban tặng hay rao bán y vật cố trụ trì, đưa hũ cốt vào tháp, đưa di tượng (di ảnh, chân tượng) vào Tổ đường, toàn thân đưa vào tháp, lấp đất miệng tháp lại (như y bát cố trụ trì để lại dôi dào, mỗi ngày đều cúng trà thang, cử hành thêm nghi thức Phật sự chuyển quan tài và chôn cất).

*

* *

移龕

[1128a27] 入龕三日揜龕。鋪設法堂上間。掛幃幕設床座椀架。動用器具陳列。如事生之禮。中間法座上掛真。安位牌。廣列祭筵。用生絹幃幕。以備上祭。下間置龕。用麻布幃幕。前列几案爐瓶素花。香燭不絕。二時上茶湯粥飯。供養諷經仍備桃燈鐺鉢花幡。鳴僧堂鍾。集眾請移龕佛事。罷移龕。下法堂請鎖龕佛事。

DI KHÁM

[1128a27] Nhập khám tam nhật yểm khám, phôi thiết pháp đường. Thượng gian quải vi mạc, thiết sàng tọa, di giá, động dụng khí cụ trần liệt như sự sanh chi lễ. Trung gian pháp tòa thượng quải chân, an vị bài, quải liệt tế diên, dụng sanh quyên vi mạc, dĩ bị thượng tế, hạ gian trí khám, dụng ma bố vi mạc, tiền liệt kỷ án, lô bình, tố hoa, hương chúc bất tuyệt. Nhị thời thượng trà thang, chúc phạn cúng dường, phúng kinh. Nhưng bị thiêu đấng, nảo bạt, hoa phan. Minh tăng đường chung tập chúng, thỉnh di khám Phật sự. Bãi, di khám hạ pháp đường, thỉnh tọa khám Phật sự.

ĐƯA QUAN TÀI ĐI

[1128a27] *Di thể liệt vào quan tài được ba ngày thì dậy nắp quan tài lại, đồng thời bố trí sắp xếp pháp đường, nửa gian phía Đông (trái) treo màn trướng, thiết đặt sàng tòa, đặt giá móc áo và các loại đồ dùng hằng ngày của cố trụ trì lúc sanh tiền để phụng sự. Ngay gian giữa an trí pháp tòa, trên pháp tòa treo chân dung và đặt linh vị (bài vị cố trụ trì). Trên bàn đặt phía trước linh vị trần liệt tế phẩm thật là phong phú, lại dùng màn lụa mỏng thả rủ xuống che lại, để cho mọi người tế lễ. Nửa gian phía Tây (phải) là chỗ an trí quan tài, dùng màn vải gai*

rủ xuống để che quan tài lại. Trước quan tài trần liệt bàn, trên mặt bàn đặt lư hương, bình bông, hoa trắng, thấp hương, đốt đèn cây giữ cho cháy mãi không tắt. Sáng chiều hai lượt dọn cúng trà và thang thủy cơm cháo cùng tụng kinh. Ngoài ra còn cụ bị cả đèn lồng, chập chửa, hương hoa, cờ phướn. Đến giờ, thỉnh chuông tăng đường tập họp mời mọi người dự lễ Phật sự đưa quan tài vào pháp đường. Sau khi chuẩn bị xong liền đưa quan tài vào pháp đường, mời mọi người dự lễ đóng khóa nắp khóa đình quan tài lại.

*

* *

掛真舉哀奠茶湯

[1128b05] 移龕就法堂鎖龕已。請掛真佛事畢。如有親書遺言。侍者捧呈主喪人及首座大眾云(堂頭和尚臨終遺言。呈似首座大眾)主喪人躬接遞與首座。以所書香爐上熏。授維那讀過。喪司行者貼法堂中間上手幕上。主喪白云(堂頭和尚歸寂理合舉哀)舉佛事罷。舉哀三聲。大眾同哭。小師列幕下哀泣。舉奠茶湯佛事。小師列真前禮拜歸幕下。主喪炷香禮真。兩序勤舊大眾以次炷香禮真。小師真左答拜。主喪人幕下吊慰。小師隨禮主喪人三拜。次慰兩序大眾云(法門不幸堂頭和當遽戢化權。敢冀大眾力為維持後事)首座答云(尚

賴和尚力賜主張)兩序大眾慰小師云(山門不幸和尚歸真。且望節哀以終大事)小師夜守龕幃。喪司列排祭次(見後)貼法堂下間幕上。凡祭文皆喪司書記為之。每日或兩次三次。上祭無拘。蓋檀越諸山來有先後隨時。若法眷門人上祭到門。知客接已即報喪司。隨送孝服。然後上祭所有賻儀用餘。當歸常住。補犒諸山人從支費。喪司集兩序勤舊。將抄割衣鉢議。從遺囑留送外。估定新舊短長價直高下。庶免唱衣臨時紛紜。

QUẢI CHÂN, CỬ AI, ĐIỆN TRÀ THANG

[1128b05] Di khám tự pháp đường, tọa khám dĩ, thỉnh quải chân Phật sự tất, như hữu thân thư di ngôn, thị giả phụng trình chủ tang nhân cập thủ tọa, đại chúng vân: “Đường đầu Hòa thượng lâm chung di ngôn, trình tự thủ tọa, đại chúng”. Chủ tang nhân cung tiếp đệ dĩ thủ tọa, dĩ sở thư hương lô thượng huân, thụ duy-na độc quá. Tang ty hành giả thiếp pháp đường trung gian thượng thủ mạc thượng. Chủ tang bạch vân: “Đường đầu Hòa thượng qui tịch lý hiệp cử ai”. Cử Phật sự bãi cử ai tam thanh, đại chúng đồng khóc. Tiểu sư liệt mạc hạ ai khắp. Cử điện trà thang Phật sự. Tiểu sư liệt chân tiên lễ bái, qui mạc hạ. Chủ tang chú hương lễ chân. Lưỡng tự, cần cự, đại chúng dĩ thứ chú hương lễ chân. Tiểu sư chân tả đáp lễ. Chủ tang nhân mạc hạ điều ủy. Tiểu sư tùy lễ chủ tang nhân tam bái. Thứ ủy lưỡng

tự, đại chúng vân: “Pháp môn bất hạnh, đường đầu Hòa thượng đương cử tập hóa quyền cảm ký đại chúng lực vi duy trì hậu sự”. Thủ tọa đáp chi: “Thượng lại Hòa thượng lực tứ chủ trương”. Lưỡng tự, đại chúng ủy tiểu sư vân: “Sơn môn bất hạnh, Hòa thượng qui chân, thả vong tiết ai, dĩ chung đại sự”. Tiểu sư dạ thủ khám vi. Tang ty liệt bài tề thứ (kiến hậu) thiếp pháp đường hạ gian mạc thượng. Phàm tế văn giai tang ty thư ký vi chi. Mỗi nhật hoặc lưỡng thứ, tam thức thượng tế vô câu. Cái đàn viết, chư sơn lai hữu tiên hậu tùy thời. Nhược pháp quyển, môn nhân thượng tế đáo môn, tri khách tiếp dĩ, tức báo tang ty, tùy tống hiếu phục, nhiên hậu thượng tế sở hữu phụ nghi dụng dư, đương qui thường trụ, bổ khao chư sơn nhân tùng chi phế: tang ty tập lưỡng tự, cần cự, tương sao đáp y bát nghị tùy di chúc lưu tống ngoại, cố định tân cự, đoản trường giá trị cao hạ, thứ miễn xương y lâm thời phân vân.

NGHI THỨC TREO CHÂN TƯỢNG (DI ẢNH), CỬ AI VÀ
DÂNG CÚNG TRÀ THANG

[1128b05] Sau khi di chuyển quan tài đến pháp đường và đóng đinh khóa nắp áo quan xong (tòa quan cũng còn gọi là phong quan) thỉnh mời cử hành Phật sự treo di ảnh. Sau khi treo xong, nếu như trụ trì đích thân có viết để lại di ngôn (thường là bài

kệ bốn câu) thì thị giả dâng tờ di ngôn đó trình lên người chủ tang lễ cùng thủ tọa và đại chúng nói: “Hòa thượng đường đầu lúc lâm chung có di ngôn, xin kính trình lại y nguyên cho thủ tọa và đại chúng!”. Người chủ tang đích thân tiếp lấy rồi trình trao lại cho thủ tọa. Thủ tọa cầm tờ di ngôn đưa lên trên lư hương xông thơm một lát, đoạn trao lại cho duy-na lớn tiếng đọc trước đại chúng một lượt. Hành giả của tang ty (ban trị tang sự vụ) đem tờ di ngôn gắn (dán) lên phía bên phải tấm màn ở gian giữa của pháp đường, chủ tang lễ bắm bạch rằng: “Hòa thượng đường đầu qui tịch, lý phải cử ai”. Cử hành Phật sự cử ai xong, chủ tang lễ cất tiếng khóc: “Ai, ai, ai (buồn thương, buồn thương, buồn thương)” thì mọi người cùng khóc theo (cũng khóc ba tiếng “Ai, ai, ai”), các tiểu sư (đệ tử cố trụ trì) đứng sắp hàng dưới màn cũng khóc lóc thảm thiết. Tiếp đó cử hành Phật sự dâng hiến trà thang, các tiểu sư đứng sắp hàng trước di ảnh cố trụ trì lễ bái, sau đó quay lại đứng dưới màn. Người chủ tang lễ đốt hương hướng về di ảnh cố trụ trì lễ bái, hai tự cùng cần cụ và đại chúng nối bước người chủ tang tuần tự hướng về di ảnh cố trụ trì đốt hương lễ bái. Các tiểu sư đứng ở phía bên trái di ảnh lạy đáp lễ. Sau đó, người chủ tang lễ đến ngay nơi dưới màn ngỏ lời ai điếu an ủi các tiểu sư. Các tiểu sư hướng về người chủ tang lạy ba lạy trí tạ. Kế đó, người chủ

tang lễ an ủi hai tự và đại chúng rằng: “Pháp môn chẳng may gặp chuyện Hòa thượng đường đầu vội rời dương thế. Dám mong mọi người trong cảnh đau thương này (phải) nên nỗ lực duy trì hậu sự!”. Thủ tọa đáp lời rằng: “Rất may nhờ được Hòa thượng tang chủ hết lòng chủ trương mọi việc!”, hai tự và đại chúng an ủi các tiểu sư rằng: “Chùa ta chẳng may, Hòa thượng đường đầu đã sớm về cõi Phật. Ngưỡng mong các sư giảm bớt, ngăn chặn bi ai hầu dốc lòng lo hậu sự cho tròn!”. Các tiểu sư đệ tử suốt đêm đứng sau màn canh giữ quan tài, phân tang ty (nơi lo việc tang lễ) nêu bày lễ cúng theo thứ tự (nói rõ phía sau) trên giấy gắn lên trên màn che của mé Tây (trái) pháp đường. Các tế văn đều do thư ký của tang ty soạn thảo viết ra, mỗi hôm có thể dọn cúng hai lần mà cũng có thể dọn cúng ba lần, tùy nghi mà quyết định thôi, chẳng có câu nệ chi, bởi thí chủ cũng như đoàn trụ trì các chùa bạn đến dự lễ tang có trước sau, do đó mà số lần dọn dâng cúng cũng như thời gian cúng phải theo đó mà biến hóa. Nếu đồng môn pháp quyến hay môn nhân đệ tử của cố trụ trì vừa đến cổng chùa để tế điệu thì tri khách đón tiếp rồi thông báo với tang ty, ngay đó đưa phát hiệu phục, sau đó mới lên pháp đường điệu tế. Tất cả tài vật do mọi người đưa đến cúng tặng để trợ việc tang ma sau khi chi dùng xong mà còn dư thừa ra thì phải đưa vào tài sản chung của chùa, tức

thường trụ, dùng để làm chi phí khao thưởng bực tòng, người đi theo của các phái đoàn chùa bạn đến phúng điếu. Tang ty triệu tập hai tự cùng cần cật tra điểm di sản của cố trụ trì ghi chép trong sổ sách, trừ đi phần ban phát hay giữ lại theo di chúc của cố trụ trì, còn bao nhiêu thì thẩm định giá trước tùy theo các vật đó cũ hay mới, dài hay ngắn, có giá trị cao hay thấp để tránh tới khi rao đấu giá phải bối rối bàn định lại giá lung tung.

*

* *

對靈小參奠茶湯念誦致祭

[1128b25] 喪司維那同小師懷香詣客位請主喪人。大夜對靈。小參預設座。候昏鍾 鳴鼓集眾。兩序座下問訊(如常式)主喪人用帶行侍者燒香。無則聖僧侍者代之。小參下座。小師羅拜致謝。首座領眾。龕前上香立定。請奠茶湯佛事畢山門維那念誦云(白大眾。堂頭和尚入般涅槃。是日已過命亦隨滅。如少水魚斯有何樂。眾等當勤精進如救頭然。但念無常慎勿放逸。恭裏大眾肅詣龕幃。誦持萬德洪名。奉為增崇品位。仰憑大眾念清淨法身毘盧遮那佛。云云)舉大悲呪畢。回向云(上來念誦諷經功德。奉為新示寂堂頭和尚。伏願不忘願力再現曇花。棹慈航於生死逝波。接群迷於菩提彼岸。再勞大眾。念十方三世一切諸佛。

云云)畢山門知客舉楞嚴呪(上來諷經功德。奉為新示寂堂頭和尚大夜之次增崇品位。十方三世一切云云)次第一一上祭末舉大悲呪(回向同前)行僕參拜諷經畢。喪司行者喝云(請首坐大眾就座湯果)眾散。小師方丈行僕終夜守靈。

ĐỐI LINH TIỂU THAM, ĐIỆN TRÀ THANG TRÍ TẾ

[1128b25] Tang ty, duy-na đồng tiểu sư hoài hương nghệ khách vị thỉnh chủ tang nhân đại dạ, đối linh tiểu tham. Dự thiết tòa, hậu hôn chung minh cổ tập chúng. Lương tự tòa hạ vấn tấn (như thường thức). Chủ tang nhân dụng đái hành thị giả thiêu hương. Vô tác Thánh tăng thị giả đại chi. Tiểu tham hạ tòa, tiểu sư la bá trí tạ. Thủ tọa lĩnh chúng, khám tiền thượng hương lập định. Thỉnh điện trà thang Phật sự tất, sơn môn duy-na niệm tụng vân: “Bạch đại chúng. Đường đầu Hòa thượng nhập bát Niết-bàn. Thị nhật dĩ quá, mạng diệc tùy giảm, như thiếu thủy ngữ, tư hữu hà lạc. Chúng đẳng đương cần tinh tấn như cứu đầu nhiên. Dẫn niệm vô thường, thận vật phóng dật. Cung lý đại chúng, tức nghệ khám vi, tụng trì vạn đức hồng danh, phụng vi tăng sùng phẩm vị. Ngưỡng bằng đại chúng niệm thanh tịnh pháp thân Tỳ-lô-giá-na Phật vân vân”. Cử Đại bi chú tất, hồi hương vân: “Thượng lai niệm tụng phúng kinh công đức, phụng vi tân thị tịch đường đầu Hòa thượng. Phục nguyện bất vong nguyện lực,

358

tái hiện đàm hoa. Trao từ hành ư sanh tử thế ba. Tiếp quần mê ư Bồ-đề bỉ ngạn. Tái lao đại chúng, niệm thập phương tam thế nhiệt thiết chư Phật vân vân”. Tất, sơn môn tri khách cử Lăng Nghiêm chú: “Thượng lai phúng kinh công đức, phụng vi tân thị tịch đường đầu Hòa thượng, đại dạ chi thứ tăng sùng phẩm vị. Thập phương tam thế, nhất thiết vân vân”. Thứ đệ nhất nhất thượng tế mặt cử Đại bi chú (hồi hương đồng tiền). Hành bệc tham bái phúng kinh tất, tang ty hành giả hát vân: “Chư thủ tọa, đại chúng tựu tòa thang quả”. Chúng tán, Tiểu sư, phương trưởng hành giả bệc chung dạ thủ linh.

CÁC NGHI THỨC TIỂU THAM TRƯỚC LINH CỬU, DÂNG CÚNG TRÀ THANG, TỤNG NIỆM KINH KỆ VÀ TRÍ TẾ

[1128b25] Duy-na của tang ty cùng các tiểu sư đệ tử của trụ trì mang hương đến khách đường bái thỉnh người chủ tang trong đêm cuối cùng quán quan tài, cử hành nghi thức tiểu tham trước linh cửu. (Nghi thức tiến hành như sau): trước hết đặt bày pháp tòa trước linh cửu, đợi sau khi chuông tối đổ xong, đánh trống tập hợp đại chúng. Hai vị đứng dưới pháp tòa vái chào vấn an giống như tình huống ở buổi tiểu tham thông thường. Người chủ tang sai thị giả của mình đốt hương, còn trong trường hợp không mang theo thị giả của mình thì dùng thị giả Thánh tăng đường của bốn vị thay thế cũng được. Sau khi lễ tiểu tham chấm dứt,

người chủ tang xuống pháp tòa, các tiểu sư đệ của chùa lễ bái cảm tạ. Thủ tọa lãnh đạo tăng chúng dâng hương trước linh cữu, sau khi mọi người quay về chỗ cũ của mình ổn định rồi, thỉnh dâng trà thang cúng tế. Phật sự xong, duy-na của bốn tự niệm tụng rằng: “Bẩm bạch đại chúng! Hòa thượng đường đầu chùa ta nhập cảnh giới Niết-bàn. Từ nay trở đi, mỗi ngày qua là sanh mạng chúng ta đà giảm thiểu đi thì chúng ta như cá thiếu nước, như thế thì có gì vui đâu? Các ông nên nghĩ đến điều đó mà tinh cần, cố gắng tu hành như phải cứu lửa đang cháy táp đầu mình. Phải luôn luôn nghĩ đến vô thường chóng vánh tới mà chớ có buông lung vui đùa! Chúng tôi mười phần tán thưởng chuyện đại chúng cùng đứng trước màn linh cữu mà tụng trì hồng danh của tất cả chư Phật, Bồ-tát hầu tăng phẩm vị của cố trụ trì, giờ cảm phiền nhờ các vị lại niệm cho pháp thân thanh tịnh Tỳ-lô-xá-na Như Lai v.v...”. Sau khi cử hành đọc chú Đại bi xong, hồi hướng rằng: “Công đức niệm tụng kinh kệ vừa qua, xin hồi hướng trọn vẹn cho cố Hòa thượng đường đầu vừa mới thị tịch. Mong ngài không quên nguyện lực, tái chuyển thế hiện đản hoa đầu thai làm cao tăng đại đức, phát huy oai lực to lớn chèo thuyền từ trên dòng sông sanh tử, từ bi cứu độ chúng sanh, đem chúng sanh còn mê muội chưa giác ngộ dẫn độ đến cảnh giới siêu thoát sanh tử bên kia của đức Phật! Do vậy dám phiền đại chúng lại tụng niệm mười phương ba cõi tất

cả ‘Phật’”. Kế đó, tri khách của chùa tụng niệm chú Lăng Già, và cũng nêu ý hướng hồi hướng công đức cho cố trụ trì rằng: “Tất cả công đức tụng niệm vừa qua, xin trọn hồi hướng công đức cho cố Hòa thượng đường đầu vừa mới viên tịch! Nguyên ngài sau đêm ngàn cuối cùng khi di thể đã hỏa thiêu luôn được tăng cao phẩm vị mười phương ba cõi Phật!”. Kế đó, mọi người theo thứ tự trước sau cúng tế, rồi sau niệm chú Đại bi, cách nói lời chuyển thế công đức cũng như vừa nêu trên. Chờ cho sau khi hành giả và bệc tùng tham bái, tụng kinh xong thì hành giả của tang ty hô lớn: “Mời thủ tọa và đại chúng tựu tòa dùng thang thủy và trái cây!”. Dùng xong, đại chúng giải tán, còn các tiểu sư đệ tử của cố trụ trì và hành giả thất phương trợ tụng cùng bệc tùng suốt đêm canh giữ quan tài.

*

* *

祭次

[1128c09] 知事頭首主喪西堂勤舊蒙堂江湖前資老宿眾寮辦事舊侍者鄉人法眷諸菴塔小師師孫方丈行者六局行者行堂方丈人僕轎番老郎莊甲火客修造局諸色作頭。

TẾ THỨ

[1128c09] Tri sự, đầu thủ, chủ tang, Tây đường, cần cữu, môn đường, giang hồ, tiền tư, lão túc, chúng liêu, biện sự, cữu thị giả, hương nhân, pháp quyển, chủ am tháp, tiểu sư, sư tôn, phương trượng hành giả, lục cục hành giả, hành đường, phương trượng nhân bộc, kiêu phiên, lão lang, trang giáp, hỏa khách, tu tạo cục chư sắc tác đầu.

THỨ TỰ TẾ CÚNG

[1128c09] Tri sự, đầu thủ, người chủ tang, Tây đường, cần cữu, môn đường, các cao tăng ẩn dật chốn giang hồ, tiền tư, bậc lão túc, đại chúng các liêu, các người biện sự, cữu thị giả, người cùng quê với cố trụ trì, các sư huynh đệ đồng môn của cố trụ trì, các người coi am tháp, tiểu sư đệ tử của cố trụ trì, hành giả thất phương trượng, hành giả nơi biện sự của sáu tri sự, hành giả các liêu và bộc tùng của thất phương trượng, phu khiêng kiệu, lão lang, người làm vườn, người nấu bếp núc, các loại công đầu của tu tạo cục.

*

* *

出喪掛真奠茶湯

[1128c15] 庫司喪司相關。提調喪儀香亭。真亭幢幡唄樂。龕前傘椅。湯爐挑燈。竹篋主丈拂子。香盒法衣等物。小師隨龕後。鳴大鍾諸法器送

喪。起龕念誦云(金棺自舉。遶拘尸之大城。幢旛搖空。赴荼毘之盛禮。仰憑大眾。稱念洪名。用表攀違。上資覺路。念清淨法身毘盧遮那佛云云。若全身入塔。則云卦難提之盛禮)喪司維那進燒香。引小師拜請。起龕佛事。龕至山門首。請奠亭掛真奠茶湯。俱有佛事。兩序大眾門列俟龕出已。山門維那向內合掌中立。舉往生呪。或四聖號。大眾齊念。主喪領眾。兩兩分出。左右俵散雪柳。齊步並行。毋得挨肩交語。各懷悲感。都寺押喪喪司維那知客聖僧侍者俵行喪嘸。

XUẤT TANG, QUẢI CHÂN, ĐIỆN TRÀ THANG

[1128c15] Khố ty, tang ty tương quan đề điều tang nghi : hương đình chân đình, tràng phan, bái nhạc, khám tiền tán ý, thang lô, thiêu đăng, trúc bê, chủ trượng, phát tử, hương hạp, pháp y đăng vật. Tiểu sư tùy khám hậu. Minh đại chung, chư pháp khí tống tang. Khởi khám niệm tụng vân: “Kim quan tự cử, nhiều Câu Thi chi đại thành. Tràng bái diêu không, phó trà từ chi thịnh lễ. Ngưỡng bằng đại chúng, xưng niệm hồng danh. Dụng biểu phàm vi, thượng tư giác lộ. Niệm thanh tịnh pháp thân Tỳ-lô-giá-na Phật vân vân”. Nhược toàn thân nhập tháp, tắc vân: “Phó nan đề chi thịnh lễ”. Tang ty duy-na tán thiêu hương, dẫn tiểu sư bái thỉnh. Khởi khám Phật sự. Khám chí sơn môn thủ, thỉnh điện đình, quải chân, điện trà thang câu hữu Phật sự. Lưỡng tự, đại chúng môn liệt, sĩ

khám xuất dĩ, sơn môn duy-na hướng nội hiệp chưởng trung lập. Cử vãng sanh chú hoặc tứ Thánh hiệu. Đại chúng tề niệm. Chủ tang lĩnh chúng, lưỡng lưỡng phân xuất. Tả hữu biểu tán tuyệt liễu, tề bộ tịnh hành, vô đắc ai kiên giao ngũ, các hoài bi cảm. Đô tự áp tang. Tang ty duy-na, tri khách, Thánh tăng thị giả, biểu hành tang sấn.

XUẤT TANG TREO DI ẢNH, DÂNG CÚNG TRÀ THANG

[1128c15] *Khố ty và tang ty hỗ tương phối hợp chỉ huy chuẩn bị xếp đặt các đồ dùng trong nghi thức đưa tang gồm: hương đình: cái đình nhỏ cao chừng 1^m, có bốn chân chống xuống khi dùng, có hai cánh trước và hai cánh sau cột sợi dây da, hai người khiêng mắc vào vai một trước một sau mà khiêng đi. Hương đình là cái đình nhỏ đặt lư hương khiêng đi trong đám tang), đình nhỏ đặt di ảnh, cờ phướn, đội nhạc lễ diễn xướng ca vịnh tiếng Phạn. Trước quan tài là các vật như lọng che ghế dựa, thang thủy và lư hương, đèn lồng, cây bê (trúc bê) chủ trượng, cây xơ quất (phất tử), hộp hương, pháp y. Khi đám tang ra đi, các tiểu sư đệ tử đi sau xe tang, gióng đại hồng chung và thổi đánh tất cả các pháp khí để đưa tang. Khi nhắc quan tài lên niệm tụng: “Quan tài vàng tỳ động nhắc lên, vòng quanh thành lớn Câu-thi-la, cờ phướn đón gió lồng lộng, đại lễ đưa đến chỗ hỏa thiêu (trà tì). Ngưỡng mong nhờ đại chúng, xưng*

niệm hồng danh chư Phật Bồ-tát, hầu biểu thị tình cảm không thể xa rời đối với cố trụ trì, đồng thời giúp đỡ giác linh cố trụ trì thuận lợi tìm đường giác ngộ đến nơi thanh tịnh trang nghiêm của đất Phật! Thỉnh mời niệm pháp thanh tịnh của Phật Tỳ-lô-xá-na!” (còn nếu như không hỏa thiêu quan tài mà đưa toàn thân vào tháp thì nói: “Thạnh lễ đến nan đề” (tức tiếng Phạn của từ “tháp bà”, có nghĩa là cái tháp). Duy-na tiến lên phía trước đốt hương, dẫn các tiểu sư đệ tử của trụ trì bái thỉnh tiến hành Phật sự khởi quan. Khi đưa quan tài đến cửa cổng chùa, thỉnh cúng tế điện, đình nhỏ, treo di ảnh và cúng trà thang. Cả ba nghi thức đều có cử hành Phật sự. Hai tỳ và đại chúng đứng sắp hàng tại hai bên cổng. Chờ cho quan tài đưa ra khỏi cổng, duy-na của chùa nhà, mặt hướng vào trong chùa, chấp tay đứng ngay chính giữa cửa cổng tụng niệm chú Vãng sanh, hoặc giả tuyên niệm danh hiệu của tứ thánh là A-di-đà Phật, Bồ-tát Quán thế âm, Bồ-tát Đại thế chí, Bồ-tát Đại hải chúng. Đại chúng đồng loạt niệm theo, chủ tang lễ suất lãnh đại chúng chia ra hai bên phải trái mà ra cổng, rắc rải giấy cắt hình lá liễu màu trắng ra hai bên cho mọi người. Khi đi đưa tang, mọi người ở các bộ phận đều đồng bộ mà bước đều, không được chen vai thích cánh nói chuyện phiếm, ai ai cũng phải biểu lộ lòng mang nặng bi thương. Đô giám tự phụ trách giám đốc tiến hành nghi thức xuất tang,

duy-na tri khách của tang ty cùng với thị giả Thánh
tăng lo phân phát vật bố thí lúc xuất tang.

*

* *

茶毘

[1128c27] 喪至涅槃臺。喪司維那俟都寺上香茶了。進前燒香。引小師拜請秉炬佛事。山門維那念誦云(是日則有新示寂。堂頭和尚化緣既畢遽返真常。靈棺遍遶於拘尸。性火自焚於此日。仰憑大眾。資助覺靈。南無西方極樂世界大慈大悲阿彌陀佛。十念眾和畢。上來稱揚聖號恭贊化儀。體格先宗。峻機不容於佛祖。用開後學。悲心仍攝於人天。收幻化之百骸。入火光之三昧。茶傾三奠。香爇一爐。頂戴奉行和南聖眾)舉大悲呪。回向云(上來念誦諷經功德。奉為堂頭和尚茶毘之增崇品位。十方三世一切云云)山門知客舉楞嚴呪。回向同前。次鄉人舉經。大眾同諷畢。首座領眾。歸寺赴齋。小師鄉人法眷守化收骨。齋罷鳴僧堂鍾集眾。仍備儀從。迎骨回寢堂安奉。請安骨佛事。掛真供養諷經。二時上粥飯。三時上茶湯。或十日半月。大眾諷經靈骨入塔則止。

TRÀ TỶ

[1128c27] Tang chí Niết-bàn đài, tang ty duy-na sĩ
đô tự thượng hương, trà liêu, tấn tiền thiêu hương,
dẫn tiểu sư báỉ thỉnh bình cứ Phật sự. Sơn môn duy-
na niệm tụng vân: “Thị nhật tắc hữu tân thị tịch.
Đường đầu Hòa thượng hóa duyên ký tất, cử phản
chân thường. Linh quan biến nhiễu ư Câu-thi, tính
hỏa tự phần ư thử nhật. Ngưỡng bằng đại chúng, tư
trợ giác linh. Nam mô Tây phương cực lạc thế giới
đại từ đại bi A-di-đà Phật”. Thập niệm, chúng hòa
tất: “Thượng lai xưng dương Thánh hiệu, cung tán
hóa nghi thể cách tiên tông, tuấn cơ bất dung ư Phật
Tổ, dụng khai hậu học, bi tâm nhưng nhiếp ư nhân
thiên. Thu huyễn hóa chi bách hài, nhập hỏa quang
chi Tam muội. Trà khuynh tam điện, hương nhiệt
nhất lô, đỉnh (đảnh) đái phụng hành, hòa nam Thánh
chúng”. Cử Đại bi chú, hồi hướng vân: “Thượng lai
niệm tụng phúng kinh công đức, phụng vi đường đầu
Hòa thượng trà tỳ chi thứ, tặng sùng phẩm vị, thập
phương tam thế nhất thiết vân vân”. Sơn môn tri
khách cử Lăng nghiêm chú, hồi hướng đồng tiền.
Thứ hương nhân cử kinh, đại chúng đồng phúng.

Tất, thủ tọa lĩnh chúng quy tự phó trai, tiểu sư,
hương nhân, pháp quyến tự hóa thu cốt. Trai bãi
minh tăng đường chung tập chúng, nhưng bị nghi
tùy, nghinh cốt hồi tẩm đường an phụng. Thỉnh an

cốt Phật sự, quải chân cúng dường, phúng kinh. Nhị thời thượng chúc phạn, tam thời thượng trà thang. Hoặc thập nhật, bán nguyệt đại chúng phúng kinh. Linh cốt nhập tháp tắc chỉ.

LỄ TRÀ TỶ

[1128c27] Đám tang đến đài hỏa táng (Niết-bàn đài), duy-na của tang ty chờ cho đô giám tự dâng hương, cúng trà xong, bước tới trước đốt hương, dẫn dắt các tiểu sư đệ tử của cố trụ trì thỉnh mời cử hành Phật sự đốt đuốc gỗ tượng trưng. Duy-na của chùa nhà niệm tụng rằng: “Hôm nay cố Hòa thượng đường đầu vừa mới viên tịch, chuyện hóa duyên của ngài ở nhân thế đã xong, bèn quay về ngay Niết-bàn chân thường. Quan tài đã đi vòng quanh thành lớn Câu-thi-na-yết-la (Kusinara), tính hỏa tự bùng cháy tại hôm nay đây. Ngưỡng mong nhờ đại chúng giúp đỡ giác linh về nơi cảnh giới Niết-bàn! Nam mô Tây phương Cực lạc thế giới đại từ đại bi A-di-đà Phật”, niệm một thời 10 lần, đại chúng cùng hòa niệm theo 10 lần xong thì duy-na lại nói: “Việc tuyên dương Thánh hiệu vừa rồi là kiện thành xúc tiến nghi thức hỏa thiêu. Cố Hòa thượng đường đầu kế thừa tinh túy của Tông môn, đối với việc nắm bắt áo nghĩa Thiền học đã tiếp cận mức độ Phật – Tổ, mà ứng dụng thực tế là đã khai phát, khai thị rộng rãi cho kẻ hậu học, lòng từ bi lớn lao của Hòa thượng thật đã đủ sâu

rộng để bao dung cả đất trời. Như nay đây đem một mảnh hình hài hư ảo đưa vào trong ánh lửa sáng rực để thực hiện định luật ‘chư hành hòa hiệp’, xin thành khẩn dùng ba chén trà thô, một bát lư hương nhạt khói dâng cúng lễ điện. Chúng con nhất định kiên thành phụng hành những điều mà cố Hòa thượng đã dạy dỗ, lễ kính và đoàn kết tất cả những người con Phật tin pháp”. (Tri khách chùa nhà) cất tiếng tụng chú Đại Bi, hồi hướng rằng: “Công đức niệm tụng kinh chú vừa rồi, xin trọn hồi hướng cho Hòa thượng đường đầu vừa mới hỏa thiêu được tăng cao phẩm vị! Xin chư Phật Bồ-tát trong mười phương ba cõi che chở giúp đỡ!”. Tri khách chùa nhà lại cất tiếng tụng chú Lăng nghiêm, đoạn hồi hướng cũng giống như vừa nêu trên. Kế đến, các người cùng quê hương với cố trụ trì cử kinh, đại chúng cùng tụng theo. Xong, thủ tọa suất lãnh đại chúng quay về chùa nhà độ trai. Các tiểu sư đệ tử của cố trụ trì, người cùng quê và chư huynh đệ đồng đạo với trụ trì ở lại canh lửa tàn để thu nhặt tro xương. Độ trai xong, thỉnh chuông tại tăng đường tập họp đại chúng, chuẩn bị toàn bộ nghi tụng, nghinh đón cốt đưa về tẩm đường cố trụ trì an định phụng thờ, cùng thỉnh mời cử hành Phật sự an trí di cốt, đoạn treo di ảnh lên mà cúng dường cơm cháo và tụng kinh. Từ đó cứ mỗi ngày hai lần dâng cúng cơm cháo, và ba lần sáng, trưa, chiều dâng cúng trà và thang thủy. Mỗi 10 ngày hay nửa tháng

đại chúng đến tụng kinh một lần cho tới khi linh cốt
đưa vào tháp mới thôi.

*

* *

全身入塔

[1129a11] 龕至塔所。都寺上香茶畢。喪司維那進
燒香。引小師拜請入塔佛事畢。山門維那念誦云
(切以。雙趺示相。紹靈鷲之遺規。隻履顯宗。表
少林之垂範。全機隱顯盛法始終。仰憑大眾資助
覺靈。南無西方極樂世界大慈大悲阿彌陀佛。十
念畢。上來稱揚十念資助往生。惟願。慧鏡無邊
慈雲廣布。四生界內。示不生不滅之因。六趣道
中。說無我無人之法。茶傾三奠。香爇一爐。頂
戴奉行和南聖眾)其舉經諷誦次第。並與涅槃臺
同。但回向則云(入塔之次)候掩壙一切畢備。然
後請撒土佛事。迎真回寢堂供養。主喪炷香禮
真。次諸山兩序大眾小師禮真畢。小師插香大展
三拜。謝主喪。次兩序大眾謝主喪詞云(山門不幸
先堂頭和尚示寂。極荷主盟後事)主喪答云(仰荷
匡扶得無曠敗)主喪同喪司一行人。巡察致謝。次
小師巡察拜謝。山門維那送見職侍者侍真侍者。
歸眾寮。每日三時上茶湯集眾諷經。俟迎牌位入
祖堂則止。或待新住持至。方入祖堂有佛事。

TÒAN THÂN NHẬP THÁP

[1129a11] Khám chí tháp sở, đô tự thượng hương, trà tất, tang ty duy-na tấn thiêu hương, dẫn tiểu sư báỉ thỉnh nhập tháp Phật sự. Tất, sơn môn duy-na niệm tụng vân: “Thiết dĩ song phu thị tướng, thiêu Linh Thứu chi di quy, chích lý hiển tông, biểu Thiếu Lâm chi thù phạm. Toàn cơ ẩn hiện, thịnh pháp thủy chung. Ngưỡng bằng đại chúng, tư trợ giác linh. Nam mô Tây phương Cực lạc thế giới đại từ đại bi A-di-đà Phật”. Thập niệm tất, “Thượng lai xưng dương thập niệm, tư trợ vãng sanh. Duy nguyện từ cảnh vô biên, từ vân quảng bố, tứ sanh giới nội, thị bất sanh bất diệt chi nhân, lục thú đạo trung, thuyết vô ngã vô nhân chi pháp. Trà tỳ tam điện, hương nhiệt nhất lô, đỉnh đáỉ phụng hành, hòa nam Thánh chúng”. Kỳ cử kinh phúng tụng thứ độ, tịnh dữ Niết-bàn đài đồng, dẫn hồi hương tất vân: “Nhập tháp chi thứ”. Hậu yêm khoáng nhất thiết tất bị, nhiên hậu thỉnh toát thổ Phật sự, nghinh chân hồi tẩm đường cúng dường. Chủ tang chú hương lễ chân, thứ chư sơn, lưỡng tự, đại chúng, tiểu sư lễ chân. Tất, tiểu sư tháp hương đại triển tam báỉ tạ chủ tang. Thứ lưỡng tự, đại chúng tạ chủ tang, từ vân: “Sơn môn bất hạnh, tiên đường đầu Hòa thượng thị tịch, cực hà chủ minh hậu sự”. Chủ tang đáp vân: “Ngưỡng hà khuông phù, đấck vô khoáng bại”. Chủ tang đồng tang ty nhất hành nhân tuần liêu trí tạ, thứ tiểu sư tuần liêu báỉ tạ. Sơn môn duy-na tống hiệu (kiến) chức thị giả, thị chân thị giả qui chúng liêu. Mỗi

nhật tam thời thượng trà thang, tập chúng phúng kinh, sĩ
nghinh bài vị nhập Tổ đường tặc chỉ. Hoặc đãi tân trụ
trì chí phương trượng Tổ đường, hữu Phật sự.

NGHI THỨC ĐƯA TOÀN THÂN VÀO THÁP

*[1129a11] Khi đưa quan tài đến tháp, tăng đô giám
tự dâng hương trà xong thì duy-na của tang ty bước
đến trước đốt hương, suất lãnh các tiểu sư đệ tử của
cố trụ trì bái thỉnh cử hành nghi thức Phật sự nhập
tháp xong thì duy-na của chùa nhà niệm tụng rằng:
“Chúng ta tha thiết nghĩ rằng, Thiên tăng khi ngồi
thì xếp bằng hai chân theo thế kiết-già, ấy là kế
thừa qui định truyền thống của Phật Đà khi thuyết
pháp tại Linh sơn, lấy việc sơ tổ Bồ-đề-đạt-ma quảy
một chiếc dép về Tây làm tiêu chí của Thiên tông,
đồng thời biểu thị khuôn mẫu của Thiên tông (là do
sơ Tổ 9 năm nhìn vách tại Thiếu Thất Thiếu Lâm
lưu truyền lại). Toàn bộ Thiên cơ lúc ẩn lúc hiện,
đại pháp có đầu có đuôi. Ngưỡng mong đại chúng
giúp đỡ giác linh của cố trụ trì dễ dàng về Tây
Thiên! Nam mô Tây phương Cực lạc thế giới đại từ
đại bi A-di-đà Phật”. Niệm 10 lần xong, lại nói:
“Mười lần xưng dương hồng danh đức A-di-đà vừa
rồi là tiếp đỡ cố Hòa thượng đường đầu vãng sanh
về thế giới Cực lạc. Duy nguyện Phật pháp như
gương tuệ (huệ) không ngăn không mé, lòng từ của
Thế Tôn như mây lành ban bố rộng khắp các chúng*

sanh. Trong cõi tứ sanh (thai sanh, trứng sanh, thấp sanh, hóa sanh) đều khai thị cho biết nguyên nhân bất sanh bất diệt. Nơi sáu nẻo luân hồi (địa ngục, ngạ quỷ, súc sanh, a-tu-la, trời, người) đều nói cho pháp vô ngã vô nhân (vạn sự vạn vật trên đời đều không phải là tự thể thực tại độc lập vĩnh hằng). Kính cẩn dâng ba chén trà thô, một làn khói nhang ở lư hương để mà tế điện ! Thành khẩn cử hành chỉ thị của Phật, tất cả đồ chúng tin Phật phải kính trọng và đoàn kết nhau!”. Nghi thức tụng niệm theo thứ tự tiếp đó đều giống như tình huống tiến hành lễ hỏa thiêu tại đài Niết-bàn, nhưng hồi hướng công đức thì nói: “Nguyện đem công đức này hồi hướng cho cố Hòa thượng đường đầu khiến thịnh lễ đưa ngài vào Tháp Bà tăng thêm phần rạng rỡ”. Chờ cho đất cát để lấp miệng tháp đều cụ bị đầy đủ, mới thỉnh cử hành Phật sự lấp đất miệng tháp, rồi sau đó rước di ảnh về tẩm đường cúng dường. (Tại tẩm đường), người chủ tang lễ đốt hương lễ bái di ảnh cố trụ trì. Kế đó, trụ trì các chùa bạn, hai tự và đại chúng cùng các tiểu sư đệ tử cố trụ trì lễ bái di ảnh xong, các tiểu sư đệ tử hướng về người chủ tang thắp nhang, trải tọa cụ giập đầu cử hành đại lễ lạy ba lạy biểu thị cảm tạ ơn. Tiếp đó, hai tự và tất cả tăng chúng cảm tạ người chủ tang lễ, lời trí tạ như sau: “Chùa nhà chẳng may cố Hòa thượng đường đầu viên tịch. Thừa mong ngài ra tay tận lực chủ trì

tang lễ (thật hết mực cảm tạ!)”. Người chủ tang đáp lời: “Thật ra trái lại phải cảm ơn các vị đã tận lực hiệp trợ phối hợp nên mới được hoàn mãn chẳng có chút sơ xuất nào”. Kế đó, người chủ tang suất lãnh tất cả nhân viên trong tang ty cùng đến các liêu cảm tạ mọi người. Kế tiếp, các tiểu sư đệ tử cố trụ trì cũng đi khắp liêu để lễ bái cảm tạ. Duy-na của chùa nhà đưa thị giả đương nhiệm của cố trụ trì và thị giả phục thị di ảnh về liêu của tăng chúng an nghỉ. Mỗi ngày ba thời dâng cúng trà thang và tập hợp đại chúng tụng kinh cho đến khi đón bài vị đưa vào tổ đường mới thôi. Hoặc giả phải đợi tân trụ trì kế nhiệm đến mới kết hợp cử hành nghi thức Phật sự đưa di ảnh vào tổ đường.

*

* *

唱衣

[1129a26] 至期僧堂前。或法堂上下間設大眾坐位。中間向裏裏安長卓。置筆硯大磬其上。鳴僧堂鍾集眾。首座與主喪分手。兩序大眾次第而坐。喪司維那知客聖僧侍者向主喪位坐。維那念誦云(留衣表信。乃列祖之垂規。以法破慳。稟先達之遺範。今茲估唱用表無常。仰憑大眾念。清淨法身毘盧遮那佛。云云)畢開籠出衣鉢。依號排席上。請提衣佛事畢。維那鳴磬一下。白云扶唱衣之法蓋稟

常規。新舊短長自宜照顧。磬聲斷後不得翻悔。謹白)若法衣多添留遺囑。次第呈衣。維那拈唱喪司合千人貴在公心主行。維那定價打磬。行者瞻顧前後。唱定名字。知客寫名上單。侍者依名發標。唱衣畢。結定鈔數主喪僉單。交鈔取衣不得徇私減價。主喪力主其事。今多作鬪拈甚息喧爭。其法用小片紙。以千字文次第書字號。每一號作三段。寫於上仍用印記關防。量眾多少。與喪司合千人封定。至期呈過主喪。兩序首座開封知客分俵堂司行者捧盤隨侍者。侍者剪取其半。置盤內畢。以盤置首座側。安水盆於下抖勻。維那拈衣唱價訖。首座臨時呼一童行。信手拈盤中半鬪。遞與首座。開看字號分曉。說與堂司行者。喝某字號。眾人各開所執半鬪。字號同者即應。如不願唱此號衣物則不應。三唱不應。首座以半鬪投水盆中。再令撮起半鬪。復唱起。應者堂司行者往收半號。到首座處對同。報與維那稱云。某物唱與某人。鳴磬一下。知客上單。侍者發標。供頭行者遞與唱得人。衣物仍舊入籠次第唱畢。維那鳴磬一下。回向云(上來唱衣念誦功德。奉為示寂堂頭和尚增崇品位。十方三世云云)眾散各自照價持標取衣。三日後不取者依價出賣。造單帳。唱衣古法(見大眾章)。

單式

[1129b28] 尚頭和尚示寂謹具衣物。估唱鈔數。收支于後。

[1129c01] 一收鈔若干(係某件唱到)

- [1129c02] 一收鈔若干(係某項收到)
- [1129c03] 一支鈔若干(係某項用度)
- [1129c04] 一支鈔若干(係某項支使 逐一列寫)
- [1129c05] 已上共收鈔若干
- [1129c06] 共支鈔若干
- [1129c07] 除支外見管鈔若干(准齋七追修僧行經資用)
- [1129c08] 右具如前
- [1129c09] 年月日喪司行者某具
- [1129c10] 呈把帳執事人兩序典喪各書名僉押

XƯƠNG Y

[1129a26] Chí kỳ, tăng đường tiền hoặc pháp đường thượng, hạ gian thiết đại chúng tòa vị, trung gian hưởng lý hoàn an tường trác, trí bút nghiễn, đại khánh kỳ thượng. Minh tăng đường chung tập chúng. Thủ tọa dĩ chủ tang phân thủ, lưỡng tự, đại chúng thứ đệ nhi tọa. Tang ty duy-na, tri khách, Thánh tăng thị giả hưởng chủ tang vị tọa. Duy-na niệm, tụng vân: “Lưu y biểu tín, nãi liệt Tổ chi thù quy, dĩ pháp phá khan (san), bảm tiên đạt chi di phạm. Kim tư cổ xương, dụng biểu vô thường. Tức bằng đại chúng niệm thanh tịnh pháp thân Tỳ-lô-giá-na Phật vân vân”. Tất, khai lung xuất y bát, y hiệu bài tịch thượng. Thỉnh đề y Phật sự tất, duy-na minh khánh nhất hạ, bạch vân: “Phù, xương y chi pháp, cái bảm thường quy, tân cự, đoản trường, tự

nghi chiếu cố. Khánh thanh đoạn hậu, bất đắc phiên hối. Cẩn bạch”. Nhược pháp y đa, thêm lưu di chúc. Thứ đệ trình y, duy-na niêm xương. Tang ty hiệp can nhân, quý tại công tâm chủ hành. Duy-na định giá đả khánh, hành giả chiêm cố tiền hậu xương định danh tự. Tri khách tả danh thượng đơn, thị giả y danh phát tiêu. Xương y tất, kết định sao số. Chủ tang kiểm đơn, giao sao thủ y. Bất đắc tuân tư giảm giá, chủ tang lực chủ kỳ sự.

Kim đa tác cư niêm, thậm tức huyên tranh. Kỳ pháp dụng tiểu phiến chỉ dĩ thiên tự văn thư đệ thư tự hiệu, mỗi nhất hiệu tác tam đoạn tả ư thượng, nhưng dụng ấn ký quan phòng, lượng chúng đa thiếu, dữ tang ty hiệp can nhân phong định. Chí kỳ, trình quá chủ tang, lưỡng tự, thủ tọa khai phong. Tri khách phân biểu, đường ty hành giả phủng bàn tùy thị giả. Thị giả tiền thủ kỳ bán trí bàn nội. Tất, dĩ bàn trí thủ tọa trác, an thủy bồn ư hạ, đầu quân. Duy-na niêm y xương giá cật, thủ tọa lâm thời hô nhất đồng hành, tín thủ niêm bàn trung bán cư, đệ dữ thủ tọa, khai khán tự hiệu phân biểu, thuyết dữ đường ty hành giả hát mõ tự hiệu. Chúng nhân các khai sở chấp bán cư, tự hiệu đồng giả tức ứng. Như bất nguyện xương thủ hiệu y vật, tắc bất ứng. Tam xương bất ứng, thủ tọa dĩ bán cư đầu thủy bồn trung tái linh toát khởi bán cư, phục xương. Khởi

ứng giả đường ty hành giả vãng thu bán hiệu, đáo thủ tọa xứ đối đồng, báo dữ duy-na, xưng vân: “Mỗ vật xướng dữ mỗ nhân”. Minh khánh nhất hạ, tri khách thượng đơn, thị giả phát tiêu, cung đầu hành giả đệ dữ xướng đắc nhân, y vật nhưng cự nhập lung.

Thứ đệ xướng tất, duy-na minh khánh nhất hạ, hồi hưởng vân: “Thượng lai xướng y niệm tụng công đức, phụng vi thị tịch đường đầu Hòa thượng tăng sùng phẩm vị. Thập phương tam thế vân vân”. Chúng tán, các tự chiếu giá, trì tiêu thủ y. Tam nhật hậu bất thủ giả, y giá xuất mại, tại đơn trưởng. Xướng y cổ pháp kiến đại chúng chương.

Đơn Thức:

[1129b28] Thượng đầu Hòa thượng tịch, cần cụ y vật cô xướng sao số thu chi ư hậu:

Nhất thu sao nhược can (hệ mỗ kiện xướng đáo)

Nhất thu sao nhược can (hệ mỗ hạng thu đáo)

Nhất chi sao nhược can (hệ mỗ hạng dụng độ)

Nhất chi sao nhược can (hệ mỗ hạng chi sử)

Trục nhất liệt tả

Dĩ thượng công thu nhược can

Cộng chi sao nhược can

Trừ chi ngoại hiện quản sao nhược can (chuẩn trai thất truy tu tăng hành kinh tư dụng)

Hữu cụ như tiền

Niên ... nguyệt ... nhật, tang ty hành giả mỗ cụ

Trình bả trưởng chấp sự nhân, lưỡng tự điển tang
các thư danh kiểm áp.

RAO BÁN ĐẤU GIÁ DI VẬT CỦA CỔ TRỤ TRÌ

(chủ yếu là Y nên gọi là Xướng Y)

[1129a26] Đến thời khoảng qui định, trước tăng đường hoặc hai bên phải trái của pháp đường bày trí chỗ ngồi của đại chúng. Ngay khoảng giữa mặt hướng về bên trong đặt một cái bàn dài nằm ngang, trên đó bày bút, nghiên và một cái khánh lớn. Thỉnh chuông tại tăng đường tập họp chúng, thủ tọa và người chủ tang ngồi ngang mặt nhau. Hai tự và đại chúng chia nhau theo thứ lớp ngồi hai bên, duy-na của ban lo việc tang lễ, tri khách và thị giả Thánh tăng ngồi giáp mặt với người chủ tang lễ. Duy-na niệm tụng rằng: “Litu lại y để biểu thị lòng tin, đây là qui định do liệt Tổ bao đời truyền lại. Năm Phật pháp để phá trừ keo lặn, ấy là phong cách của các bậc tiền bối hiền đạt để lại mà chúng ta phải tôn trọng tuân theo. Nay đây rao bán đấu giá di vật của cổ trụ trì, chính là để biểu minh vạn sự, vạn vật biến hóa vô thường. Những mong đại chúng cảm phiền niệm tụng pháp thân thanh tịnh của Phật Tỳ-lô-xá-na! v.v...”. Nghi thức xong đâu đấy, mở giỏ tráp lấy y vật mà cổ trụ trì súc tích được bấy lâu nay ra, y theo

số hiệu đã đánh dấu mà bày ra trên bàn dài, thỉnh mời cử hành Phật sự rao bán đấu giá y vật của cố trụ trì xong, duy-na đánh một tiếng khánh, bảm bạch rằng: “Này, biện pháp rao bán đấu giá y vật của cố trụ trì lưu lại phải tôn thủ qui củ nhất định, tức là đối với mỗi vật đem rao bán phải căn cứ vào tình trạng cũ mới, dài ngắn tự mỗi người nên dòm xét. Sau khi tiếng khánh quyết định chấm dứt thì kể như việc mua bán đã xong, chừaing đó không ai được tiếc rẻ nhé! Xin bảm bạch rõ ràng như thế!”. Nếu pháp y (cà-sa) để lại nhiều quá, thì phải căn cứ vào di chúc lưu tồn để mà phân ngạch. Trong quá trình rao bán đấu giá phải theo thứ tự mà đưa trình y vật cho duy-na, duy-na nhất nhất đưa lên báo giá. Nhân viên chức sự lo việc tang lễ, trong việc rao bán đấu giá này, quý ở công tâm mà chủ trì công việc. Duy-na định giá rồi đánh khánh, hành giả theo dõi hai bên phải trái, trước sau báo tên họ người quyết định mua y vật, tri khách biên chép tên họ người mua vào một danh sách, thị giả y theo tên họ trong danh sách mà phát biên lai làm bằng. Việc rao bán y vật xong rồi, kết toán tổng số giá tiền, người chủ tang lễ kiểm điểm lại danh sách. Người mua giao tiền và nhận lại y vật mua được, nhân viên phụ trách đấu giá không được vì tình riêng mà giảm bớt giá tiền. Người chủ tang phải nghiêm túc theo dõi kiểm tra việc tiến hành sao cho trơn tru thuận lợi.

Gần đây, người ta thường dùng biện pháp nêu thẻ để xử lý việc rao bán y vật, đây là một biện pháp rất hay để tránh cảnh tranh giành, chen lấn mua y vật bán đấu giá. Cách này là dùng một miếng giấy nhỏ y theo thứ tự các chữ của Thiên tự văn mà viết chữ hiệu vào. Mỗi một miếng thẻ giấy tự hiệu được chia ra làm ba đoạn viết chữ lên đó, đoạn đóng dấu vào mỗi chữ đề phòng gian lận. Phải liệu định xem số người mua nhiều ít mà viết giấy thẻ nhiều hay ít, viết xong giao cho nhân viên tang ty niêm phong lại. Đến lúc rao bán đấu giá, đem thẻ viết chữ số hiệu trình cho người chủ tang và hai tự kiểm soát lại lần chót, rồi thủ tọa mở niêm. Tri khách phát giấy thẻ hiệu, hành giả đường ty bưng mâm đi theo sát bên thị giả. Thị giả lấy thẻ giấy có chữ hiệu vừa phân phát cho mỗi người, tuân tự cắt đôi, lấy một nửa bỏ vô cái mâm mà hành giả đường ty bưng theo bên mình. Cắt xong hết rồi, đem mâm đặt ở bên cạnh người thủ tọa, rồi dùng tay xào trộn mớ nửa thẻ hiệu đựng trong mâm, đoạn đặt một chậu nước phía dưới. Khi duy-na đưa y vật lên rao giá bán xong, thì ngay lúc đó thủ tọa gọi một đồng tử bảo nó thò tay vào một cách không chú ý trong mâm nhặt ra nửa miếng thẻ hiệu đưa cho thủ tọa mở ra xem nửa thẻ mang số hiệu gì, rồi báo cho đường ty hành giả lớn tiếng đọc lên số hiệu đó. Lúc đó, mỗi người đều mở lòng bàn tay mình đang nắm giữ nửa tấm thẻ hiệu ra

xem nó số mấy. Nếu ai có nửa tấm thẻ trùng với số hiệu mà hành giả đường ty vừa đọc thì lên tiếng, nếu như người có nửa thẻ trùng số hiệu hành giả vừa đọc mà không muốn mua món y vật đó thì khỏi lên tiếng ưng mua. Số hiệu được hô ba lần mà không có ai lên tiếng thì thủ tọa ném nửa tấm giấy thẻ hiệu vừa hô đó vào chậu nước dưới nền, rồi lại bảo đồng tử thò tay một cách vô ý vào mâm bốc nửa tấm thẻ hiệu khác để lại hô lên số hiệu thẻ. Như có người đáp ứng chịu mua lên tiếng, thì hành giả đường ty đến thu nửa tấm thẻ hiệu của người đó, đến chỗ thủ tọa so sánh lại thấy khớp nhau thì báo với duy-na rằng: “Vật này (mỹ y vật) đã quyết định bán cho vị tăng ... (mỹ) mua”. Nói xong, đánh một tiếng khánh, tri khách viết tên vị đó vào danh sách rồi thị giả phát phiếu biên nhận, hành giả cung đầu đón lấy biên nhận đưa lại cho vị tăng mua được y vật. Tuy nhiên, y vật vẫn chưa phát ngay mà được cất giữ lại trong rương tráp như cũ. Sau khi theo thứ tự rao bán xong, duy-na đánh một tiếng khánh, biểu thị chuyển thí công đức cho cố trụ trì rằng: “Công đức niệm tụng qua việc rao bán đấu giá vừa rồi đều hồi hướng cho Hòa thượng đường đầu vừa viên tịch, mong ngài được tăng cao phẩm vị. Chư Phật trong mười phương ba cõi bảo hộ cho ngài v.v...”. Mọi người tản ra, những người mua được căn cứ vào phiếu biên lai mà đi nhận y vật. Nếu có người nào

trong vòng ba ngày không đến nhận y vật thì y vật sẽ định y giá cũ mà bán (viết danh sách và phép xua bán đấu giá sẽ nói rõ trong chương Đại chúng).

Hình thức phiếu thu chi rao bán đấu giá y vật:

[1129b28] Hòa thượng đường đầu viên tịch, số tiền rao bán y vật ghi chép vào phiếu thu chi như sau :

a- Số tiền thu vào (do món ... (mõ) bán được)

b- Số tiền thu vào (do hạng mục ... thu được)

c- Số tiền chi ra (do hạng mục ... dụng độ)

d- Số tiền chi ra (do hạng mục ... chi dùng), được kê ra như sau:

Theo như trên thì tổng số tiền thu được là :

Tổng số tiền chi ra là:

Trừ phần chi ra, hiện số tiền còn lại được bảo quản là:
(Số tiền này sung vào việc gập trai hội các tuần thất chi cho tiền đãi thọ các tăng nhân tụng kinh hồi hướng công đức cho người quá vãng và chi cho tiền mua kinh sách) có nêu ra như trên.

Ngày ... tháng ... năm ...

Hành giả mõ của tang ty cụ trình, chấp sự tăng quản lý sổ sách, hai tự và điển tang (chấp sự tăng phụ trách việc tang) đều ghi tên họ và ký tên vào.

*

* *

靈骨入塔

[1129c11] 至期隔宿准備儀從。正日鳴鍾眾集。都寺上香畢。請起骨佛事。送至塔所。請入塔佛事。其舉經諷誦回向並與全身入塔語同。迎真歸寢堂供養及謝主喪人等禮並同。

LINH CỐT NHẬP THÁP

[1129c11] Chí kỳ, cách túc chuẩn bị nghi tụng, chính nhật minh chung tập chúng. Đô tự thượng hương tất, thỉnh khởi cốt Phật sự. Tống chí tháp sở, thỉnh nhập tháp Phật sự. Kỳ cử kinh phúng tụng, hồi hương tịnh dữ toàn thân nhập tháp ngữ đồng. Nghinh chân quy tẩm đường cung dưỡng cập tạ chủ tang nhân đẳng lễ tịnh đồng.

ĐƯA LINH CỐT VÀO THÁP

[1129c11] Cách một đêm tới ngày đưa linh cốt vào tháp chuẩn bị nghi tụng. Đúng ngay ngày đưa linh cốt vào tháp, thỉnh chuông tập họp đại chúng. Đô giám tự thượng hương xong, thỉnh mời cử hành Phật sự đưa linh cốt đi. Đưa cốt đến chỗ tháp, thỉnh mời cử hành Phật sự đưa linh cốt vào tháp. Tất cả các nghi thức tụng niệm kinh văn và hồi hướng công đức cho cố trụ trì đều giống như nghi thức cử hành lúc đưa toàn thân vào tháp, riêng phần nghi thức nghinh đón di ảnh về tẩm đường cúng dưỡng cùng lễ tiết cảm tạ người chủ tang đều giống như tình huống lúc đưa toàn thân vào tháp.

*

* *

下遺書

[1129c16] 喪事畢。主喪請侍者辦事人。充專使。分路馳送諸山法眷檀越官員遺書。唯尊宿相見下語。須擇能事人充專使。至彼寺首到客司相見。知客引見侍司。預備祥袱盛書物。侍者詣方丈通覆。住持當即相接令請兩序同開書專使進前問訊云(請和尚趺坐)若住持垂語。須下語插香展禮。住持免則觸禮如常相看。燒香喫茶罷。待兩序至。專使起爐前謝茶。再插大香一片。展禮稟云(某處和尚某月某日歸寂。遺書遺物令某馳送)即呈書物住持云(法門衰落不勝哀感)兩序進問訊。首座分手就坐。專使住持對面退一位坐。茶罷起身。住持白云(法門不幸某處和尚歸寂不勝哀感)侍者備書剪托書物。侍者度書與住持。接就爐上熏付侍者。送與維那。行者度剪開緘宣讀已。侍者揖專使上住持對面位坐(西堂權趨向下位坐讓客)侍者燒香點湯送專使歸安下處。先住持問訊。次侍者兩序問訊。知客引巡察。先庫司次頭首寮蒙堂四寮侍者稟請特為湯湯。罷藥石。至晚湯果大方遺書至。兩序光伴以次。兩序上首維那侍者光伴。請書記作祭文。方丈祭文或住持自作江湖法眷辦事皆當備香致祭。侍者一一提點。次早方丈請茶。法堂下間設靈几排祭。侍者覆上堂。行者

報眾掛上堂牌。座下備卓袱盛書物。座左排住持位。鳴鼓眾集。住持出法座下位前立。鼓絕進香卓。知客引專使。住持前行禮插香。初展云(輒持遺墨仰萬尊慈下情不勝惶恐之至)再展云(即日時令謹時恭惟。堂頭和尚尊候起居多福)觸禮三拜呈遺書。住持接書爐上熏付侍者。遞維那宣讀。專使問訊住持畢。歸知客班後立。住持陞座下座詣靈几前。住香點湯上祭點茶展拜。專使座右還拜。維那出班揖住持。燒香侍者捧香盒。兩序上香畢。住持兩序展拜維那宣祭文。住持復展拜專使答拜。舉楞嚴呪。回向云(上來謹經功德。奉為某處和尚僧崇品位。十方三世云云)兩序四寮江湖辦事鄉人皆致祭。專使答拜。以下法眷小師辦事專使不答拜畢。舉大悲呪回向。專使出靈前兩展三禮謝住持。免則觸禮次巡寮致謝。然後山門管待專使。請兩序光伴。若前住持本寺。一併入祖堂。諷經了。就便迎牌。到祖堂住持拈香安牌有法語安已。專使即拜謝住持。若當代入祖堂。寢堂安骨諷經三日。待新住持入祖堂。或無遺書遺物與當代住持。其徒自為入祖堂者。初到寺見侍者。引見住持。插香展拜相看燒香喫茶起身稟意畢。送安下處。次到頭首庫司單寮蒙堂諸處。相看擬日。辦供俵覲。法堂致祭。諷經牌入祖堂住持有法語禮與前同。

HẠ DI THƯ

[1129c16] Tang sự tất, chủ tang thỉnh thị giả, biện sự nhân sung chuyên sứ, phân lộ trì tổng chư sơn, pháp quyển, đàn viết, quan viên di thư. Duy tôn túc tương kiến hạ ngữ, tu trách năng sự nhân sung chuyên sứ.

Chí bỉ tự, thủ đáo khách ty tương kiến. Trì khách dẫn kiến thị ty. Dự bị bàn phục thỉnh thư vật. Thị giả nghệ phương trượng thông phúc, trụ trì đương tức tương tiếp, linh thỉnh lưỡng tự đồng khai thư. Chuyên sứ tấn tiền vấn tấn vân: “Thỉnh Hòa thượng phu tọa”. Nhược trụ trì thù ngữ, tu hạ ngữ, tháp hương triển bá. Trụ trì miễn tắc xúc lễ như thường tương khán. Thiêu hương khiết trà bãi, đãi lưỡng tự chí, chuyên sứ khởi, lô tiền tạ trà, tái tháp đại hương nhất phiến, triển lễ bảm vân: “Mỗ xứ Hòa thượng mỗ nguyệt, mỗ nhật qui tịch, di thư, di vật, linh mỗ trì tổng”. Tức trình thư, vật. Trụ trì vân: “Pháp môn suy lạc, bất thắng ai cảm”.

Lưỡng tự tấn, vấn tấn, thủ tọa phân thủ tự tòa. Chuyên sứ, trụ trì đối diện thoái nhất vị tọa. Trà bãi khởi thân, trụ trì bạch vân: “Pháp môn bất hạnh, mỗ xứ Hòa thượng qui tịch, bất thắng ai cảm”.

Thị giả bị thư tiễn, thác thư vật, thị giả độ thư dữ trụ trì, tiếp tự lô thượng huân, phó thị giả tổng dữ duy-na. Hành giả độ tiễn khai hàm. Tuyên đọc dữ, thị giả ấp chuyên sứ thượng trụ trì đối diện vị tọa (Tây

đường quyền toàn hưởng hạ vị tọa nhượng khách). Thị giả thiêu hương, điểm thang, tống chuyên sứ quy an hạ xứ. Tiên trụ trì vấn tấn, thứ thị giả, lưỡng tự vấn tấn, tri khách dẫn tuần liêu. Tiên khố ty, thứ đầu thủ liêu, đơn liêu, môn đường tứ liêu. Thị giả bảm thỉnh đặc vi thang. Thang bải dực thạch, chí vãng thang quả. Đại phương di thư chí, lưỡng tự quang bạn, dĩ thứ lưỡng tự thượng thủ duy-na, thị giả quang bạn. Thỉnh thư ký tác tế văn, phương trưng tế văn hoặc trụ trì tự tác. Giang hồ, pháp quyền, biện sự giai đương bị hưởng trí tế. Thị giả nhất nhất đề điểm.

Thứ tảo, phương trưng thỉnh trà. Pháp đường hạ gian thiết linh kỷ bài tế. Thị giả phúc thượng đường, hành giả báo chúng quải “Thượng đường” bài, tòa hạ bị trác phục thỉnh thư, vật, tòa tả bài trụ trì vị. Minh cổ chúng tập, trụ trì xuất pháp tòa hạ vị tiền lập. Cổ tuyệt tấn hương trác, tri khách dẫn chuyên sứ trụ trì tiền hành lễ, tháp hương, sơ triển vân: “Triếp trì di mặc, ngưỡng vạn tôn từ, hạ tình bất thắng hoàng khủng chi chí”. Tái triển vân: “Tức nhật thời lệnh cần thời, cung duy đường đầu Hòa thượng tôn hậu khởi cư đa phước”. Xúc lễ tam bái, trình di thư. Trụ trì tiếp thư, lô thượng huân, phó thị giả đệ duy-na tuyên đọc. Chuyên sứ vấn tấn trụ trì tất, qui tri khách ban hậu lập.

Trụ trì thăng tòa. Hạ tòa nghệ linh kỹ tiền chú hương, điểm thang thượng tế, điểm trà triển bái. Chuyên sứ tòa hữu hoàn bái. Duy-na xuất ban ấp trụ trì thiêu hương, thị giả phủng hương hạ. Lương tự thượng hương tất, trụ trì, lương tự triển bái. Duy-na tuyên tế văn, trụ trì phục triển bái, chuyên sứ đáp bái. Cử Lăng nghiêm chú hồi hương vân: “Thượng lai phúng kinh công đức, phụng vi mỗ xứ Hòa thượng tăng sùng phẩm vị. Thập phương tam thế vân vân”. Lương tự, tứ liêu, giang hồ, biện sự, hương nhân giai trí tế. Chuyên sứ đáp bái. Dĩ hạ pháp quyển, tiểu sử, biện sự, chuyên sứ bắt đáp bái. Tất, cử Đại bi chú hồi hương. Chuyên sứ xuất linh tiền lương triển tam bái, tạ trụ trì. Miễn tắc xúc lễ. Thứ tuần liêu trí tạ. Nghiên hậu sơn môn quản đái chuyên sứ, thỉnh lương tự quang bạn. Nhược tiền trụ trì bốn tự, nhất tính nhập Tổ đường phúng kinh liễu, tựu tiện nghinh bài đáo Tổ đường. Trụ trì niêm hương an bài, hựu pháp ngữ. An dĩ, chuyên sứ tức bái tạ trụ trì. Nhược đương đại, nhập Tổ đường, tẩm đường an cốt, phúng kinh tam nhật, đái tân trụ trì nhập Tổ đường. Hoặc vô di thư, di vật dĩ đương đại trụ trì, kỹ đồ tự vi nhập Tổ đường giả, sơ đáo tự kiến thị giả, dẫn kiến trụ trì, tháp hương triển bái, tương khán thiêu hương, khiết trà, khởi thân bảm ý tất, tống an hạ xứ. Thứ đáo đầu thủ, khố ty, đơn liêu, mông đường chư xứ tương khán,

ngũ nhật biện cúng, biểu sấn, pháp đường trí tế, phúng kinh. Bài nhập Tổ đường, trụ trì hữu pháp ngữ, lễ dũ tiền đồng.

ĐƯA TRÌNH THƯ ĐỂ LẠI CỦA CỐ TRỤ TRÌ

[1129c16] Lo xong tang sự, người chủ tang lễ mời thỉnh thị giả và người lo công việc sung vào chức vụ chuyên sứ, chia đường dong ruổi đưa di thư của cố trụ trì cho trụ trì các chùa bạn và các sư huynh đệ đồng môn của cố trụ trì, thí chủ dài lâu của bốn tự, và các quan viên thân thích tới lui của cố trụ trì. Duy đối với các bậc lão tiền bối đức cao vọng trọng, tất phải cần người có kiến giải sâu rộng hầu đưa ra kiến giải hồi đáp lại huấn thị của các ngài cho nên phải lựa chọn người giỏi việc để sung vào cương vị chuyên sứ. Đến chùa người, trước hết chuyên sứ phải tới liêu của tri khách để làm lễ tương kiến, tri khách dẫn đến gặp liêu thị giả. Phải dự bị mâm cỗ có trái nấp để đặt di thư, di vật lên đó. Thị giả đến thất phượng trượng bẩm báo, trụ trì phải bước ra tiếp kiến ngay, rồi cho người mời lương tự đến để cùng mở di thư. Chuyên sứ bước tới trước vái chào vấn an rồi bẩm bạch: “Thỉnh Hòa thượng ngài kiệt-già!”. Nếu như trụ trì có lời hỏi han đến các vấn đề liên quan đến Phật pháp thì chuyên sứ phải đáp lời biểu mình kiến giải của mình, đồng thời thắp nhang và trái tọa cụ giập đầu lay ba lay theo nghi thức tiết đại lễ hai lần. Nếu như trụ trì miễn lễ thì hành lễ giập tọa cụ xuống nền biểu thị chỉ

kính như nghi thức bình thường tham kiến trụ trì vậy. Sau khi thấp nhang dùm trà xong, đợi hai tự đến, chuyên sứ đứng dậy đứng trước lư hương cảm tạ thâm tình đãi trà. Lại thấp thêm một nén nhang to, trải tọa cụ giập đầu lay ba lay theo đại lễ bỉnh bạch: “Hòa thượng đường đầu mõ... tại chùa ở địa phương mõ... vừa mới viên tịch tại ngày mõ, tháng mõ có để lại di thư, di vật sai bọn con đến quý tự viện đưa trình”. Nói đoạn trình di thư, di vật lên. Trụ trì nói: “Pháp môn suy lạc, không khỏi đau buồn, cảm thương”. Hai tự tiến lên trước vái chào vấn an chuyên sứ, thủ tọa ngồi đối diện với trụ trì, chuyên sứ cũng ngồi đối diện với trụ trì nhưng lùi sau thủ tọa một khoảng. Uống trà xong, mọi người đứng dậy. Trụ trì nói: “Pháp môn không may, Hòa thượng trụ trì chùa mõ vừa qui tịch, thật không khỏi đau buồn cảm thương”. Thị giả chuẩn bị kéo cất thư, để cùng thư – vật lên trình lên trụ trì. Thị giả nâng di thư trình với trụ trì, trụ trì đón lấy đến lư hương xông một lát, rồi giao lại cho thị giả đưa cho duy-na. Hành giả lấy kéo cắt bao bì mở thư ra giao cho duy-na đọc trước đại chúng xong thì thị giả vái chào chuyên sứ mời lên vị trí đối diện với trụ trì mà ngồi (trụ trì chùa khác thoái hưu khách cư tại bốn tự (Tây đường) tạm thời lui ra sau một khoảng tọa vị để nhường cho khách). Thị giả đốt hương, dâng thang thủy rồi đưa chuyên sứ về phòng khách nghỉ ngơi. Kế đó, trụ trì trước hết đến phòng khách vái chào vấn an chuyên sứ. Kế đó, thị giả cùng lưỡng tự cũng

đến phòng khách vái chào vấn an chuyên sứ. Tri khách đưa chuyên sứ đi khắp vòng các liêu, trước là khố ty, kế liêu đầu thủ, rồi đến đơn liêu, tứ liêu môn đường, tức khắp bốn liêu cả thấy. Thị giả bắm mời chuyên sứ đến dùng thang thủy đặc biệt riêng đãi chuyên sứ, dùng xong thang thủy lại mời dùng cơm tối. Trong buổi tối còn đặc biệt dùng thêm một lần thang thủy và trái cây. Nếu như đây là di thư của chùa to lớn danh tiếng đưa đến thì lương tự phải quang lâm bầu bạn, nếu chùa thứ hạng đến đưa thư thì do thị giả của lương tự của thượng thủ, của duy-na quang lâm bầu bạn. Trụ trì bảo thư ký soạn thảo tế văn chung cho chùa, còn văn tế phòng phương trượng, thì có khi do trụ trì tự soạn lấy. Các cao tăng ẩn cư tại chùa, các huynh đệ đồng môn của trụ trì, các nhân viên phụ trách các công việc đều phải chuẩn bị nhang để trí tế. Mọi việc liên quan đến nghi thức trí tế đều được thị giả tận lực giúp đỡ.

Qua sáng ngày hôm sau, phương trượng mời chuyên sứ dùng trà. Mé Tây (phải) pháp đường bày trí bàn cúng linh đặt tế vật lên đó. Thị giả phải đem chuyện thượng đường bắm báo với trụ trì, hành giả treo bài hiệu “Thượng đường” để thông báo cho đại chúng. Dưới pháp tòa đặt bàn có phủ nắp trịnh trọng để di thư và di vật lên đó, bên trái pháp tòa đặt bày tọa vị của trụ trì, xong đầu đầy giống trống tập hợp chúng. Trụ trì đến dưới pháp tòa, đứng trước tọa vị của

mình. Tiếng trống vừa dứt là thấp hương thị ý, tri khách hướng dẫn chuyên sứ đến trước trụ trì hành lễ, thấp hương. Sau khi trải tọa cụ xuống nền lạy ba lạy lần đầu, chuyên sứ nói: “Vì chuyện đệ trình di thư mà làm nhọc phiền đến tôn từ, trong lòng không khỏi hết sức run sợ”, trải tọa cụ xuống nền giập đầu lạy ba lạy lần thứ hai nói: “Hôm nay khí trời thật chính hợp tiết khí, cầu chúc Hòa thượng đường đầu sinh hoạt như ý, nhiều phước nhiều thọ”. Giập tọa cụ xuống nền lạy ba lạy trình di thư. Trụ trì đón lấy di thư, hơ khói thơm (xông khói thơm) trên lư hương giây lâu đoạn đưa cho thị giả đệ trình cho duy-na tuyên đọc. Chuyên sứ hướng về trụ trì vái chào vấn an xong lui về đứng phía sau ban tri khách. Lúc bấy giờ, trụ trì cử hành nghi thức thăng pháp tòa. Xong xuống tòa đến trước bàn cúng linh đốt hương, bày thang thủy lên mà tế, kế rót trà, trải tọa cụ xuống nền giập đầu lạy ba lạy trí lễ. Chuyên sứ đứng bên phải pháp tòa lạy trả đáp lễ, duy-na bước khỏi hàng thỉnh mời trụ trì thấp nhang, thị giả bưng hộp nhang. Sau khi hai tỳ dâng hương xong, thì trụ trì và hai tỳ cùng trải tọa cụ xuống nền giập đầu lạy ba lạy. Duy-na tuyên đọc văn tế. Trụ trì lại trải tọa cụ xuống nền giập đầu lạy ba lạy, chuyên sứ lạy trả đáp lễ. Đại chúng tụng niệm chú Lăng Nghiêm, hồi hướng công đức cho cố trụ trì như sau: “Công đức tụng niệm chú Lăng Nghiêm vừa rồi là nhằm hồi hướng cho cố Hòa thượng nơi chùa

mỡ tăng thêm phẩm vị. Chư Phật ở mười phương trong ba đời hộ niệm cho cố trụ trì v.v...”. Hai tỳ, bốn liêu, các cao tăng ẩn dật tại chùa, các tăng lo liệu công việc và người thân cùng quê với trụ trì đều trí tế, chuyên sứ mỗi mỗi lạy trả đáp lễ. Kế đến, đồng môn huynh đệ, tiểu sư đệ tử của trụ trì và các người khác trí tế thì chuyên sứ không lạy trả đáp lễ. Sau khi trí tế xong, mọi người vì cố trụ trì tụng niệm chú Đại bi hồi hướng như trước. Chuyên sứ đến trước bàn cúng linh, trải tọa cụ xuống nền giập đầu lạy ba lạy hai lần để cảm tạ trụ trì. Nếu trụ trì miễn lễ thì giập tọa cụ xuống nền biểu thị trí ý thay cho lễ bái, kế đó đi khắp các liêu để trí tạ đại chúng. Sau đó, nhà chùa khoản đãi chuyên sứ, mời chấp sự tăng hai tỳ quang lâm bầu bạn.

Nếu như cố trụ trì nguyên khi xưa từng làm trụ trì của chùa này thì cùng lúc phải đưa bài vị vào Tổ đường. Sau khi tụng niệm xong, bèn cung nghinh bài vị đưa vào Tổ đường. Trụ trì thấp nhang đặt bài vị xong liền nói một đoạn pháp ngữ ngắn gọn. Sau khi đặt bài vị xong đâu đó, chuyên sứ liền bái tạ trụ trì ngay. Còn như cố trụ trì kiêm nhiệm luôn đương kim trụ trì của chùa này thì nghi thức đưa linh cốt vào Tổ đường là trước hết đưa linh cốt vào tẩm đường tụng kinh ba ngày, sau đó phải chờ cho tới khi nào tân trụ trì đáo nhiệm mới đưa linh cốt vào Tổ đường.

Còn như cố trụ trì nguyên trước kia từng làm trụ trì ở chùa này nhưng khi lâm chung không có để lại di thư – di vật cho đương kim trụ trì thì đồ đệ của ngài sẽ tự cử hành nghi thức an bài di cốt vào Tổ đường, cách thức như sau: Đầu tiên vừa mới đến chùa phải ra mắt thị giả nhờ dẫn ra mắt trụ trì, thắp hương trải tọa cụ xuống nền giập đầu lạy ba lạy. Khi gặp mặt trụ trì phải thắp hương, được mời uống trà xong, đứng dậy bắm bạch rõ lai ý, xong nhà chùa đưa về phòng khách nghỉ ngơi. Tiếp đó đến đầu thủ, khố ty, đơn liêu, môn đường bốn nơi chào thăm ra mắt, chọn ngày, chuẩn bị đồ cúng tế và vật ban phát bố thí, đến pháp đường trí tế linh, tụng niệm kinh, sau đó mới đưa bài vị vào Tổ đường. Trụ trì tuyên pháp ngữ ngắn gọn, nghi thức cùng với nghinh bài vị đưa vào Tổ đường nêu trên giống nhau.

*

管待主喪。及喪司執事人

[1130b04] 山門當備供覲高下一一如儀。仍請兩序勤舊。光伴首座攝居主席。就方丈坐。排照牌。都寺行禮與常特為同。茶畢鳴鍾集眾。門送主喪人。

QUẢN ĐÃI CHỦ TANG, CẤP TANG TỶ CHẤP SỰ NHÂN

[1130b04] Sơn môn đương bị cúng sấn, cao hạ nhất nhất như nghi, nhưng thỉnh lưỡng tự, cần cựu quang bạn. Thủ tọa nhiếp cư chủ tịch, tựu phương trượng tòa. Bài chiếu

bài, đô tự hành lễ, dũ thường đặc vi đồng. Trà tất, minh chung tập chúng, môn tống chủ tang nhân.

CHIÊU ĐÃI NGƯỜI CHỦ TANG VÀ CÁC NHÂN VIÊN BAN
LO LIỆU ĐÁM TANG

[1130b04] (Sau khi xong việc ma chay), nhà chùa phải chuẩn bị quà cáp – tài vật cúng dường người chủ tang lễ và các nhân viên ban lo liệu đám tang. Tài vật cúng dường cao quý hay tầm thường, nhiều ít tùy theo chức vụ cao hay thấp, nhưng mỗi mỗi phải đúng theo nghi tiết. (Trong lúc đãi thang thủy và trà) phải mời hai tự và cần cật quang lâm bầu bạn. Thủ tọa là người nắm giữ công việc trọng yếu trong chùa nên ở vị trí chủ toà, ngồi ở tòa phượng trượng, còn các tăng chúng thì coi theo bảng niêm yết chỗ ngồi mà ngồi. Đô giám tự hành lễ (cảm tạ đại chúng lao nhọc bao ngày), lễ tiết và nghi thức cử hành giống như tình huống cử hành lễ thông thường. Sau buổi dự uống trà, thỉnh chuông tập hợp chúng ra đứng sắp hàng ở cửa cổng chánh của chùa để tiễn đưa người chủ tang rời chùa ra về.

*

* *

LỜI BÀN

Sanh và tử là hai vấn đề căn bản mà Phật giáo nghĩ cần giải quyết. Phật giáo cho rằng: “*Sanh tử là việc*
396

lớn, vô thường đến chóng vánh. Mặc cho ai nghĩ đến việc siêu thoát trần duyên, liễu thoát sanh tử, rốt cuộc đều không tránh khỏi cái chết sông sộc đến và cũng không thể bỏ qua việc an bài hậu sự”. Tiết này miêu tả việc an bài hậu sự cho cố trụ trì, tập trung phản ánh cái nhìn của Phật giáo tông lâm về hậu thân, đồng thời cũng phản ánh quan niệm truyền thống về linh hồn của Trung Quốc, và ảnh hưởng to lớn của chế độ gia tộc đối với Phật giáo.

Đặc điểm quan niệm thân hậu của Phật giáo là con người sau khi chết có sáu nẻo đi về, cho nên cần tiếp đỡ cho linh hồn người chết trong 49 ngày đầu tiên được chuyển sanh nẻo lành, nếu không linh hồn người chết sẽ sa vào địa ngục hay ngạ quỷ là các nẻo cực kỳ thảm khốc thật đáng sợ. Quan niệm truyền thống của Trung Quốc về linh hồn có đặc điểm là cho rằng linh hồn người chết có thể vừa giúp cho con cháu cho nên phải theo các định kỳ mà dâng cúng thức ăn khiến cho cô hồn trở nên không bơ vơ lạc lõng không nơi nương tựa, khiến cho linh hồn đó được no đủ mà có thể phát huy sức lực mà giúp con cháu.

Trong việc an bài hậu sự của cố trụ trì có các nghi thức cử hành Phật sự và tế điện kết hợp lại tổ chức cùng một lúc. Thật ra đây là sự kết hợp thân hậu quán của Phật giáo và thân hậu quán của tập tục

Trung Quốc, đồng thời trong nghi thức cử hành Phật sự có đọc câu: “Nam mô Tây phương Cực lạc thế giới đại từ đại bi A-di-đà Phật”. Chứng tỏ có sự kết hợp nhuần nhuyễn mật thiết giữa Thiền tông và Tịnh độ tông của Phật giáo đời Nguyên. Ảnh hưởng của chế độ gia tộc ở Trung Quốc cổ đại thể hiện trong nghi thức tổ chức hậu sự cho cố trụ trì ở điểm nêu bật địa vị và tác dụng của các hoạt động của đệ tử, pháp quyến, đồ tôn của cố trụ trì trong xử lý hậu sự qua việc phải xét xem người có pháp duyên với trụ trì gần hay xa mà an bài phân phát kiểu loại đồ tang nặng nhẹ khác nhau. Trong quá trình hành tang sự hoạt động của đệ tử tự pháp, pháp quyến, đồ tôn của trụ trì cũng phảng phất như con cháu anh em của người thế tục qua đời, mà rõ nét nhất là đồ tang trang trọng nhất dành cho tự pháp đệ tử và sau đó là tùy theo mức độ pháp duyên với trụ trì gần gũi hay xa cách mà an bài đồ tang. Điểm này nói lên Thiền tông Trung Quốc đã dung hợp chế độ luân lý thế tục mà tổ chức thành một hệ thống pháp duyên cũng khá chặt chẽ, sau đó lại xét tới yếu tố thân sơ, quý tiện các giai tầng mà hình thành chế độ lễ pháp thích đáng, với đầy đủ chương pháp, qui tắc của nghi thức từng lâm.

Trong nội dung của tiết này, chuyện coi trọng việc phân phát các tài sản để lại của cố trụ trì cũng là một

ấn tượng hết sức sâu sắc. Khi bệnh nặng biết không qua khỏi thì trụ trì đã nhờ hai tự kiểm điểm rồi niêm phong tài sản cá nhân mà mình để lại. Trong di chúc cũng phải ghi rõ ý kiến của mình đối với việc phân phát tài vật để lại, tang lễ có cần tổ chức long trọng hay không cũng còn tùy ở mức độ các tài vật lưu lại. Cuối cùng còn có một hạng mục rất độc đáo là rao bán đấu giá y bát của cố trụ trì lưu lại sau khi tổ chức xong đám ma chay. Việc này cho thấy tư hữu của cá nhân đã chiếm một địa vị quan trọng thế nào trong sinh hoạt từng lâm. Theo lý thuyết, luật Phật cấm tăng nhân súc tích tiền của, bạc vàng, đồ xướng phong cách một y một bát khắc khổ tu hành. Tuy nhiên, tùy theo sự phát triển kinh tế của tự viện mà ngay Phật giáo trong thời kỳ còn ở riêng Ấn Độ thì luật cấm truyền thống này cũng không thể có tác dụng mạnh mẽ cho nên vẫn có chuyện tăng nhân tích góp tài sản trong quan niệm hay thể hiện ra hành vi. Vấn đề này đưa đến các văn sĩ trong và ngoài giáo hội luôn luôn hết sức quan tâm.

Xử lý vấn đề này thế nào cho tốt đây, hiện nay vẫn là một chuyện trọng đại đan xen trong quản lý truyền thống của tăng đoàn cùng sự phát triển thích nghi thời đại của Phật giáo.

*

* *

議舉住持

[1130b09] 兩序勤舊就庫司會茶。議請補處住持。仍請江湖名勝。大眾公同選舉。須擇宗眼明白德劭年高。行止廉潔堪服眾望者。又當合諸山輿論。然後列名僉狀。保申所司請之。若住持得人。法道尊重寺門有光。為勤舊知事者。不可以鄉人法眷阿黨傳會。不擇才德。惟從賄賂致有樹黨徇私。互相攙奪寺院廢蕩。職此之由。切宜慎之。切宜慎之。

[1130b17] 明教大師曰。教謂住持者。何謂也。住持也者。謂藉人持其法。使之永住而不泯也。夫戒定慧者。持法之具也。僧園物務者。持法之資也。法也者。大聖之道也。資與具待其人而後舉善其具。不善其資不可也。善其資而不善其具不可也。皆善則可以持而住之也。昔靈山住持大迦葉統之。竹林住持以身子尸之。故聖人之教盛。聖人之法長存。聖人既隱其世數相失。茫然久乎。吾人傲倖乃以住持名之。勢之利之。天下相習沓焉紛然。幾乎成風成俗也。聖人不復出。其孰為之正。外衛者不視不擇。欲吾聖人之風不衰。聖人之法益昌。不可得也。悲夫。吾何望也。

[1130c02] 往持章終
勅修百丈清規卷第三終

NGHỊ CỬ TRỤ TRÌ

[1130b09] Lương tự, cần cụt tự khố ty hội trà, nghị
thỉnh bổ xứ trụ trì, nhưng thỉnh giảng hồ, danh thắng,
đại chúng công đồng tuyển cử. Tu trách tông nhân
minh bạch, đức cù niên cao, hành chỉ liêm khiết,
kham phục chúng vọng giả, hựu đương hiệp chư sơn
dư luận, nhiên hậu liệt danh kiểm trạng, bảo thân
sở ty thỉnh chi. Nhược trụ trì đắc nhân, pháp đạo tôn
trọng, tự môn hữu quang vi cần cụt, tri sự giả bất
khả dĩ hương nhân, pháp quyển a đảng phó hội, bất
trách tài đức, duy tùng hối lộ, trí hữu thọ đảng tuấn
tử, hổ tương sam đoạt. Tự viện phế đảng, chức thử
chi do. Thiết nghị thậm chi ! Thiết nghị thậm chi!
Minh Giáo đại sư viết: “Giáo vị trụ trì giả hà vị dã.
Trụ trì dã giả vị tịch nhân trì kỳ pháp, sử chi vĩnh
trụ nhi bất mẫn dã. Phù, giới, định, huệ giả, trì pháp
chi cụ dã. Tăng viên vật vụ giả, trì pháp chi tứ dã.
Pháp dã giả, đại Thánh chi đạo dã. Tư dữ cụ đãi kỳ
nhân nhi hậu cử thiện kỳ cụ. Bất thiện kỳ tư, bất
khả dã. Thiện kỳ tư nhi bất thiện kỳ cụ bất khả dã.
Giai thiện tắc khả dĩ trì nhi trụ chi dã. Tích Linh Sơn
trụ trì đại Ca-diếp thống chi. Trúc Lâm trụ trì dĩ
thân tử thi chi. Cố Thánh nhân chi giáo thanh.
Thánh nhân chi pháp trường tồn. Thánh nhân ký ẩn
kỳ thế số tương thất, mang nhiên cứu hồ. Ngô nhân
kiêu hãnh nãi dĩ trụ trì danh chi. Thế chi lợi chi.
Thiên hạ tương tập dạp diên phân nhiên. Kỷ hồ

thành phong thành tục dã. Thánh nhân bất phục xuất, kỳ thực vi chi chánh. Ngoại vệ giả bất thị, bất trạch. Dục ngô Thánh nhân chi phong bất suy, Thánh nhân chi pháp ích xương, bất khả đắc dã. Bi phù, ngô hà vọng dã”.

[1130c02] Trụ trì chương chung.

Sắc tu Bách Trượng thanh qui quyển đệ tam chung

HIỆP THƯƠNG SUY CỬ TÂN TRỤ TRÌ

[1130b09] Hai tự và cần cật tự tại khố ty, uống trà rồi cùng thương nghị việc lớn suy cử và đón mời tân trụ trì thay thế cố trụ trì. Đồng thời cũng mời các cao tăng đang ẩn cư tại chùa, các bậc danh đức và toàn thể đại chúng (phát biểu ý kiến) cùng nhau đồng đề cử tân trụ trì. Được đề cử suy chức trụ trì phải là người có quan điểm rành mạch của bốn tông, đức cao vọng trọng, có tuổi lập cao, tác phong cử chỉ liêm khiết, uy vọng đủ để đáp ứng kỳ vọng của đại chúng. Lại phải được cao tăng của các chùa bạn nể vì ủng hộ. (Sau khi lựa chọn đề cử được người có đủ điều kiện như vừa nêu trên) mới viết thành văn trạng (văn thư) kiểm điểm tên tuổi, rồi gửi lên cơ quan chủ quản tự viện để thỉnh mời bảo cử.

Nếu như tuyển chọn được trụ trì tốt, Phật pháp và đạo đức được mọi người tôn trọng thì danh tiếng nhà chùa nhân đó tăng phần rạng rỡ. Các bậc cần

cửu và tri sự (phải hết sức công tâm), không vì người thân đồng hương hay huynh đệ đồng môn của mình mà về hùa chọn bừa, không đưa người tài đức ra mà chỉ chạy theo của dút lót dẫn đến chuyện lập bè kết cánh, vì bã riêng tư mà sanh ra tranh đoạt lẫn nhau, khiến thanh danh vị thế của ngôi tự viện cũng theo đó mà suy đồi. Cho nên đối với việc suy cử này, mọi người phải hết sức cẩn thận, muôn ngàn lần cẩn thận đấy!

Đại sư Minh Giáo nói: “Giáo pháp là trụ trì. Tại sao thế? Bởi vì trụ trì là nương người mà giữ pháp, khiến cho Phật pháp mãi trụ vững chứ không bị sụp đổ, tan hoại. Nay, giới, định, tuệ là công cụ trì pháp (giữ pháp); còn tăng chúng, ruộng vườn, các vật dụng là tư tài để trì pháp. Pháp ấy là đạo của bậc đại Thánh (Phật). Tư tài và khí cụ đợi người xứng đáng để sử dụng tốt công cụ ấy, không sử dụng tốt tư tài là không được đâu! Chỉ sử dụng tốt tư tài mà không sử dụng tốt công cụ thì cũng không thể được, nếu sử dụng tốt cả hai thì có thể trì (giữ) để trụ dài lâu vậy. Khi xưa chức trụ trì ở Linh sơn do đại Ca-diếp nắm giữ trọn, trụ trì Trúc Lâm lấy ngay thân mình để chủ động mọi thứ, cho nên giáo pháp của Thánh nhân (Phật) mới thịnh hành. Giáo pháp của Thánh nhân (Phật) còn mãi. Thánh nhân vắng bóng trong đời đã lâu, chúng ta kiêu hãnh nên dùng từ trụ trì mà đặt

tên cho vậy. Tìm kiếm thế lực và lợi lộc nơi chức trụ trì thiên hạ tranh nhau giẫm đạp lên, tựa hồ thành phong thành tục. Thánh nhân (Phật) không xuất hiện ra nữa, vậy ai là người chỉnh đốn việc đó? Người ngoại hộ không nhìn xét, không chọn lựa mà muốn phong hóa bậc Thánh nhân của chúng ta không suy, trái lại giáo pháp của Thánh nhân ngày một xương thạnh, là điều không thể được vậy. Ôi, buồn đau thay! Ta trông cậy vào đâu đây?”.

[1130c02] Chương Trụ trì hết.

Sắc tu Bách Trượng thanh qui quyển 3 hết

*

* *

LỜI BÀN

Trong Thiên lâm, việc dám đem chuyện trọng đại là suy cử tân trụ trì giao cho các tăng chúng ở tăng thứ hiệp thương quyết định, đúng là một biểu hiện nét dân chủ truyền thống của Phật giáo. Truyền thống dân chủ này, nguyên đã có rất sớm ở Ấn Độ theo truyền thống chế độ dân chủ của Phật giáo, đồng thời được dung hiệp với mỹ đức tôn trọng người lớn tuổi và người trí tuệ giỏi giang của xã hội Trung Quốc, chủ yếu được phản ánh ở việc các cao tăng sau khi thoái nhiệm ngụ tại chính chùa nhà hay chùa bạn thì trong các quyết sách quan trọng của chùa họ đều có tham gia đóng góp rất tích cực, tạo được tác dụng lớn. Mà ngay cả các tăng chúng phổ thông giản đơn cũng có một phần nào đó quyền tỏ lời, thậm chí các thí chủ có sự quan hệ mật thiết với nhà chùa cũng có tiếng nói quan trọng trong các quyết định về các sự việc trọng đại của chùa. Căn cứ vào điểm này mà nói, điều nhấn mạnh tinh thần bình đẳng của tự chúng của thiền sư Hoài Hải khi soạn *Bách Trượng thanh qui* đã được đời sau kế thừa mạnh mẽ.

Tuy nhiên, tinh thần bình đẳng này đã bị cất tủa suy yếu đi, truyền thống dân chủ cũng bị phá hoại, điều này đã được nguyên văn nói rõ là: “*Hiện nhiệm vụ thoái nhiệm chấp sự tăng không nên lập bè kết đảng chạy theo tư quyền, đặc lợi. Ở Phật giáo giới hiện tại*

cũng không thiếu chi tình huống tinh thần dân chủ truyền thống suy cử trụ trì đã bị phá hoại, thậm chí phớt lờ. Có biết bao tự viện từng lâm trong mười phương đã biến thành miếu nhà của con cháu trong mười phương”, biểu thị tinh thần và chế độ dân chủ chốn từng lâm đã bị phá hoại hầu như sạch nhẵn, quyền quản lý tự viện hoàn toàn rơi vào tay của một gia đình cạo đầu. Gia đình cạo đầu do một vị pháp sư cạo đầu và các đệ tử cạo đầu do pháp sư đó thế độ cùng nhau tạo thành một pháp duyên gia tộc cai trị nhà chùa theo chế độ cha pháp truyền con pháp nối mãi mãi, chứ chẳng cho ai chen vào, bởi tất cả chức trưởng trong chùa đều do gia đình cạo đầu nắm giữ, chức trụ trì cũng do gia đình cạo đầu thay nhau đời này sang đời khác nắm giữ, từng lâm mười phương đã lột xác và biến thành miếu tử tôn cạo đầu, hoặc chí ít thì cũng trên danh nghĩa bề ngoài là chùa từng lâm, nhưng thực tế thì chỉ là miếu con cháu cạo đầu.

Muốn bảo trì từng lâm hưng thịnh lâu dài thì phải kiên trì giữ gìn tính chất thập phương (của chung) của từng lâm, cụ thể là phải kiên trì và hoàn thiện chế độ suy cử dân chủ tân trụ trì. Bàn bạc suy cử tân trụ trì quan trọng đến như thế, chúng ta không nên chấp tay sau lưng đứng đờng đứng nhìn!